ÜLDKOHTU OTSUS (kuues koda)

25. juuni 2010 *

Kohtuasjas T-66/01,

Imperial Chemical Industries Ltd, varem Imperial Chemical Industries plc, asukoht London (Suurbritannia), esindajad: D. Vaughan ja D. Anderson, *QC*, *barrister* S. Lee, *solicitor* S. Turner, *solicitor* S. Berwick ja *solicitor* R. Coles ning hiljem D. Vaughan, S. Lee, S. Berwick ja *barrister* S. Ford,

hageja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: J. Currall ja P. Oliver, keda abistasid J. Flynn, *QC*, ja *barrister* C. West,

kostja,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

mille ese on esimese võimalusena nõue tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsus 2003/7/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetlust (juhtum COMP/33.133 – D: Naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 2003, L 10, lk 33), ning teise võimalusena nõue tühistada hagejale määratud trahv või vähendada seda,

ÜLDKOHUS (kuues koda),

koosseisus: koja esimees A. W. H. Meij, kohtunikud V. Vadapalas (ettekandja) ja A. Dittrich,

kohtusekretär: ametnik K. Pocheć,

arvestades kirjalikus menetluses ja 26. juuni 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse aluseks olevad asjaolud

1 Hageja Imperial Chemical Industries Ltd, varem Imperial Chemical Industries plc, on Ühendkuningriigi õiguse alusel asutatud äriühing, kes tegutseb keemiasektoris. Asjaolude toimumise ajal tootis ta muu hulgas naatriumkarbonaati.

2 Naatriumkarbonaat esineb looduses troonamaagina (looduslik sooda) või seda saadakse keemilise protsessi tulemusel (sünteetiline sooda). Looduslikku soodat saadakse troonamaagi peenestamise, puhastamise ja põletamise teel. Sünteetiline sooda tekib keedusoola ja lubja reaktsiooni tulemusel protsessis „ammoniaak – sooda", mille töötasid 1863. aastal välja vennad Solvay'd.

3 Euroopa Ühenduste Komisjon viis 1989. aasta aprillis ühenduse erinevate naatriumkarbonaadi tootjate juures läbi uurimise vastavalt nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, esimene määrus [EÜ] artiklite [81] ja [82] rakendamise kohta (EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3), artikli 14 lõikele 3 selle asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis.

4 Komisjon saatis hagejale 19. juunil 1989 määruse nr 17 artikli 11 alusel informatsiooninõude, millele hageja vastas 14. septembril 1989.

5 Komisjon otsustas 19. veebruaril 1990 alustada omal algatusel hageja, Solvay ja Chemische Fabrik Kalk'i (edaspidi „CFK") suhtes menetlust vastavalt määruse nr 17 artikli 3 lõikele 1.

6 Komisjon saatis 13. märtsil 1990 hagejale, Solvayle ja CFK-le vastuväiteteatise. Iga äriühing sai ainult vastuväiteteatise osa või osad, mis puudutasid temaga seotud rikkumisi ning millele olid lisatud asjassepuutuvad süüstavad tõendid.

7 Komisjon avas kõikide vastuväiteteatises käsitletud rikkumiste kohta üheainsa toimiku.

8 Käesoleva asja osas järeldas komisjon vastuväiteteatise V jaotises, et hageja on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit, mis tal oli Ühendkuningriigi naatriumkarbonaadi turul.

9 Hageja esitas 31. mail 1990 oma kirjalikud märkused vastuseks komisjoni esitatud etteheidetele. Komisjon kuulas ta ära 26. ja 27. juunil 1990.

10 Komisjon võttis 19. detsembril 1990 vastu otsuse 91/300/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – D: Naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 40). Otsuses, mis tehti hagejale teatavaks 1. märtsi 1991. aasta

kirjaga, tuvastas komisjon, et „[hageja] rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast kuni tänaseni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata ning mis seisnes […] suurte hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises lisakoguse alusel, et tagada, et klient hangib [temalt] kogu vajamineva sooda või suurema osa sellest[,] selle tagamises, et kliendid nõustuvad hankima [temalt] kogu või peaaegu kogu vajamineva sooda või piirama konkurentidelt ostmist kindlaksmääratud kogusega[, ning] vähemalt ühel juhul hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises eeldusel, et klient on nõus hankima [temalt] kogu vajamineva sooda."

11 Otsuse 91/300 artikli 3 kohaselt „määrati [hagejale] [tuvastatud] rikkumise eest [kümne] miljoni eküü suurune trahv".

12 Samal päeval võttis komisjon vastu ka otsuse 91/297/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – A: naatriumkarbonaat – Solvay, ICI) (EÜT 1991, L 152, lk 1), ja milles ta tuvastas, et „Solvay ja [hageja] rikkusid [EÜ] artikli [81] sätteid seeläbi, et nad osalesid alates 1. jaanuarist 1973 vähemalt kuni käesoleva menetluse alustamiseni kooskõlastatud tegevuses, millega nad piirasid oma soodamüüki ühenduses nende kummagi siseturuga, st Solvay puhul Lääne-Euroopa mandriosaga ning [hageja] puhul Ühendkuningriigi ja Iirimaaga". Solvayle ja hagejale määrati kummalegi trahv summas 7 miljonit eküüd.

13 Samal päeval võttis komisjon veel vastu otsuse 91/298/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (EÜT 1991, L 152, lk 16), ja milles ta tuvastas, et „Solvay ja CFK rikkusid [EÜ] artikli [81] sätteid seeläbi, et nad osalesid alates ligikaudu 1987. aastast kuni tänaseni turgude jagamise kokkuleppes, millega Solvay tagas CFK-le Saksamaal sooda iga-aastase minimaalse müügikoguse, mis arvutati CFK 1986. aasta müügikoguse alusel, ning hüvitas

CFK-le mis tahes puudujäägi, ostes temalt tagatud minimaalse müügikoguse saavutamiseks vajaliku koguse". Solvayle määrati trahv summas 3 miljonit eküüd ja CFK-le summas miljon eküüd.

14 Samal päeval võttis komisjon vastu ka otsuse 91/299/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [82] kohaldamise menetlust (IV/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (EÜT 1991, L 152, lk 21), ja milles ta tuvastas, et „Solvay rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast kuni tänaseni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata ning mis seisnes […] klientidega selliste kokkulepete sõlmimises, mis kohustasid viimaseid hankima Solvaylt kogu neil vajamineva sooda või väga suure osa sellest määramata või ülemäära pika aja jooksul[,] suurte hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises kliendi lepingulist põhikogust ületava lisakoguse alusel, et tagada, et klient hangib Solvaylt kogu vajamineva sooda või suurema osa sellest, [ning] hinnaalanduste tegemises eeldusel, et klient on nõus hankima Solvaylt kogu vajamineva sooda". Hagejale määrati trahv summas 20 miljonit eküüd.

15 Solvay palus 2. mail 1991 tühistada otsused 91/298, 91/298 ja 91/299: Hageja esitas Üldkohtule 14. mail 1991 hagid, mille ese oli nõue tühistada otsused 91/297 ja 91/300.

16 Üldkohus leidis 29. juuni 1995. aasta otsuses kohtuasjas T-37/91: ICI *vs*. komisjon (EKL 1995, lk II-1901, edaspidi „II ICI kohtuotsus"), et väide toimikuga tutvumist puudutavate kaitseõiguste rikkumise kohta tuleb tervikuna tagasi lükata, ning tühistas seejärel otsuse 91/300 põhjusel, et kõnealuse otsuse kinnitamine toimus pärast selle teatavakstegemist, mis tähendab, et rikuti olulist menetlusnormi EÜ artikli 230 tähenduses.

17 Samal päeval tühistas Üldkohus ka otsuse 91/297 (otsused kohtuasjas T-30/91: Solvay *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-1775, edaspidi „I Solvay kohtuotsus", ja kohtuasjas T-36/91: ICI *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-1847, edaspidi „I ICI kohtuotsus") nende kahe kohtuasja hagejaid puudutavas osas seetõttu, et oli rikutud õigust tutvuda toimikuga. Lisaks tühistas Üldkohus otsuse 91/289 (otsus kohtuasjas T-31/91: Solvay *vs*. komisjon, EKL 1995, lk II-1821, edaspidi „II Solvay kohtuotsus") Solvayd puudutavas osas ning otsuse 91/299 (otsus kohtuasjas T-32/91: Solvay *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-1825, edaspidi „III Solvay kohtuotsus") vaidlustatud otsuste õigusvastase kinnitamise tõttu.

18 Komisjon esitas eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse ning eespool punktis 17 viidatud II Solvay kohtuotsuse ja III Solvay kohtuotsuse peale apellatsioonkaebused, mis saabusid Euroopa Kohtu kantseleisse 30. augustil 1995.

19 Euroopa Kohus jättis 6. aprilli 2000. aasta otsustega kohtuasjas C-286/95 P: komisjon *vs*. ICI (EKL 2000, lk I-2341) ning liidetud kohtuasjades C-287/95 P ja C-288/95 P: komisjon *vs*. Solvay (EKL 2000, lk I-2391) rahuldamata eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse, eespool punktis 17 viidatud II Solvay kohtuotsuse ja III Solvay kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebused.

20 Teisipäeval, 12. detsembril 2000 avaldas üks pressiagentuur pressiteate, mis oli sõnastatud järgmiselt:

„Euroopa Komisjon määrab kolmapäeval keemiatööstuse äriühingutele Solvay SA ja Imperial Chemical Industries plc […] trahvi Euroopa Liidu konkurentsiõiguse rikkumise eest, teatas pressiesindaja sel teisipäeval.

Trahvid turgu valitseva seisundi väidetava kuritarvitamise eest naatriumkarbonaadi turul määrati algselt kümme aastat tagasi, kuid Euroopa kõrgeim kohus tühistas need menetluslikel põhjustel.

„Komisjon võtab kolmapäeval uuesti vastu sama otsuse, kuid korrektses vormis," teatas pressiesindaja.

Äriühingud ei vaidlustanud kunagi otsuse sisu. „Me võtame sama otsuse uuesti vastu," ütles ta."

21 Komisjon võttis 13. detsembril 2000 vastu otsuse 2003/7/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI) (EÜT 2003, L 10, lk 33; edaspidi „vaidlustatud otsus").

22 Samal päeval võttis komisjon vastu ka otsuse 2003/5/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 81 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – B: naatriumkarbonaat – Solvay, CFK) (ELT 2003, L 10, lk 1), ja otsuse 2003/6/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli 82 kohaldamise menetlust (COMP/33.133 – C: naatriumkarbonaat – Solvay) (ELT 2003, L 10, lk 10).

23 Vaidlustatud otsuse resolutsioon on järgmine:

„*Artikkel 1*

[Hageja] rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast kuni vähemalt 1989. aasta lõpuni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata ning mis seisnes:

a) suurte hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises lisakoguse alusel, et tagada, et klient hangib [temalt] kogu vajamineva sooda või suurema osa sellest;

b) klientidelt nõusoleku saamises hankida [temalt] kogu või peaaegu kogu vajaminev sooda või piirata konkurentidelt ostmist kindlaksmääratud kogusega;

c) vähemalt ühel juhul hinnaalanduste ja muude rahaliste stiimulite pakkumises eeldusel, et klient on nõus hankima [temalt] kogu vajamineva sooda.

Artikkel 2

[Hagejale] määratakse artiklis 1 nimetatud rikkumise eest trahv summas [kümme] miljonit eurot.

[…]".

24 Vaidlustatud otsus on koostatud peaaegu samas sõnastuses nagu otsus 91/300. Komisjon tegi ainult mõne redaktsioonilise muudatuse ja lisas uue osa „Menetlus Esimese Astme Kohtus ja Euroopa Kohtus".

25 Vaidlustatud otsuse uues osas viitas komisjon Üldkohtu 20. aprilli 1999. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon (EKL 1999, lk II-931, edaspidi „Üldkohtu II PVC otsus") ning leidis, et tal on „õigus üksnes menetlusnormide rikkumise tõttu tühistatud otsus uuesti vastu võtta uut haldusmenetlust alustamata" ning et ta ei ole „kohustatud korraldama uut ärakuulamist, kui uue otsuse tekst ei sisalda muid etteheiteid kui need, mis esitati esimeses otsuses" (põhjendus 164).

26 Komisjon täpsustas vaidlustatud otsuses ka, et vastavalt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1; ELT eriväljaanne 07/01, lk 61) artiklile 3 tuleb aegumistähtaega pikendada perioodi võrra, mil otsuse 91/300 peale esitatud hagi menetleti Üldkohtus ja Euroopa Kohtus (põhjendused 169 ja 170). Käesoleva juhtumi asjaolusid arvesse võttes leidis komisjon, et ta võis uue otsuse teha kuni 2003. aasta lõpuni (põhjendus 172). Lisaks märkis ta, et kaitseõigusi ei ole rikutud, kui uus otsus võetakse vastu mõistliku aja jooksul (põhjendus 164).

27 Rikkumise enda kohta märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et „tooteturg ja geograafiline turg", kus [tuli] hageja majanduslikku võimsust hinnata, [oli] Ühendkuningriigi soodaturg (põhjendus 125).

28 Hageja turuvõimu hindamiseks käesolevas asjas märkis komisjon, et asjaomasel turul hagejale kuuluv turuosa oli kogu vaatlusaluse perioodi jooksul traditsiooniliselt üle 90%, mis kujutas endast ise veenvat tõendit turuvõimu märkimisväärsest tasemest (põhjendus 127). Seejärel uuris ta asjassepuutuvaid majanduslikke tegureid ja järeldas selle põhjal vaidlustatud otsuses, et kõikidel olulistel hetkedel oli hagejal turgu valitsev seisund EÜ artikli 82 tähenduses (põhjendused 128–136).

29 Turgu valitseva seisundi osas märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et hageja oli ellu viinud „praktika, mis seisnes selles, et siduda" oma kliente teatud arvu mehhanismide kaudu, millel kõigil oli sama välistamise eesmärk (põhjendus 138). Sellega seoses märkis ta vaidlustatud otsuse punktis 139, et lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste eesmärk oli välistada tõhus konkurents järgmiste meetoditega:

– kallutada tarbijaid ostma hagejalt lisakoguseid, mida nad oleksid võinud hankida teiselt tarnijalt;

– minimeerida või neutraliseerida General Chemicali konkurentsimõju, säilitades tema kohaloleku turul hindade, kvaliteedi ja klientide osas ulatuses, mis tagab hageja tegeliku monopoli säilimise;

– kõrvaldada Brenntag turult või vähemalt muuta minimaalseks tema konkurentsimõju;

– vähendada miinimumini oht, et kliendid pöörduvad muude tarneallikate poole;

– säilitada või tugevdada hageja virtuaalset monopoli Ühendkuningriigi soodaturul.

30 Veel täpsustas komisjon vaidlustatud otsuse punktis 147, et „lepingud, mille [hageja] oma suurklientidega sõlmis, tähendasid, et viimati nimetatud olid temaga seotud peaaegu kogu vajamineva sooda osas (ning ühel juhul vähemalt kogu vajamineva sooda osas), samas kui teiste tarnijate mõju konkurentsile oli vähendatud miinimumini".

31 Samuti täpsustas komisjon vaidlustatud otsuses, et muud rahalised stiimulid tugevdasid hageja turgu valitsevat seisundit EÜ artiklile 82 omase konkurentsi mõistega kokkusobimatul viisil (põhjendus 149).

32 Mõju osas liikmesriikidevahelisele kaubandusele märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et kuigi meetmed, mille hageja võttis turgu valitseva seisundi ja tegeliku monopoli säilitamise tagamiseks Ühendkuningriigis, puudutasid esmajoones pigem otsest konkurentsi väljaspool ühendust (Ühendriigid ja Poola) kui teisi ühenduse tootjaid, siis lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi ja muid välistamise mehhanisme tuli siiski uurida ühenduse piiresse jäävate siseriiklike turgude range eraldamise nähtuse üldises kontekstis. Sellega seoses märkis ta, et hageja soovis väga, et General Chemical jääks muu tarneallikana asjaomasele turule ja et kui see äriühing oleks pidanud täielikult turult lahkuma, oleks see võinud ajendada tarbijaid otsima muid, võib-olla odavamaid tarneallikaid Lääne-Euroopa mandriosas. Veel märkis ta, et hageja turgu valitseva seisundi säilitamine ja tugevdamine Ühendkuningriigis mõjutas kogu konkurentsistruktuuri ühisturul ja tagas turgude eraldamisel rajaneva olemasoleva olukorra säilitamise (põhjendused 151–154).

33 Komisjon täpsustas vaidlustatud otsuses, et toimepandud rikkumised olid eriti rasked, kuna need „olid osa tahtlikust poliitikast, mille eesmärk oli tugevdada hageja kontrolli [Ühendkuningriigi soodaturul] viisil, mis on täielikult vastuolus asutamislepingu põhieesmärkidega" ja „mille eesmärk oli eriti piirata või mõjutada teatud konkurentide tegevust" (põhjendus 156).

34 Peale selle märkis komisjon vaidlustatud otsuses, et rikkumine sai alguse 1983. aasta paiku ning jätkus vähemalt 1989. aasta lõpuni. Lõpetuseks täpsustas ta, et ta võttis arvesse asjaolu, et hageja loobus lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste süsteemist alates 1. jaanuarist 1990 (põhjendused 160 ja 161).

35 Hageja esitas 18. jaanuari, 26. jaanuari ja 8. veebruari 2001. aasta kirjades komisjonile toimikuga tutvumise taotluse. Komisjon jättis 14. veebruari 2001. aasta kirjaga taotluse rahuldamata.

Menetlus

36 Hageja esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 20. märtsil 2001.

37 Hagiavalduses palus hageja Üldkohtul kohustada komisjoni esitama juhtumi COMP/33.133 toimikusse kuuluvad dokumendid.

38 Kohtuasi määrati 4. mail 2001 Üldkohtu neljandale kojale ning nimetati ettekandja-kohtunik.

39 Pärast Üldkohtult loa saamist esitasid hageja ja komisjon vastavalt 18. ja 23. detsembril 2002 oma märkused järelduste kohta, mis tuleb käesolevas asjas teha Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsusest liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs*. komisjon (EKL 2002, lk I-8375, edaspidi „Euroopa Kohtu II PVC otsus"). Hageja teavitas oma märkustes Üldkohut, et ta loobub *non bis in idem* põhimõtte rikkumist puudutavast etteheitest.

40 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 1. oktoobrist 2003, määrati ettekandja-kohtunik esimesse kotta ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 8. oktoobril 2003 lahendamiseks esimesele kojale.

41 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 13. septembrist 2004, määrati ettekandja-kohtunik neljanda koja uude koosseisu ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 19. oktoobril 2004 lahendamiseks neljandale kojale.

42 Üldkohus palus 11. jaanuaril 2005 komisjonil esitada kohtukantseleile üksikasjalik nummerdatud loend kõikidest haldustoimikusse kuuluvatest dokumentidest. Loend pidi sisaldama kokkuvõtet, mis võimaldab kindlaks teha iga dokumendi koostaja, laadi ja sisu. Üldkohus palus komisjonil ka talle teatada, millistega nendest dokumentidest oli hagejal võimalik tutvuda, esitades vajaduse korral põhjused, mis tema arvates takistasid nende avaldamist.

43 Komisjon esitas 28. jaanuaril 2005 kohtukantseleile Üldkohtu nõutud nummerdatud loendi ning märkis, et dokumendid, millega hageja sai haldusmenetluses tutvuda, olid dokumendid, millele ta oma etteheidete põhjendamiseks tugines ning mis olid seega vastuväiteteatisele lisatud. Samuti märkis ta, et ta pidi „kahetsusega Üldkohtule teatama, et praegu – kahtlemata pärast mitut kolimist viimase kümne aasta jooksul – ilmneb, et vaatamata põhjalikele otsingutele, ei ole tal võimalik teatud dokumente üles leida" ja et ta leiab, et tema kohustus on teavitada viivitamata Üldkohut ja hagejat, et „kui märkustele lisatud nimekirjas on loendatud kõik tema käsutuses olevad toimiku dokumendid, siis puuduvaid dokumente selles ei ole". Komisjoni sõnul respekteeris 1990. aastal järgitud menetlus sel ajal toimikuga tutvumise õiguse suhtes kohaldatavat kohtupraktikat. Ta lisas, et selles staadiumis ei viidanud miski sellele, et toimikus oli dokumente, millel oleks võinud olla tegelik mõju otsuse 91/300 tulemusele, isegi kui võtta arvesse kohtupraktika arengut alates 1990. aastast.

44 Üldkohus palus 13. aprilli 2005. aasta kirjas hagejal nimetada nummerdatud loendis dokumendid, mida talle haldusmenetluses ei edastatud ja mis tema arvates võisid sisaldada teavet, mis oleks võinud olla tema kaitse jaoks tarvilik.

45 Hageja rõhutas 9. mai 2005. aasta kirjas, et mõned puuduvad dokumendid oleksid olnud tema kaitse jaoks tarvilikud. Samuti viitas ta loendis nimetatud dokumentide hulgast neile, mis tundusid talle tema kaitse jaoks tarvilikud ja millega ta soovis tutvuda. Hageja sõnul oleksid need dokumendid võimaldanud tal esitada argumente asjaomase geograafilise turu, turgu valitseva seisundi olemasolu, selle turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta.

46 Üldkohus palus komisjonil 7. juuni 2005. aasta kirjas esitada Üldkohtu kantseleisse haldustoimikusse kuuluvad dokumendid, mis sisalduvad „alamtoimikutes" 2–38, 50–59 ja 60–65, välja arvatud sisedokumendid. Samuti paluti komisjonil esitada mittekonfidentsiaalseid versioone või mittekonfidentsiaalseid kokkuvõtteid dokumentide asemel, mis sisaldasid ärisaladusi, teavet, mis esitati talle haldusmenetluses tingimusel, et seda hoitakse konfidentsiaalsena, või muud konfidentsiaalset teavet. Veel paluti komisjonil esitada eespool mainitud dokumentide täielik versioon, sh konfidentsiaalne teave, et kontrollida nende konfidentsiaalsust.

47 Arvestades dokumentide pikkust, taotles komisjon 21. juunil 2005 Üldkohtult luba esitada ainult üks originaal koos CD-ROM-iga. Taotlus rahuldati 4. juulil 2005.

48 Komisjon esitas 20. juulil 2005 kohtukantseleile Üldkohtu nõutud dokumendid. Kohtukantselei edastas seejärel hagejale komisjoni esitatud CD-ROM-id.

49 Hageja esitas 13. oktoobril 2005 oma märkused selle kohta, kas haldustoimikusse kuuluvad dokumendid olid tema kaitse jaoks tarvilikud. Komisjon vastas 26. oktoobril 2007 hageja märkustele.

50 Algselt määratud ettekandja-kohtuniku ametiaja lõppemise tõttu nimetas Üldkohtu president 22. juuni 2006. aasta otsusega uue ettekandja-kohtuniku.

51 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti alates 25. septembrist 2007, määrati ettekandja-kohtunik kuuendasse kotta ning seetõttu anti käesolev kohtuasi 8. novembril 2007 lahendamiseks kuuendale kojale.

52 Kuna kohtunik Tchipevil esines takistus käesoleva asja arutamisel osalemiseks, määras Üldkohtu president 13. veebruaril 2008 Üldkohtu kodukorra artikli 32 lõike 3 alusel koja koosseisu täiendamiseks kotta kohtunik Dittrichi.

53 Ettekandja-kohtuniku ettekande alusel otsustas Üldkohus (kuues koda) alustada suulist menetlust ja esitas kodukorra artiklis 64 ette nähtud menetlust korraldavate meetmete raames hagejale ja komisjonile kirjalikke küsimusi. Hageja ja komisjon vastasid neile määratud tähtaja jooksul.

54 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 26. ja 27. juuni 2008. aasta kohtuistungil.

55 Üldkohus lubas kohtuistungil hagejal esitada oma märkused komisjoni 16. juuni 2008. aasta kirjalike vastuste kohta. Hageja esitas oma märkused 9. juulil 2008 ja komisjon vastas neile 3. septembril 2008.

Poolte nõuded

56 Hageja palub Üldkohtul:

– tunnistada hagi vastuvõetavaks;

– tunnistada, et aja möödumise tõttu ei olnud komisjon pädev vaidlustatud otsust vastu võtma, või teise võimalusena, et tal puudus pädevus talle trahv määrata;

– tühistada vaidlustatud otsus;

– tühistada vaidlustatud otsuse artiklis 2 määratud trahv või vähendada seda;

– kohustada komisjoni esitama kõik vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega seotud sisedokumendid ning eelkõige komisjoni volinike kolleegiumi koosoleku protokoll ja kõik lisatud dokumendid, ning kõik volinike kolleegiumile sellega seoses esitatud dokumendid;

– kohustada komisjoni esitama kõik juhtumi COM/33.133 toimikusse kuuluvad dokumendid;

– mõista kohtukulud, sealhulgas hageja poolt vaidlustatud otsuses määratud trahviga seotud tagatiste kulud, sh intressid välja komisjonilt.

57 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– jätta hageja esitatud toimikuga tutvumise taotlus rahuldamata;

– tunnistada vastuvõetamatuks nõue erimääruse saamiseks, millega teda kohustatakse maksma hageja kohtukulud, sh kulud ja intress, mille põhjustas mis tahes tagatise andmine trahvi eest, või igal juhul jätta see nõue põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejalt.

Õiguslik käsitlus

58 Hageja nõuete eesmärk on esimese võimalusena vaidlustatud otsuse tühistamine ning teise võimalusena talle selle otsusega määratud trahvi tühistamine või vähendamine.

1. *Nõuded, mille eesmärk on vaidlustatud otsuse tühistamine*

59 Hageja esitab sisuliselt kuus väidet, mis on suunatud vaidlustatud otsuse tühistamisele. Need puudutavad esiteks seda, et komisjonil puudus pädevus vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks, teiseks oluliste menetlusnormide rikkumist, kolmandaks seda, et asjaomast turgu on valesti hinnatud, neljandaks turgu valitseva seisundi puudumist,

viiendaks, et turgu valitsevat seisundit ei ole kuritarvitatud, ja kuuendaks seda, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei ole mõjutatud.

Esimene väide, et komisjonil puudus vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks pädevus

60 Esimene väide jaguneb kaheks osaks, mis puudutavad esiteks aegumisnormide ebaõiget kohaldamist ning teiseks mõistliku aja põhimõtte rikkumist.

Esimene osa, mis puudutab aegumisnormide ebaõiget kohaldamist

– Poolte argumendid

61 Hageja märgib, et kuigi nõukogu määruses 2988/74 ette nähtud aegumistähtaeg on kohaldatav vaid asjassepuutuva otsuse selle osa suhtes, milles määratakse trahv, on tegemist nimetatud otsuse väga olulise osaga.

62 Hageja on arvamusel, et määruse nr 2988/74 artikkel 3 ei pikenda aegumistähtaega kohtumenetluse puhul, mille ese on komisjoni lõplik otsus. Nimelt peatub aegumine üksnes juhul, kui esitatakse hagi haldusmenetluse käigus vastu võetud otsuse peale, st menetlustoiming, sealhulgas vastuväiteteatise vastuvõtmine või määrusega nr 17 antud üldiste uurimisvolituste alusel võetud meetmed. Tõlgendus, mida komisjon

vaidlustatud otsuses järgis, on vastuolus määruse nr 2988/74 artikliga 3. Komisjon tõlgendas valesti määruse nr 2988/74 artiklites 1–3 sisalduvat väljendit „menetlused" ning ei võtnud arvesse, et tema lõplik otsus tuli teha enne aegumistähtaja möödumist. Lisaks muudab komisjoni tõlgendus sisutühjaks määruse nr 2988/74 artikli 2 lõike 3 ning annab tunnistust sellest, et nimetatud määruse struktuurist on valesti aru saadud, kuna otsusest tulenevat aegumise mõju käsitletakse artiklites 4–6, mitte artiklites 1–3. Lõpetuseks oleks selline tõlgendus vastuolus põhimõttega, mille kohaselt peab komisjon õiguskindluse tagamiseks lõpetama menetlused kindlaksmääratud tähtaja jooksul ning võtma oma lõpliku otsuse vastu lõpliku tähtaja jooksul ehk kümne aasta jooksul alates rikkumise lõppemisest, välja arvatud juhul, kui komisjonil ei olnud võimalik uurimisi ja menetlusi lõpetada kohtule esialgsete otsuste peale esitatud hagide tõttu. Ent käesolevas asjas ei esinenud komisjonil menetluste lõpetamisel takistusi.

63 Hageja leiab, et eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses valitud lähenemisviis on vastuolus nimetatud kohtuotsuse punktis 1098 sisalduva kinnitusega, mille kohaselt on määruse nr 2988/74 artikli 3 eesmärk võimaldada aegumine peatada, kui komisjonil esineb tegutsemisel takistus objektiivsel põhjusel, mida ei saa talle süüks panna. Nimelt ei takista sellise lõpliku otsuse peale esitatud hagi, milles määratakse trahv, komisjonil tegutseda, kuna nimetatud lõplik otsus kuulub täies ulatuses täitmisele ajani, mil Üldkohus otsuse tühistab või õigustühiseks tunnistab.

64 Igal juhul ei saa käesolevas asjas olla eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse puhul kohaldatav arutluskäik, mille kohaselt esines komisjonil tegutsemisel takistus. Tegelikult oli komisjonil kohe pärast eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse kuulutamist täiesti võimalik võtta uuesti vastu otsus 91/300. Apellatsioonkaebusest tulenev lisatähtaeg on seega täielikult komisjonile „süüks pandav". Pealegi puudub apellatsioonkaebusel ese, arvestades Euroopa Kohtu 15. juuni 1994. aasta otsust kohtuasjas C-137/92 P: komisjon *vs*. BASF jt (EKL 1994, lk I-2555) ja võttes arvesse komisjoni kavatsust otsus 91/300 uuesti vastu

võtta. Seega ei saa komisjon kasu saada „omaenda menetlusveast" ning viie aasta pikkusest viivitusest, mille ta ise põhjustas.

65 Lisaks on komisjoni tõlgendus vastuolus Euroopa Kohtu põhikirja artikliga 60, mille kohaselt ei ole apellatsioonkaebusel peatavat toimet. Hageja on arvamusel, et isegi kui menetluse kestust Üldkohtus tuleb arvesse võtta, peatus aegumistähtaeg vaid ligikaudu nelja aasta, ühe kuu ja 15 päeva pikkuseks ajaks. Komisjon oleks järelikult pidanud uue otsuse 91/300 vastu võtma enne 1999. aasta aprilli.

66 Lisaks nähtub määruse nr 2988/74 artiklist 3, et apellatsioonkaebuse puhul ei ole menetluse ese mitte komisjoni otsus, vaid Üldkohtu otsus.

67 Pealegi ei käsitletud eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses konkreetselt küsimust, kas apellatsioonkaebust tuli seoses aegumistähtaja peatumisega arvesse võtta, kuna kohtuasjas, milles see otsus tehti, pidi komisjon vaid kindlaks tegema, kas menetlus Üldkohtus peatas aegumistähtaja kulgemise. Seega kujutavad Üldkohtu seisukohad apellatsioonkaebuse toime kohta aegumise peatumisele endast vaid *orbiter dictum*'i.

68 Hageja lisab, et otsus, mille komisjon on oma töökorda rikkudes vastu võtnud, ei saa aegumistähtaega peatada. Nimelt ei ole komisjon nõuetekohaselt kinnitanud otsust 91/300. Seega ei saa see otsus laiendada komisjoni trahvide määramise pädevust pärast määruses nr 2988/74 sätestatud üldist aegumistähtaega. Niisugune tulemus oleks ju vastuolus põhimõttega, mille kohaselt ei saa pool oma veast kasu saada, ning

loomuõigusega. Kuid viivituse on täies ulatuses põhjustanud komisjoni tegevus ning igal juhul ei saa komisjon püüda kasu saada määruse nr 2988/74 artiklist 3.

69 Viimaseks, eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses valitud määruse nr 2988/74 artiklite 2 ja 3 tõlgendus võimaldas komisjonil vastu võtta rida järjestikuseid otsuseid, mis ulatuvad pooleldi 21. sajandisse. Niisugune tõlgendus on seega õigusvastane, kuna see on vastuolus õigusega asja arutamisele mõistliku aja jooksul.

70 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

— Üldkohtu hinnang

71 Kõigepealt tuleb rõhutada, et määrusega nr 2988/74 kehtestati täielik normistik, mis reguleerib üksikasjalikult tähtaegu, mille jooksul on komisjonil õigus õiguskindluse aluspõhimõtet kahjustamata määrata trahve ettevõtjatele, kelle suhtes viiakse läbi ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamise menetlus (Üldkohtu 19. märtsi 2003. aasta otsus kohtuasjas T-213/00: CMA CGM jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-913, punkt 324, ja 18. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas T-410/03: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-881, punkt 223).

72 Seega, vastavalt määruse nr 2988/74 artikli 1 lõike 1 punktile b ja lõikele 2 ning sama määruse artikli 2 lõikele 3 on menetluste aegumistähtaeg möödunud, kui komisjon

ei ole määranud trahvi ega sanktsiooni viie aasta jooksul alates aegumistähtaja kulgema hakkamisest, kui vahepeal ei ole toimunud katkestavat sündmust, või hiljemalt kümne aasta jooksul alates samast lähtepunktist, kui on toimunud katkestavad sündmused. Vastavalt kõnealuse määruse artikli 2 lõikele 3 pikeneb selliselt määratletud tähtaeg siiski ajavahemiku võrra, mil aegumine oli sama määruse artikli 3 kohaselt peatunud (eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 140).

73 Vastavalt määruse nr 2988/74 artiklile 3 peatub menetluste aegumistähtaja kulgemine komisjoni otsuse Euroopa Ühenduste Kohtus läbivaatamise ajaks.

74 Määruse nr 2988/74 artikli 3 viidet „Euroopa Ühenduste Kohtus läbivaatamise ajaks" tuleb Üldkohtu loomisest saati käsitada nii, et sellega peetakse silmas eeskätt Üldkohtus toimuvat menetlust, kuna hagid konkurentsiõiguse valdkonnas määratud sanktsioonide või trahvide peale kuuluvad tema pädevusse.

75 Käesolevas asjas ei vaidlusta hageja seda, et kui määruse nr 2988/74 artikli 3 kohane aegumise peatumise küsimus välja arvata, möödus viieaastane aegumistähtaeg 1995. aastal.

76 Järelikult tuleb üksnes uurida, kas vastavalt määruse nr 2988/74 artiklile 3 oli komisjonil õigus võtta vaidlustatud otsus vastu 13. detsembril 2000.

77 Selles suhtes tuleneb eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsuse punktist 157, et määruse nr 2988/74 artikli 3 tähenduses peatub menetluste aegumistähtaja kulgemine asjassepuutuva otsuse „Üldkohtus ja Euroopa Kohtus" läbivaatamise ajaks. Seega on käesolevas asjas aegumine peatunud terveks Üldkohtu menetluse ajaks ja terveks Euroopa Kohtu apellatsioonimenetluse ajaks, ilma et oleks vaja teha otsust ajavahemiku kohta Üldkohtu otsuse kuulutamisest Euroopa Kohtu poole pöördumiseni.

78 Kuid hageja poolt 14. mail 1991 esitatud hagi ja 29. juunil 1995 tehtud kohtuotsuse tõttu ning seejärel Euroopa Kohtule komisjoni poolt esitatud apellatsioonkaebuse ja 6. aprillil 2000 tehtud otsuse tõttu oli aegumine peatunud vähemalt 8 aasta, 8 kuu ja 22 päeva jooksul, nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 171 õigesti märkis.

79 Järelikult ei jäänud selle aegumise peatumise tõttu käesolevas asjas asjassepuutuvate rikkumiste lõppemise või aegumise mis tahes katkemise ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahele viiest aastast pikemat ajavahemikku.

80 Järelikult võeti vaidlustatud otsus vastu määrusega nr 2988/74 kehtestatud aegumisnorme järgides.

81 Ükski hageja esitatud argumentidest ei sea seda kaalutlust kahtluse alla.

82 Esiteks ei tulene määruse nr 2988/74 artiklite 2 ja 3 sõnastusest mingil moel, et artiklis 3 silmas peetud „komisjoni otsus", mis on kohtus läbivaatamisel ja toob endaga

kaasa menetluste aegumistähtaja kulgemise peatumise, võib olla vaid üks artiklis 2 silmas peetud asjaoludest, mis aegumise katkestab ja mille loetelu on ammendav (eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 141). Artikkel 3 kaitseb komisjoni tegelikult aegumise eest olukordades, kus ta peab ootama kohtu otsust menetlustes, mille kulgu ta ei juhi, enne kui ta saab teada, kas vaidlustatud akt on õigusvastane või mitte. Artikkel 3 puudutab seega olukordi, kus institutsiooni tegevusetus ei tulene hooletusest. Niisugused olukorrad võivad aga esineda nii määruse nr 2988/74 artiklis 2 loetletud katkestavate asjaolude korral, mis on vaidlustatavad vaid niisuguse otsuse peale esitatud hagi korral, milles määratakse trahv või sanktsioon. Neil asjaoludel hõlmavad nii artikli 3 sõnastus kui ka selle eesmärk samal ajal artikli 2 silmas peetud vaidlustatavate aktide peale esitatud hagisid ja komisjoni lõpliku otsuse peale esitatud hagisid. Järelikult peatab sanktsioone määrava lõpliku otsuse peale esitatud hagi menetluste aegumise, kuni kohus on selle hagi suhtes teinud lõpliku lahendi (eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punktid 144–147).

83 Teiseks väidab hageja, et trahve määrava otsuse peale hagi esitamine ei takista kuidagi komisjonil vastu võtta seda tüüpi otsust. See tõlgendus eeldaks siiski – kui seda järgitakse –, et institutsioon võtab tagasi vaidlustatud otsuse, et asendada see teise otsusega, võttes arvesse vaidlustatud asjaolusid. See tõlgendus tähendaks, et eitataks komisjoni õigust paluda, et ühenduste kohus tuvastaks vajaduse korral vaidlustatud otsuse õiguspärasuse (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 149).

84 Kolmandaks ei saa hageja tugineda argumendile, et trahve määrav otsus kuulub täielikult täitmisele, kuni kohus selle tühistab. Määratluse järgi ei saa rikkumise eest karistava otsuse rakendusakte pidada aktideks, mille eesmärk on rikkumise uurimine või menetlemine. Sellised aktid, mille õiguspärasus sõltub pealegi kaebuse esemeks oleva

otsuse õiguspärasusest, ei katkesta seega kohtulikult vaidlustatud otsuse tühistamise puhul menetluste aegumist (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 150).

85 Neljandaks tuleb märkida, et Euroopa Kohtu põhikirja artikli 60 ja määruse nr 2988/74 artikli 3 kohaldamisalad on erinevad. Apellatsioonkaebuse peatava toime puudumine ei jäta kogu mõjust ilma määruse nr 2988/74 artiklilt 3, mis puudutab olukordi, kus komisjon peab ootama ühenduste kohtu otsust. Hageja seisukohaga, et komisjon ei tohtinud arvesse võtta ajavahemikku, mil apellatsioonkaebus oli Euroopa Kohtu menetluses, ei saa järelikult nõustuda, kuna selle tulemusel jäetaks Euroopa Kohtu poolt apellatsioonkaebuse alusel tehtav otsus ilma selle mõttest ja tagajärgedest.

86 Viiendaks ei saa hageja väita, et pärast otsuse 91/300 tühistamist kinnitamata jätmise tõttu ei saa komisjon kasu saada omaenda veast, määrates trahvi pärast määruses 2988/74 ette nähtud viieaastase aegumistähtaja möödumist. Nimelt on komisjoni vastuvõetud akti mis tahes tühistamine tingimata komisjonile süüks pandav, kuna see väljendab tema tehtud viga. Järelikult, kui välistada menetluste aegumise peatumine juhul, kui hagi tulemusel tunnistatakse komisjonile süükspandavat viga, jätaks see määruse artikli 3 ilma igasugusest mõttest. Peatumist õigustab asjaolu, et hagi on Üldkohtus või Euroopa Kohtus menetlemisel, mitte järeldused, milleni need kohtud oma kohtuotsuses jõuavad (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 153).

87 Kuuendaks on tühistamishagi eesmärk see, et Üldkohus uuriks, kas vaidlustatud akt on õigusvastane või mitte (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 144).

88 Seitsmendaks toob määruse nr 2988/74 artikli 3 tõlgendus, mille hageja välja pakub, kaasa tõsiseid praktilisi raskusi. Kui komisjon peab Üldkohtu poolt otsuse tühistamise tõttu vastu võtma uue otsuse, ootamata ära Euroopa Kohtu otsust, esineb oht, et samal ajal kehtivad kaks sama esemega otsust, juhul kui Euroopa Kohus tühistab Üldkohtu otsuse.

89 Kaheksandaks on haldusmenetluse ökonoomia nõuetega vastuolus see, kui komisjoni kohustatakse ainuüksi eesmärgil vältida aegumistähtaja möödumist võtma vastu uue otsuse enne, kui ta on teada saanud, kas esialgne otsus on õigusvastane või mitte.

90 Kõigest eelnevast tuleneb, et esimese väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab mõistliku aja põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

91 Hageja kinnitab, et sõltumata aegumise küsimustest, mõjutab aeg, mis on möödunud väidetavatest rikkumistest, komisjoni pädevust võtta vastu vaidlustatud otsus tervikuna, mitte ainult trahve puudutavas osas.

92 Osutades eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuse punktile 121 ning mõistliku aja põhimõttele, leiab hageja, et on vaja uurida, kas komisjon võttis vaidlustatud otsuse vastu mõistliku aja jooksul pärast konkurentsi valdkonna haldusmenetluste läbiviimist.

93 Hageja sõnul võib eeldada, et komisjon on rikkunud mõistliku aja põhimõtet, kui kohtuasjas on menetluse algatamisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni möödunud üle 11 ja poole aasta.

94 Hageja märgib, et kui menetlus Üldkohtus ja Euroopa Kohtus on kestnud kokku 105 kuud, on komisjonil läinud otsuse vastuvõtmiseks 35 kuud, sealhulgas 9 kuud, mis jäävad eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* ICI ja vaidlustatud otsuse vahele. Lisaks oleks põhjendatud võtta arvesse kohtumenetluse kestust, eelkõige juhul, kui menetlus puudutab erinevat otsust ja see on toimunud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist.

95 Hageja arvates on eriti lubamatu võtta arvese menetluse kestust Euroopa Kohtus. Eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsusest ja eespool punktis 64 viidatud kohtuotsusest komisjon *vs.* BASF jt tulenevalt oli komisjon teadlik sellest, et otsus 91/300 oli kinnitamata jätmise tõttu õigusvastane. Kui komisjon kavatses oma otsuse uuesti vastu võtta, oleks ta pidanud seda tegema selles staadiumis, selle asemel, et esitada Euroopa Kohtule apellatsioonkaebus, mistõttu nimetatud otsuse vastuvõtmine viibis viis ja pool aastat.

96 Viidates Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. septembri 1997. aasta otsusele Garyfalloi AEBE *vs.* Kreeka (*Recueil des arrêts et décisions,* 1997-V, lk 1821), leiab hageja, et menetlust tuleb uurida tervikuna, et kontrollida, kas asjas tehti otsus mõistliku aja jooksul.

97 Veel väidab hageja, et aeg, mis on väidetavatest rikkumistest möödunud, takistab tal kasutada täies ulatuses oma kaitseõigusi. Kõigepealt väidab ta, et ta müüs 6. oktoobril 1991 oma „Naatriumkarbonaadi" allasutuse sõltumatule ostjale ning et ta ei tegutse enam Ühendkuningriigi naatriumkarbonaadi turul. Seejärel kinnitab ta, et töötajad, kes toona toimikuga tegelesid, on ettevõttest lahkunud ning ei ole enam kättesaadavad, et talle vajalikku abi osutada. Lisaks süvendab aeg, mis on väidetavatest rikkumistest möödunud, tema rahalist kahju, suurendades näiteks kulusid, mis tekkisid seoses kulutuste tagamisega, ja/või viivitusintressi. Igal juhul on eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus vastuolus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikaga, mille kohaselt ei sõltu Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK") artikli 6 lõikes 1 ettenähtud kaitse tõendist, et ajavahemik põhjustas hageja huvidele tegeliku kahju. EIÕK olulise kohustuse rikkumine saab viia ainult vaidlustatud otsuse tühistamiseni, mitte pelgalt kahjuhüvitise maksmiseni.

98 Komisjon vaidlustab hageja esitatud argumendid.

– Üldkohtu hinnang

99 Kõigepealt tuleb meenutada, et konkurentsi valdkonnas tuleb mõistliku aja põhimõtet järgida haldusmenetlustes, mis viiakse läbi määruse nr 17 alusel ja mis võivad kaasa tuua määrusega kehtestatud sanktsioonid, ning kohtus toimuvas menetluses (eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 179)

100 Esiteks väidab hageja, et haldusmenetluse kestus tervikuna, st uurimise algatamisest kuni vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni, ületas mõistlikku aega.

101 See argument tuleb tagasi lükata.

102 Mõistliku aja põhimõtte rikkumist puudutava etteheite analüüsimisel tuleb eristada haldusmenetlust ja kohtumenetlust. Ajavahemikku, mil kohus kontrollis otsuse 91/300 ja eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse õiguspärasust, ei saa arvesse võtta komisjoni menetluse kestuse kindlaksmääramisel (vt selle kohta eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punkt 123).

103 Teiseks kritiseerib hageja haldusmenetluse kestust eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* ICI kuulutamisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni.

104 Sellega seoses olgu meenutud, et kõnealune ajavahemik algas 6. aprillil 2000, kui kuulutati eespool punktis 19 viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* ICI, ning lõppes 13. detsembril 2000 vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega. Haldusmenetluse see staadium kestis järelikult kaheksa kuud ja seitse päeva.

105 Kõnealusel ajavahemikul tegi komisjon otsuses 91/300 vaid vormilisi muudatusi, lisades muu hulgas uue osa, mis käsitleb „menetlust Esimese Astme Kohtus ja Euroopa Kohtus" ja puudutab hinnangut aegumistähtaegade järgimisele. Peale selle ei eelnenud vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele mingeid täiendavaid uurimistoiminguid,

kuna komisjon tugines kümme aastat varem läbi viidud uurimise tulemustele. Siiski tuleb möönda, et isegi selles olukorras võib teatud kontroll ja asutusesisene kooskõlastamine osutuda hädavajalikuks, et jõuda sellise tulemuseni.

106 Seda silmas pidades ei saa leida, et kaheksa kuu ja seitsme päeva pikkust aega, mis möödus eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* ICI kuulutamisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni, tuleks käsitada ebamõistlikuna.

107 Kolmandaks kritiseerib hageja sisuliselt haldusmenetluse kestust, mille tulemusel võeti vastu otsus 91/300 (vt eespool punkt 94).

108 Kui võtta arvesse haldusmenetluse kestust alates vastuväiteteatise edastamisest ja sellele eelnenud menetluse kestust (vt selle kohta Euroopa Kohtu 21. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-105/04 P: Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-8725, punkt 51), on alust leida, et kestus ei ole ülemäära pikk, pidades silmas eelkõige alates 1989. aasta aprillist läbi viidud uurimisi, seejärel esitatud informatsiooninõudeid ja omal algatusel menetluse alustamist 19. veebruaril 1990. Neil asjaoludel ei saa haldusmenetluse kestust, mille tulemusel võeti vastu otsus 91/300, pidada ebamõistlikuks.

109 Tuleb lisada, et igal juhul oleks konkurentsivaldkonna haldusmenetluses tehtud otsuse tühistamine mõistliku aja põhimõtte rikkumise tõttu õigustatud vaid juhul, kui see otsus tooks kaasa ka asjaomase ettevõtja kaitseõiguste rikkumise. Kui ei ole tuvastatud, et liiga pikk aeg on mõjutanud asjaomaste ettevõtjate võimalust end tõhusalt kaitsta, siis ei mõjuta mõistliku aja põhimõtte järgimata jätmine haldusmenetluse õiguspärasust (vt selle kohta eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punkt 122).

110 Selles suhtes väidab hageja, et tal on raske oma kaitseõigusi kasutada, kuna ta müüs 6. oktoobril 1991 oma allüksuse „Naatriumkarbonaat" sõltumatule ostjale, kuna ta enam ei tegutse Ühendkuningriigi naatriumkarbonaadi turul ja ei saa vajaliku abi saamiseks võtta ühendust töötajatega, kes toona toimikuga tegelesid, kuna nad on ettevõttest lahkunud.

111 Siiski tuleb märkida, et komisjon ei teinud eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* ICI kuulutamisest vaidlustatud otsuseni ühtegi uurimistoimingut.

112 Järelikult, võrreldes esimese ajavahemikuga, mille lõppedes võeti vastu otsus 91/300 ja mille osas ei esinenud kaitseõiguste kasutamise seisukohalt mingit takistust, ei võtnud komisjon arvesse ühtegi uut tõendit, mis tekitaks vajaduse teostada kaitseõigust.

113 Neil asjaoludel ei ole hageja kaitseõigusi rikutud.

114 Neljandaks, mis puudutab kohtumenetlust, siis tuleb meenutada, et ühenduse õiguse üldpõhimõtet, mis lähtub EIÕK artikli 6 lõikest 1 ja mille kohaselt on igaühel õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ning sealhulgas õigus menetlusele mõistliku aja jooksul, kohaldatakse kohtumenetluses, milles vaidlustatakse komisjoni otsust ettevõtjale konkurentsiõiguse rikkumise eest trahvi määramise kohta. Menetluse kestuse mõistlikkust hinnatakse vastavalt iga kohtuasja konkreetsetele asjaoludele ning eelkõige vaidluse olulisusele huvitatud isiku jaoks, kohtuasja keerukusele ning hageja ja pädevate ametivõimude käitumisele. Nende kriteeriumide loetelu ei ole ammendav ja menetluse kestuse mõistlikkuse hindamine ei nõua kohtuasja asjaolude süstemaatilist uurimist iga asjaolu seisukohast, kui ilmneb, et menetluse kestus on põhjendatud ka juba ühe asjaolu alusel. Seega võib kohtuasja keerukus õigustada kestust, mis esmapilgul tundub liiga pikk (vt Euroopa Kohtu 25. jaanuari 2007. aasta otsus liidetud

kohtuasjades C-403/04 P ja C-405/04 P: Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel *vs*. komisjon, EKL 2007, lk I-729, punktid 115–117 ja seal viidatud kohtupraktika).

115 Peale selle tunnistas Euroopa Kohus 17. detsembri 1998. aasta otsuses kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe *vs*. komisjon (EKL 1998, lk I-8417) pärast seda, kui ta oli leidnud, et Üldkohus oli rikkunud mõistliku aja järgimise nõudeid, menetlusökonoomiast lähtudes ja selleks, et tagada niisuguse menetlusnormide rikkumise kohene ja tõhus heastamine, põhjendatuks väite menetluse ülemäärase kestuse kohta ning tühistas vaidlustatud kohtuotsuse osas, milles kinnitati hagejale määratud trahvi suuruseks 3 miljonit eküüd. Kuna puudusid igasugused viited sellele, et menetluse kestus oleks mõjutanud kohtuasja lahendust, leidis Euroopa Kohus, et selle väite tulemusel ei saa tühistada vaidlustatud kohtuotsust tervikuna, vaid et 50 000 eküü suurune summa kujutab endast õiglast hüvitist menetluse ülemäärase kestuse eest, ning vähendas seega asjaomasele ettevõtjale määratud trahvi suurust.

116 Järelikult, kuna puuduvad igasugused viited sellele, et menetluse kestus oleks mõjutanud kohtuasja lahendust, ei oleks käesolevas asjas kohtu poolt mõistliku aja võimalik ületamine – isegi kui eeldada, et see on tuvastatud – mingil viisil mõjutanud vaidlustatud otsuse õiguspärasust (selle lahenduse kasuks otsustati Üldkohtu 17. detsembri 2009. aasta otsuses kohtuasjas T-57/01: Solvay *vs*. komisjon, EKL 2009, lk II-4621, punktis 140).

117 Olgu lisatud, et hageja ei ole hagiavalduses esitanud hüvitise nõuet.

118 Järelikult tuleb esimese väite teine osa ning sellest lähtuvalt kogu esimene väide tervikuna tagasi lükata.

Teine väide, et rikutud on olulisi menetlusnorme

119 Teine väide jaguneb sisuliselt viieks osaks, mis puudutavad esiteks otsuse 91/300 ettevalmistavate etappide õigusvastasust, teiseks ülemäärast ajavahemikku haldusmenetluse ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel, kolmandaks kohustust viia läbi uusi menetlustoiminguid, neljandaks õiguse tutvuda toimikuga rikkumist ja viiendaks EÜ artikli 253 rikkumist.

Esimene osa, mis puudutab otsuse 91/300 ettevalmistavate etappide õigusvastasust

– Poolte argumendid

120 Hageja väidab, et menetlustoimingud, mille komisjon enne otsuse vastuvõtmist läbi viib, on vaid ettevalmistavad etapid ning nende peale iseenesest ei saa esitada tühistamishagi. Otsuse vastuvõtmisele eelnevate menetlusetappide kõrvalisest laadist tuleneb, et vastupidi eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuse punktis 189 sedastatule peab nimetatud otsuse tühistamine endaga kaasa tooma ka eelnevate menetlusetappide tühistamise. Komisjon ei saa seega käesolevas asjas viidata otsusele 91/300 eelnenud menetlusetappidele kui menetlusetappidele, mis on vajalikud vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks.

121 Lisaks algatas komisjon hageja sõnul EÜ artiklite 81 ja 82 väidetavate rikkumistega seoses vaid ühe haldusmenetluse. Kaks juhtumit eraldati üksnes otsuste 91/297 ja 91/300 vastuvõtmise staadiumis. Samuti meenutab hageja, et eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsuses otsustas Üldkohus, et kaitseõigusi rikuti haldusmenetluse staadiumis. See otsus mõjutab aga ka otsust 91/300, kuna komisjon järgis täpselt sama haldusmenetlust. Seega oleks pidanud Üldkohus eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses otsustama, et otsus 91/300 tuleb kaitseõiguste rikkumise tõttu tühistada.

122 Hageja lisab repliigis, et eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses oli Üldkohus väga kriitiline komisjoni asjaomase turu analüüsi suhtes, mis seisnes selles, et ta eraldas tõendid esiteks EÜ artiklit 81 puudutavate väidete kohta ja teiseks EÜ artiklit 82 puudutavate väidete kohta, ning viis läbi eraldiseisvad menetlused.

123 Komisjon vaidlustab hageja esitatud argumendid.

– Üldkohtu hinnang

124 Kõigepealt tuleb meenutada, et otsus 91/300 tühistati vormivea, st kinnitamata jätmise tõttu, mis puudutas üksnes selle otsuse lõpliku vastuvõtmise korda.

125 Kuid väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei mõjuta ühenduse akti tühistamine ilmtingimata ettevalmistavaid akte, sest tühistatud akti asendamise menetlust võib üldjuhul jätkata täpselt sellest punktist, milles tekkis tuvastatud õigusvastasus

(Euroopa Kohtu 12. novembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-415/96: Hispaania *vs.* komisjon, EKL 1998, lk I-6993, punktid 31 ja 32, ning eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 73).

126 Kuna käesolevas asjas tuvastati menetlusnormi rikkumine otsuse 91/300 vastuvõtmise viimases staadiumis, siis ei mõjuta tühistamine selle otsuse ettevalmistavaid meetmeid, mis on varasemad staadiumist, milles rikkumine tuvastati (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 75).

127 Lisaks, seoses hageja argumendiga, et eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsuses tühistas Üldkohus otsuse 91/297 kaitseõiguste rikkumise tõttu, tuleb meenutada, et eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses, mis on käesoleva asja alus, uuris Üldkohus üksikasjalikult ka kaitseõiguste rikkumist puudutavat väidet ning lükkas selle tervikuna tagasi (vt punkt 73). Seejärel jättis Euroopa Kohus rahuldamata viimati kõnealuse kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse.

128 Isegi kui juhtumitel COMP/33.133 on ühine haldustoimik, puudutavad otsused 91/297 ja 91/300 eri laadi rikkumisi eri turgudel. Ent kaitseõiguste rikkumist tuleb analüüsida iga juhtumi konkreetsete asjaolude alusel, kuna see sõltub peamiselt etteheidetest, mille komisjon võttis aluseks, et tõendada asjaomasele ettevõtjale süüks pandavat rikkumist (eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsus, punkt 70, ja eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, punkt 50; vt ka Euroopa Kohtu 7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 127).

129 Järelikult tuleb teise väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab ülemäärast ajavahemikku haldusmenetluse ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel

– Poolt argumendid

130 Hageja väidab, et otsuste 91/297 ja 91/300 vastuvõtmisele eelnenud menetlusetappidest vaidlustatud otsuseni möödus kümme aastat, mis kujutab endast kaitseõiguste kaitse eiramist. Ta on arvamusel, et ettevõtjatel peab olema võimalus oma seisukohta väljendada ja kaitsta tõhusalt oma huve. Seetõttu on otsuseid, eriti kui nendes määratakse trahve, võimalik vastu võtta vaid mõistliku aja jooksul pärast seda, kui ettevõtjad on saanud esitada oma märkused, kuid käesolevas asjas see nii ei ole.

131 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

132 Esiteks, nagu esimese väite esimese osa uurimisel sai märgitud, oli määruse nr 2988/74 artiklis 3 ette nähtud aegumine peatunud kogu menetluse vältel Üldkohtus ja Euroopa Kohtu eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse tõttu. Seega ei saa komisjonile ette heita seda, et ta ootas, et Üldkohus ja Euroopa kohus on teinud lahendi, enne kui ta vaidlustatud otsuse vastu võttis. Selles suhtes on asjaolu, et komisjon ei võtnud vaidlustatud otsust vastu Üldkohtu ja Euroopa Kohtu menetluse ajal, õigustatud kohtumenetluse ja tulevaste kohtuotsuste respekteerimisega.

133 Teiseks, nagu nähtub esimese väite teise osa uurimisest, ei ole komisjon vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega 13. detsembril 2000 rikkunud mõistliku aja põhimõtet.

134 Kolmandaks tuleneb teise väite kolmanda osa uurimisest, mis on läbi viidud allpool (punktid 151, 153 ja 168), et komisjon ei olnud käesolevas asjas kohustatud läbi viima uusi menetlustoiminguid pärast otsuse 91/300 tühistamist, mis oli tingitud niisugusest vormiveast, mis puudutas ainult nimetatud otsuse lõpliku vastuvõtmise korda.

135 Seega ei saa komisjonile ette heita seda, et ta ei andnud hagejale võimalust esitada pärast otsuse 91/300 tühistamist uuesti oma argumendid.

136 Järelikult tuleb teise väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, et rikuti kohustust viia läbi uusi menetlustoiminguid

– Poolte argumendid

137 Hageja väidab, et komisjon oleks enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist pidanud läbi viima uusi menetlustoiminguid.

138 Esiteks väidab hageja, et komisjon oleks pidanud talle saatma uue vastuväiteteatise. Tema sõnul olid 1990. aastal teatavaks tehtud vastuväiteteatises sisalduvad väited tehtud „nende süüdistuste [kontekstis], mille kohaselt [oli] „turgude eraldamine" Ühendkuningriigi ja Lääne-Euroopa mandriosa vahel ning „siseriikliku turu" põhimõte Solvay ja [hageja] vahelise kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse tagajärg". Ent hageja märgib, et Üldkohus tühistas komisjoni otsuse selle kartelli kohta ning sellega seoses tema suhtes enam menetlust läbi ei viidud. Sellest tulenevalt leiab hageja, et tal oli õigus enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist saada vastuväiteteatis, milles ei korrata kooskõlastamise väidet. Vastuväiteteatises oleks samuti tulnud esitada komisjoni etteheited, võttes arvesse õiguse arengut 1990. ja 2000. aasta vahel, eelkõige asjaomase turu määratlust puudutavas osas.

139 Teiseks kinnitab hageja, et komisjon oleks pidanud ta uuesti ära kuulama ning andma talle võimaluse esitada oma argumendid. Ta leiab, et eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses ei saanud Üldkohus viidata asjaolule, et ühtegi uut etteheidet ei ole esitatud. Nimelt peaks ettevõtjatel olema võimalus esitada märkusi kõikide nende vastu esitatud etteheidete kohta, arvestades eelkõige uusi küsimusi, mis võivad kaitse jaoks tähtsust omada.

140 Hageja arvates ei puuduta õigus olla ära kuulatud mitte ainult faktilisi asjaolusid, vaid ka õiguslikke asjaolusid, nagu Üldkohus eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsuses ja eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses on tunnistanud. Lisaks on Euroopa Kohus 3. oktoobri 1991. aasta otsuses kohtuasjas C-261/89: Itaalia *vs.* komisjon (EKL 1991, lk I-4437) ja 4. veebruari 1992. aasta otsuses kohtuasjas C-294/90: British Aerospace ja Rover *vs.* komisjon (EKL 1992, lk I-493) tunnistanud, et õigus olla ära kuulatud on kohaldatav enne teise, esimese otsusega sisuliselt identse otsuse vastuvõtmist. Sellele, kuidas tuleb uurida etteheiteid, avaldavad käesolevas asjas aga mõju mitu asjaolu, st see, et ta lahkus asjaomaselt turult 1991. aastal, otsuse 91/297 tühistamine ja dumpinguvastaste otsuste järeldused 1990. aastatel.

141 Pealegi tuleneb õigus olla uuesti ära kuulatud Üldkohtu kodukorrast. Nimelt juhul, kui Euroopa Kohus saadab asja Üldkohtule tagasi, annab kodukorra artikli 119 lõige 1 pooltele õiguse esitada kirjalikud seisukohad, vaatamata sellele, et kirjalikku menetlust peetakse tavaliselt lõppenuks. Samuti sätestab EIÕK protokolli nr 7 artikkel 4, et uue otsuse, mis on vastu võetud pärast eelmist lõplikku otsust, võib vastu võtta ainult siis, kui menetlus on taasalustatud kooskõlas asjassepuutuva riigi seaduse ja kriminaalprotsessiga.

142 Hageja järeldab sellest, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas, et tema kaitseõigused olid nõuetekohaselt kaitstud talle antud võimalusega olla haldusmenetluses ära kuulatud.

143 Kolmandaks meenutab hageja ärakuulamiste eest vastutava ametniku rolli, kes tagab, et enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist on asjaomased pooled saanud oma kaitseõigusi täiel määral kasutada ja et põhilised õiguslikud või faktilised asjaolud, mille pooled esitasid, oleks edastatud konkurentsi peadirektorile, komisjoni liikmetele ja nõuandekomiteele. Ta väidab samuti, et tema kaitseõigused hõlmavad õigust olla enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist uuesti ära kuulatud, samuti oleks tal pidanud olema õigus sellele, et ärakuulamiste eest vastutav ametnik sekkuks, millest ta ilma jäeti.

144 Neljandaks leiab hageja, et arvestades tema õigust olla enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist uuest ära kuulatud, oleks komisjon pidanud ka nõuandekomiteega uuesti konsulteerima. Eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsuses otsustas Üldkohus vääralt, et nõuandekomiteega konsulteerimine on vajalik vaid olukordades, kus ettevõtjad tuleb ära kuulata. Lisaks tuleneb määrusest nr 17, et iga eraldiseisva otsuse jaoks on nõutav eraldi konsultatsioon, sõltumata sellest, kas ettevõtjad on ka ära

kuulatud, ning otsuste sarnasuse astmest. Järelikult, isegi kui vaidlustatud otsus sisaldas võrreldes otsusega 91/300 vaid redaktsioonilisi muudatusi, oleks komisjon pidanud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist nõuandekomiteega uuesti konsulteerima. Pealegi muutus nõuandekomitee koosseis kahtlemata oluliselt ning selle 2000. aasta arvamus ei lange tingimata kokku 1990. aastal väljendatud arvamusega.

145 Viiendaks väidab hageja, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel oleks volinike kolleegiumil pidanud olema võimalus uurida kõiki sel hetkel tähtsust omavaid fakte, asjaolusid ja õigusküsimusi. Kuid ta jäeti sellest võimalusest ilma, kuna komisjon ei kuulanud asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära ega konsulteerinud uuesti nõuandekomiteega. Hageja järeldab sellest, et kui volinike kolleegium oleks teadnud kõiki asjaolusid, oleks olnud võimalik, et ta ei jõua samale otsusele.

146 Kuuendaks märgib hageja, et komisjoni pressiesindaja, kelle avaldused on toodud Reutersi agentuuri 12. detsembri 2000. aasta pressiteates, märkis, et vaidlustatud otsus võetakse vastu 13. detsembril 2000 volinike kolleegiumi koosolekul. Nendest avaldustest tuleneb, et vaidlustatud otsus on komisjoni töökorda ja kollegiaalsuse põhimõtet rikkudes vastu võetud juba enne seda koosolekut.

147 Viimaseks palub hageja Üldkohtult, et ta kohustaks esitama volinike kolleegiumile esitatud toimiku ja koosoleku protokolli koos kõikide lisatud dokumentidega.

148 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

149 Esiteks tuleb märkida, et hageja väidab sisuliselt, et ta oleks pidanud 2000. aastal saama uue vastuväiteteatise, kuna talle 1990. aastal teatavaks tehtud vastuväiteteatises sisalduvad väited põhinesid turgude eraldamisel, mis oli tingitud niisugusest Solvay ja hageja vahelisest kokkuleppest või kooskõlastatud tegevusest, mille eest nähti otsuses 91/297 ette sanktsioon, mis seejärel eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsusega tühistati.

150 Nagu nähtub eespool punktist 126, ei mõjutanud otsuse 91/300 tühistamine siiski varasemate menetlusaktide, eelkõige vastuväiteteatise kehtivust.

151 Komisjon ei ole seega ainuüksi selle tühistamise tõttu kohustatud hagejale saatma uut vastuväiteteatist.

152 Veel olgu märgitud, et 1990. aastal hagejale teatavaks tehtud vastuväiteteatises esitas komisjon mitu etteheidet ning et esiteks EÜ artikli 81 rikkumist puudutavad etteheited ja teiseks EÜ artikli 82 rikkumist puudutavad etteheited olid autonoomsed ja põhinesid eri tõenditel. See, et Üldkohus tühistas otsuse 91/297 toimikuga tutvumise õiguse rikkumise tõttu, ei saa järelikult seada kahtluse alla etteheiteid, et hageja kuritarvitas asjaomasel turul turgu valitsevat seisundit.

153 Teiseks tuleb hageja argumendi osas, et komisjon oleks pidanud ta uuesti ära kuulama, meenutada, et kui pärast seda, kui otsus, millega karistatakse EÜ artiklit 82 rikkunud ettevõtjaid, on tühistatud selliste menetlusnormide rikkumise tõttu, mis on seotud

ainult volinike kolleegiumi poolt otsuse lõpliku vastuvõtmise korraga, teeb komisjon uue otsuse, mille sisu on enamjaolt identne ja mis põhineb samadel etteheidetel, ei ole komisjon kohustatud asjaomaseid ettevõtjaid uuesti ära kuulama (vt selle kohta eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 246–253, mida on kinnitatud eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsusega, punktid 83–111).

154 Mis puudutab õigusküsimusi, mis võivad EÜ artikli 233 kohaldamisel tekkida – nagu aja möödumise, menetluse uuesti alustamise võimaluse, menetluse uuesti alustamisega lahutamatult seotud õiguse tutvuda toimikuga, ärakuulamiste eest vastutava ametniku ja nõuandekomitee sekkumisega ning määruse nr 17 artikli 20 võimaliku mõjuga seotud küsimused –, siis ka need ei nõua uusi ärakuulamisi, kuna need ei muuda etteheidete sisu ja nende üle teostatakse vajaduse korral hiljem üksnes kohtulikku kontrolli (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 93).

155 Käesoleval juhul võttis komisjon üle peaaegu kogu otsuse 91/300 sisu. Ta ainult lisas vaidlustatud otsusesse osa Üldkohtu ja Euroopa Kohtu menetluse kohta.

156 Seega tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse ja otsuse 91/300 sisu on olulises osas identne ja need otsused rajanevad samadel põhjendustel.

157 Järelikult ei olnud komisjon vastavalt eespool punktides 153 ja 154 viidatud kohtupraktikale kohustatud enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist hagejat uuesti ära kuulama.

158 Kolmandaks, mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt oli tal enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist õigus ärakuulamiste eest vastutava ametniku sekkumisele, siis tuleb meenutada, et komisjon lõi ärakuulamiste eest vastutava ametniku ametikoha alates 1. septembrist 1982 vastavalt teatisele „EMÜ ja ESTÜ asutamislepingute konkurentsieeskirjade ([EÜ] artiklid [81] ja [82]; [ST] artiklid 65 ja 66) kohaldamise menetlusi puudutav teave" (EÜT 1982 C 251, lk 2).

159 Eespool punktis 156 nimetatud teatises määratles komisjon ärakuulamiste eest vastutava ametniku ülesanded järgmiselt:

„Ärakuulamiste eest vastutav ametnik tagab ärakuulamise nõuetekohase toimumise ning aitab sel viisil kaasa ärakuulamise ja selle põhjal tehtud võimaliku hilisema otsuse objektiivsusele. Ta hoolitseb eelkõige selle eest, et komisjoni konkurentsi valdkonna otsuste eelnõude koostamisel võetakse nõuetekohaselt arvesse kõik asjakohased faktid, olenemata sellest, kas need on asjaosalistele soodsad või ebasoodsad, sealhulgas mis tahes rikkumise raskusega seotud faktilised andmed.

Oma ülesannete täitmisel hoolitseb ta kaitseõiguste tagamise eest, arvestades samas konkurentsieeskirjade tõhusa kohaldamise vajadust kooskõlas kehtivate määrustega ja Euroopa Kohtu kehtestatud põhimõtetega."

160 Ärakuulamiste eest vastutava ametniku ülesandeid täpsustati 24. novembri 1990. aasta otsuses, mille artikkel 2 oli sõnastatud identselt esialgse määratlusega, ning seejärel komisjoni 12. detsembri 1994. aasta otsuses 94/810/ESTÜ, EÜ komisjonis

konkurentsimenetluste raames ärakuulamiste eest vastutavate ametnike pädevuse kohta (EÜT L 330, lk 67). Otsusega, mis oli jõus vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal, tunnistati kehtetuks ja sellega asendati kaks eelnevat otsust. Otsuse artikkel 2 oli sõnastatud sarnaselt esialgsele määratlusele.

161 Järelikult tuleneb vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele eelnenud menetluses sekkunud ärakuulamiste eest vastutavale ametnikule usaldatud ülesannete sisust, et kõnealune sekkumine oli tingimata seotud ettevõtjate ärakuulamisega, pidades silmas võimalikku otsust.

162 Neil asjaoludel tuleb asuda seisukohale, et kuna uus ärakuulamine ei olnud käesolevas asjas pärast otsuse 91/300 tühistamist vajalik, ei olnud nõutud ka ärakuulamiste eest vastutava ametniku uus sekkumine vahepeal jõustunud 24. novembri 1990. aasta otsuses ette nähtud tingimustel (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 127).

163 Neljandaks tuleb hageja argumendi osas, mille kohaselt oleks enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist tulnud konsulteerida nõuandekomiteega, meenutada, et määruse nr 17 artikkel 10 näeb asjaolude asetleidmise ajal kohaldatavas redaktsioonis ette järgmist:

„3. Enne otsuse langetamist lõikes 1 tähendatud menetlustes ning enne otsuseid, mis puudutavad [EÜ] artikli [81] lõike 3 kohaselt langetatud otsuse uuendamist, muutmist või tühistamist, konsulteerib komisjon konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega.

[…]

5. Konsultatsioon toimub komisjoni poolt kokku kutsutud ühiskohtumisel; kohtumine ei tohi toimuda enne, kui kutse väljasaatmisest on möödunud 14 päeva. Kutsele peab olema lisatud iga uuritava üksikjuhtumi kokkuvõte koos viidetega olulisimatele dokumentidele ja esialgne otsuse eelnõu."

164 Peale selle sätestab komisjoni 25. juuli 1963. aasta määruse nr 99/63/EMÜ määruse nr 17 artikli 19 lõigetes 1 ja 2 ette nähtud ärakuulamiste kohta (EÜT 1963, 127, lk 2268) artikkel 1:

„Enne konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega konsulteerimist viib komisjon vastavalt määruse nr 17 artikli 19 lõikele 1 läbi ärakuulamise." [mitteametlik tõlge]

165 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleneb määruse nr 99/63 artiklist 1, et asjaomaste ettevõtjate ärakuulamine ja nõuandekomiteega konsulteerimine on vajalik samades olukordades (Euroopa Kohtu 21. septembri 1989. aasta otsus liidetud kohtuasjades 46/87 ja 227/88: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 1989, lk 2859, punkt 54, ja eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 115).

166 Määrus nr 99/63 asendati komisjoni 22. detsembri 1998. aasta määrusega (EÜ) nr 2842/98 poolte ärakuulamise kohta teatavates EÜ […] artiklite [81] ja [82] alusel algatatud menetlustes (EÜT L 354, lk 18; ELT eriväljaanne 07/04, lk 204), mis kehtis vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal ja mille artikli 2 lõige 1 on sõnastatud sarnaselt määruse nr 99/63 artikliga 1.

167 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse kohaselt konsulteeriti konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega enne otsuse 91/300 tegemist. Hageja ei vaidle vastu sellele, et konsulteerimine toimus ja oli õiguspärane.

168 Seega, kuna vaidlustatud otsus ei sisalda olulisi muudatusi võrreldes otsusega 91/300, siis ei olnud komisjon, kes ei olnud kohustatud hagejat enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist uuesti ära kuulama, kohustatud ka nõuandekomiteega uuesti konsulteerima (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 118).

169 Määruse nr 17 artikli 10 lõige 4 asjaolude asetleidmise ajal kehtinud redaktsioonis oli sõnastatud järgmiselt:

„Nõuandekomiteesse kuuluvad konkurentsi piirava tegevuse ja turgu valitseva seisundi küsimustes pädevad ametnikud. Iga liikmesriik nimetab enda esindajaks ühe ametniku, keda sunnitud eemalejäämise korral võib asendada teise ametnikuga."

170 Kohtupraktika kohaselt ei mõjuta institutsiooni koosseisu muutmine institutsiooni enda järjepidevust ning tema lõplike või ettevalmistavate aktide kõik tagajärjed jäävad üldjuhul alles (Euroopa Kohtu 13. novembri 1990. aasta otsus kohtuasjas C-331/88: Fedesa jt, EKL 1990, lk I-4023, punkt 36).

171 Pealegi ei ole olemas ühtegi õiguse üldpõhimõtet, mis nõuaks, et trahvi kaasa tuua võivat menetlust läbi viiva haldusorgani koosseis jääks samaks (eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punktid 322 ja 323).

172 Viiendaks, mis puudutab hageja argumenti, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel oleks volinike kolleegiumil pidanud olema võimalus uurida kõiki sel hetkel asjas tähtsust omavaid fakte, asjaolusid ja õigusküsimusi, siis tuleb meenutada, et komisjon ei ole mingil moel rikkunud õigusnormi, kui ta pärast otsuse 91/300 tühistamist jättis enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist läbi viimata asjaomaste ettevõtjate uue ärakuulamise.

173 Lisaks, nagu sai märgitud eespool punktides 162–167, ei olnud ärakuulamiste eest vastutava ametniku uus sekkumine ja uus nõuandekomiteega konsulteerimine käesoleval juhul vajalikud.

174 Neil asjaoludel, vastupidi hageja poolt väidetule, ei pidanud komisjoni liikmete kolleegiumile esitatud toimik sisaldama muu hulgas ärakuulamiste eest vastutava ametniku uut aruannet ja nõuandekomiteega konsulteerimise uut protokolli. Järelikult on hageja arutluskäigu eeldus selle toimiku koostisosade kohta väär ning sellest tulenevalt on nimetatud arutluskäik põhjendamatu (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punktid 130–133).

175 Kuuendaks, mis puudutab hageja argumenti, mille kohaselt võeti vaidlustatud otsus vastu enne volinike kolleegiumi koosolekut, siis tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on kollegiaalsuse põhimõtte aluseks komisjoni liikmete võrdväärne osalemine otsuste vastuvõtmisel ning ennekõike tuleneb sellest põhimõttest, et otsuseid tuleb kollektiivselt kaaluda ja et kõik kolleegiumi liikmed kannavad kollektiivset poliitilist vastutust kõikide vastuvõetud otsuste eest (Euroopa Kohtu 29. septembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-191/95: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 1998, lk I-5449, punkt 39, ja 13. detsembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-1/00: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 2001, lk I-9989, lk 79).

176 Kollegiaalsuse põhimõtte järgimine ja eelkõige vajadus, et otsuseid tuleb kollektiivselt kaaluda, huvitab tingimata õigussubjekte, keda otsuste õiguslikud tagajärjed puudutavad, mistõttu peab neile olema tagatud, et need otsused tegi tõepoolest kolleegium ja need vastavad viimase tahtele täpselt. Selline on olukord eriti aktide puhul, mis on sõnaselgelt kvalifitseeritud otsusteks ja mida komisjon peab tegema ettevõtjate või nende ühenduste suhtes konkurentsinormide järgimise tagamiseks ning milles tuvastatakse kõnealuste normide rikkumine, tehakse ettevõtjatele ettekirjutusi ning määratakse neile rahalisi karistusi (eespool punktis 64 viidatud kohtuotsus komisjon *vs*. BASF jt, punktid 64 ja 65).

177 Käesoleval juhul toob hageja esile asjaolu, et pressiagentuuri Reuters 12. detsembri 2000. aasta pressiteate kohaselt teatas komisjoni pressiesindaja, et komisjon võtab 13. detsembril 2000 uuesti vastu sama otsuse.

178 Isegi oletades, et komisjoni pressiesindaja tegi avaldused, millele hageja viitab, ei saa pelk asjaolu, et erakapitalil põhineva äriühingu pressiteates on mainitud avaldust, mis ei ole mingilgi määral ametlik, olla piisav leidmaks, et komisjon rikkus kollegiaalsuse põhimõtet. Volinike kolleegium ei olnud selle avaldusega mingil viisil seotud ja seega oleks ta oma 13. detsembri 2000. aasta koosolekul võinud kollektiivse kaalumise tulemusel ka otsustada vaidlustatud otsuse jätta vastu võtmata.

179 Järelikult ei tule komisjoni kohustada esitama kõiki vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega seotud sisedokumente ja eelkõige volinike kolleegiumi koosoleku protokolli ja kõiki sellele lisatud dokumente ning kõiki sel puhul volinike kolleegiumile esitatud dokumente.

180 Kõigest eelnevast tuleneb, et teise väite kolmas osa tuleb tagasi lükata.

Neljas osa, et on rikutud õigust tutvuda toimikuga

– Poolte argumendid

181 Hageja väidab, et pärast vaidlustatud otsuse kättesaamist taotles ta 2001. aasta alguses juurdepääsu toimikule, millest komisjon keeldus. Samuti keelduti talle sellest juurdepääsust 1990. aastal.

182 Hageja rõhutab, et komisjon oleks pidanud vaatamata sellele, et vaidlustatud otsus oli juba vastu võetud, andma talle juurdepääsu mitmel põhjusel. Esiteks jättis komisjon ta ilma uuest võimalusest taotleda toimikule juurdepääsu, võttes vaidlustatud otsuse vastu haldusmenetlust uuesti alustamata ja isegi sellest kavatsusest teda teavitamata. Teiseks oleks saanud komisjon, kes keeldus 1990. aastal toimikule juurdepääsu andmast, selle vea parandada vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel. Kolmandaks, komisjoni teatis toimikutele juurdepääsu käsitlevate taotluste läbivaatamise sisemiste protseduurireeglite kohta [EÜ] artiklites [81] ja [82], [ST] artiklites 65 ja 66 ning nõukogu määruses (EMÜ) nr 4064/89 sätestatud juhtudel (EÜT 1977, C 23, lk 3; edaspidi „teatis toimikule juurdepääsu kohta") nägi ettevõtjatele toimikule juurdepääsu osas

ette soodsamad eeskirjad. Hageja leiab seega, et sarnaselt kõikide teiste 2000. aastal vastu võetud otsuste adressaatidega oleks talle tulnud kohaldada neid uusi eeskirju.

183 Hageja möönab, et toimikule juurdepääsu käsitlevad argumendid lükati eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses tagasi. Ta väidab, et see ei takista siiski Üldkohtul anda käesolevas asjas talle soodsat hinnangut.

184 Hageja sõnul sisaldas toimik kindlasti kirjavahetust, mis pärines tema Ühendkuningriigi klientidelt, eelkõige klaasitootjatelt, tema konkurentidelt Ühendkuningriigis ja Ameerika importijatelt. Klaasitootjatelt ja Ühendkuningriigi klientidelt pärinevad kirjalikud vastused ja dokumendid oleks saanud teda kaitses abistada osas, mis puudutavad turgu valitseva seisundi olemasolu ja selle seisundi kuritarvitamist. Samuti oleks tema konkurentidelt pärinev teave võinud teda valgustada vaidlustatud otsuse elementide osas. Lisaks oleksid Lääne-Euroopa mandriosa tootjatelt pärit olevad dokumendid võinud teda aidata asjaomase turu analüüsi osas ja eelkõige konkurentsile või liikmesriikidevahelisele kaubandusele avaldatava märkimisväärse mõju küsimuse osas. Sellest tuleneb, et Üldkohus on eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas, et tema kaitseõigusi ei ole rikutud.

185 Lisaks väidab hageja, et tal on õigus uuesti tõstatada toimikuga tutvumise küsimus. Esiteks, kui Üldkohus uuris eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses toimikuga tutvumise küsimust, tegi ta seda nummerdatud loendi alusel, mille komisjon talle esitas. Kuid selles loendis ei tehtud täiel määral kindlaks toimikus sisalduvaid dokumente. Teiseks ei olnud tal pärast otsuse 91/300 tühistamist põhjust raisata aega ja raha vastuapellatsioonkaebuse esitamiseks toimikuga tutvumise küsimuses, seda enam, et ta leidis tollal, et eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus jääb apellatsioonimenetluses tõenäoliselt jõusse. Hageja leiab, et „kui selles osas oleks otsus

tehtud komisjoni kasuks, oleks [ta] saanud esitada [selles küsimuses] apellatsioonkaebuse pärast seda, kui [Üldkohus] ta sisulistes küsimustes on uuesti ära kuulanud".

186 Hageja lisab repliigis, et toimikuga tutvumise küsimusel ei ole seadusjõudu. Tema sõnul ei ole eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses seda küsimust tegelikult või tingimata lahendatud. Ta väidab, et kuigi tal oli võimalus esitada selles küsimuses vastuapellatsioonkaebus, ei saa talle ette heita, et ta seda teinud ei ole, kuna vastuapellatsioonkaebus ei olnud eespool punktis 64 viidatud kohtuotsust komisjon *vs.* BASF jt arvestades vajalik. Lisaks väidab hageja Euroopa Kohtu 9. märtsi 1994. aasta otsusele kohtuasjas C-188/92: TWD Textilwerke Deggendorf (EKL 1994, lk I-833) viidates, et ei olnud ilmselt väljaspool kahtlust või ilmselge, et vastuapellatsioonkaebus oli vajalik või et see oleks võinud olla kuidagi kasulik. Sellega seoses täpsustab ta, et kui otsustatakse seadusjõudu puudutava komisjoni seisukoha kasuks, julgustaks see arvukate vastuapellatsioonkaebuste esitamist ja suurendaks asjatult Euroopa Kohtu töökoormust.

187 Pealegi on toimikuga tutvumist puudutav Üldkohtu hinnang eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses väär. Hageja sõnul piisab, kui teha kindlaks, et dokumendid, mida ei avaldatud, oleksid võinud omada tähtsust, mida ei oleks tohtinud tähelepanuta jätta, nagu Üldkohus eespool punktis 17 viidatud I ICI kohtuotsuses tunnistas. Lisaks, kui Üldkohtul tuleks täna teha otsus toimikuga tutvumise küsimuse kohta, mis talle esitati kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, siis ei ole üldsegi kindel, et ta jõuaks õiguse arengut arvestades samale järeldusele nagu selles kohtuotsuses. Selles osas viitab hageja eelkõige teatisele toimikule juurdepääsu kohta.

188 Samuti väidab hageja, et pärast seda, kui Üldkohus oli määranud menetlustoimingu, millega anti talle juurdepääs toimikule, oli tal komisjonipoolses dokumendihalduses võimalik konstateerida olulisi puudusi, mille oli mitu tagajärge.

189 Esiteks väidab hageja, et on võimatu, et komisjon sai oma otsuse vastu võtta pärast tema käsutuses olevate tõendite täielikku ja lojaalset uurimist.

190 Teiseks märgib hageja, et komisjon kaotas ära vähemalt viis alamtoimikut. Kuid tema sõnul pidi poolteist alamtoimikut sisaldama kirjavahetust, mida määruse nr 17 artikli 11 alusel vahetati tema ja komisjoni vahel, ning kolm ja pool alamtoimikut pidid sisaldama tema klientide ja tema Ühendkuningriigi konkurentide ning komisjoni vahelist kirjavahetust. Nende toimikute kaotsimineku tagajärjel kahjustati väga tõsiselt tema kaitset Üldkohtus. Hageja väidab, et kui tal oleks olnud juurdepääs tema Ühendkuningriigi klientidelt pärinevatele sõltumatutele andmetele, oleks tal olnud täiendavaid tõendusmaterjale, et toetada oma teesi selliselt, et komisjon oleks tõenäoliselt jõudnud erinevale järeldusele eelkõige turgu valitseva seisundi olemasolu, turgu valitseva seisundi kuritarvitamise, liikmesriikidevahelise kaubandusele avaldatava mõju ja trahvi osas.

191 Kolmandaks märgib hageja, et mõned olemasolevad dokumendid, millega ta tutvus, võimaldasid tal samuti toetada oma teesi ja seada kahtluse alla mitu järeldust, milleni komisjon vaidlustatud otsuses jõudis.

192 Komisjon vastab, et „toimikuga tutvumise õigus on küsimus, millel on [hageja] kahjuks seadusjõud". Tema sõnul on pärast otsuse vastuvõtmist esitatud mis tahes taotlus toimikuga tutvuda alusetu.

193 Mis puudutab hageja märkusi, mis esitati pärast Üldkohtu poolt määratud menetlustoimingut, siis märgib komisjon, et see toiming võimaldas kinnitada, et hageja väited, mille ta esitas haldusmenetluses ja menetlusdokumentides kaitseõiguste rikkumise kohta, olid põhjendamatud. Olles tutvunud toimikuga, mis sisaldas peaaegu 25 000

dokumenti, leidis hageja vaid 60 dokumenti, mis toetavad tema argumentatsiooni. Komisjoni sõnul ei olnud ühestki neist talle siiski vähematki kasu.

194 Alamtoimikute kaotsimineku osas, mis tuvastati pärast Üldkohtu määratud menetlustoimingut, leiab komisjon, et see ei mõjuta kuidagi vaidlustatud otsust, ning ei tohi üle hinnata selle tähtsust, et 5 alamtoimikut 71-st on kadunud. Tema sõnul ei esita hageja ühtegi põhjust, mis võimaldaks oletada, et need alamtoimikud pidid tema kasuks sisaldama tõendeid, mida ei ole talle näidatud, kuid mis oleksid aidanud ümber lükata vastuväiteteatises esitatud väited. Komisjon lisab, et isegi kui kadunud alamtoimikud sisaldasid kirjavahetust hageja klientide ja konkurentidega, nagu väidab hageja, ei oleks sellest hagejale kasu, kuna sel juhul saaks olla tegemist vaid tõenditega, mis kas ei oma mingit tähtsust ja mida ei oleks seega saanud kasutada või oleks parimal juhul olnud sarnased nendega, mida ta nägi ja millele ta ei saanud tugineda.

195 Hageja viidatud dokumentide ebaloogilise nummerdamise ja puuduliku haldamise osas väidab komisjon, et kriteerium, mille alusel määratakse kindlaks, kas kaitseõigusi on järgitud, on see, kas üks pool nägi dokumenti, ja kui mitte, siis kas dokument oleks tal võimaldanud esitada argumenti, millele tal tollal ei olnud võimalik viidata. See sõltub ainult dokumendiga tutvumisest, mitte selle toimikuga tutvumisest, kuhu komisjon dokumendi lisas, ega ka sellest, kuidas ta need toimikud nummerdas.

– Üldkohtu hinnang

196 Kõigepealt tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on tunnustanud tähtsust, mis on kohtuotsuse seadusjõu põhimõttel nii ühenduse õiguskorras kui siseriiklikes õiguskordades. Selleks et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on oluline, et kohtulahendeid, mis on muutunud lõplikeks pärast

olemasolevate edasikaebevõimaluste ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (Euroopa Kohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-224/01: Köbler, EKL 2003, lk I-10239, punkt 38, ja Euroopa Kohtu 16. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-234/04: Kapferer, EKL 2006, lk I-2585, punkt 20).

197 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kohtuotsuse seadusjõud võib olla hagi vastuvõetavuse takistus, kui hagi, mille alusel kõnealune otsus tehti, vastandas samu pooli, selle ese oli sama ja see põhines samadel alustel (vt selle kohta Euroopa Kohtu 19. septembri 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 172/83 ja 226/83: Hoogovens Groep *vs*. komisjon, EKL 1985, lk 2831, punkt 9, ja 22. septembri 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 358/85 ja 51/86: Prantsusmaa *vs*. parlament, EKL 1988, lk 4821, punkt 12; Üldkohtu 8. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas T-28/89: Maindiaux jt *vs*. MSK, EKL 1990, lk II-59, punkt 23), kusjuures need tingimused on tingimata kumulatiivsed (Üldkohtu 5. juuni 1996. aasta otsus kohtuasjas T-162/94: NMB France jt *vs*. komisjon, EKL 1996, lk II-427, punkt 37).

198 Seadusjõud puudutab vaid asjaomase kohtulahendiga tegelikult või vältimatult ära otsustatud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid (Euroopa Kohtu 19. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-281/89: Itaalia *vs*. komisjon, EKL 1991, lk I-347, punkt 14, ja Euroopa Kohtu 28. novembri 1996. aasta määrus kohtuasjas C-277/95 P: Lenz *vs*. komisjon, EKL 1996, lk I-6109, punkt 50).

199 Eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses uuris Üldkohus väidet, mis puudutas kaitseõiguste rikkumist, mis tulenes komisjoni keeldumisest anda hagejale juurdepääs toimikule.

200 Selleks, et teada saada, kas väide oli põhjendatud, vaatas Üldkohus eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses kokkuvõtlikult läbi sisulised etteheited, mille komisjon vastuväiteteatises ja otsuses 91/300 aluseks võttis.

201 Kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, esitatud väite esimene osa puudutas asjaolu, et hagejale ei avaldatud võimalikke õigustavaid dokumente. Esiteks, mis puudutab argumenti, et komisjoni keeldumine anda juurdepääs tootjate dokumentidele võis mõjutada tema kaitset, otsustas Üldkohus, et edastamata jäetud dokumentidega ei saanud kahtluse alla seada otsuses 91/300 tehtud järeldusi turgu valitseva seisundi, turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta. Teiseks, mis puudutab juurdepääsu hagejalt endalt pärinevatele toimikutele, siis leidis Üldkohus, et hageja võis tugineda tema enda käes olevatele dokumentidele. Üldkohus järeldas sellest, et käesoleva juhtumi asjaoludel keeldus komisjon õigustatult andmast hagejale juurdepääsu nendele toimikutele ja esitamast talle nendes sisalduvate dokumentide loetelu.

202 Kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, esitatud väite teine osa puudutas asjaolu, et hagejale ei avaldatud teatavaid süüstavaid dokumente. Üldkohus leidis, et järelduste osas, mis komisjon tegi seoses erihinnaalandusega, mida üks äriühing Ühendkuningriigis pakkus, on komisjoni lähenemisviis raskesti kaitseõigustega ühildatav, kuid tuvastatud viga ei mõjutanud kõnesoleval juhul hageja kaitseõiguste teostamist. Lisaks kuulusid muud hageja esitatud argumendid asja sisulise uurimise valdkonda ning need ei puudutanud kaitseõiguste rikkumist käsitlevat väidet.

203 Seetõttu lükkas Üldkohus tervikuna tagasi väite, et kaitseõigusi on rikutud.

204 Seejärel uuris Üldkohus väidet, mis puudutab otsuse 91/300 õigusvastast kinnitamist, ning tühistas nimetatud otsuse.

205 Kuna eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuses komisjon *vs.* ICI jäeti apellatsioonkaebus rahuldamata, on eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus lõplikuks muutunud kohtulahend.

206 Vastavalt eespool punktis 197 viidatud kohtupraktikale tuleb selleks, et kindlaks määrata, kas toimikuga tutvumise küsimusel on seadusjõud, kõigepealt kontrollida, kas see hagi, mille alusel tehti eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, ja käesolevas asjas esitatud hagi vastandavad samu pooli, kas nende ese on sama ja kas need põhinevad samadel alustel.

207 Mis puudutab mõlema hagi asjaomaste poolte samasuse tingimust, siis tuleb tõdeda, et see tingimus on kõnealusel juhul täidetud. Nimelt, nagu hagi, mille alusel tehti eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, vastandab ka käesolevas asjas esitatud hagi hagejat ja komisjoni. Mis puudutab eseme ja aluste samasuse tingimusi, siis tuleb kõigepealt märkida, et formaalselt võttis komisjon vastu kaks otsust, st otsuse 91/300 ja vaidlustatud otsuse. Siiski tuleneb eeltoodust (vt eelkõige eespool punktid 24, 11, 112 ja 156), et esiteks on vaidlustatud otsuse sisu identne otsusega 91/300, välja arvatud uus osa „Menetlus Esimese Astme Kohtus ja Euroopa Kohtus", ja teiseks rajaneb vaidlustatud otsus samadel põhjendustel nagu otsus 91/300. Komisjonil oli tegelikult õigus võtta vaidlustatud otsus vastu samas sõnastuses nagu otsus 91/300, ilma et ta oleks pärast otsuse 91/300 tühistamist pidanud läbi viima uusi menetlustoiminguid, kuna vormivead puudutasid üksnes nimetatud otsuse lõpliku vastuvõtmise korda ja kuna tühistamine ei mõjutanud selle otsuse ettevalmistavate meetmete kehtivust.

208 Kuna komisjon ei ole eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs.* ICI kuulutamise ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel läbi viinud ühtegi menetlustoimingut, kuna vaidlustatud otsuse sisu on identne otsuse 91/300 sisuga, välja arvatud osa, mis vastab menetlusele Üldkohtus ja Euroopa Kohtus, ja kuna hageja taotleb uuesti juurdepääsu toimikule, siis tuleb nentida, et vaidlus puudutab sama eset ja see põhineb samadel alustel.

209 Kuna poolte, eseme ja aluste identsuse tingimused on käesolevas asjas kumulatiivselt täidetud, siis vastavalt eespool punktis 195 viidatud kohtupraktikale tuleb asuda seisukohale, et kohus on õigusküsimuse, mis puudutab toimikuga tutvumist asjas COMP/33.133 – D: Naatriumkarbonaat – ICI, tegelikult ära otsustanud ja sellel on niisiis seadusjõud.

210 Seadusjõu tõttu ei saa seda küsimust Üldkohtule uuesti esitada ja ta ei saa seda uuesti uurida.

211 Sellest tuleneb, et teise väite neljas osa tuleb vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata.

212 Siiski tuleb lisaks märkida, et isegi kui oletada, et toimikuga tutvumise küsimusel ei oleks seadusjõudu, ei saa hageja märkused – mille ta esitas 13. oktoobril 2005 pärast toimikuga tutvumist menetlust korraldava meetme raames – kahtluse alla seada eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses esitatud Üldkohtu järeldusi.

213 Hageja argumendi osas, mille kohaselt oleksid teatavad dokumendid võimaldanud tal toetada oma teesi ja seada kahtluse alla mitu järeldust, milleni komisjon vaidlustatud

otsuses jõudis, tuleb märkida, et hageja ei ole näidanud, et nende dokumentide ja selle teabe avaldamata jätmine võis mõjutada hageja kahjuks haldusmenetluse käiku ning komisjoni otsuse sisu, nagu nõuab kohtupraktika õigustavate andmete kohta (vt selle kohta eespool punktis 71 viidatud 18. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas Hoechst *vs.* komisjon, punkt 146 ja seal viidatud kohtupraktika).

214 Nimelt ei ole hageja tõendanud, et kui ta oleks saanud haldusmenetluses tugineda toimikus sisalduvatele dokumentidele, oleks ta saanud viidata tõenditele, mis ei olnud kooskõlas järeldustega, mille komisjon sel etapil oli teinud, ning oleks seega saanud mõjutada mis tahes viisil komisjoni poolt võimalikus otsuses antavaid hinnanguid vähemalt talle etteheidetava tegevuse raskuse ja kestuse osas ning sellest tulenevalt ka trahvi summa osas.

215 Turgu valitseva seisundi olemasolu osas väidab hageja, et kui tal oleks haldusmenetluses olnud juurdepääs teatavatele dokumentidele, millest ta sai teada tänu toimikuga tutvumisele menetlust korraldava meetme raames, oleks see tal võimaldanud ümber lükata komisjoni väite, mille kohaselt oli tal asjaomasel turul turgu valitsev seisund. Hageja leiab, et ta oleks saanud viidata eelkõige Solvaylt, Saksa tootjatelt ja tema Ühendkuningriigi klientidelt pärinevatele dokumentidele, et tõendada niisuguste asendustoodete olulisust nagu naatriumhüdroksiid, klaasimurd või dolomiit, ning esitada näiteid Ühendriikidest pärit oleva impordi konkurentsisurve kohta.

216 Sellega seoses olgu kõigepealt märgitud, et komisjon tugines põhiliselt 90-protsendilisele turuosale, mida hageja traditsiooniliselt omas, et tuvastada, et viimati nimetatul oli asjaomasel turul turgu valitsev seisund. Ükski asjaolu ei võimalda aga eeldada, et hageja oleks puuduvatest „alamtoimikutest" võinud leida dokumente, mis lükkavad

ümber järelduse, et tal oli naatriumkarbonaadi turul turgu valitsev seisund (vt selle kohta eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsus, punkt 61). Lisaks kujutab äärmiselt suur turuosa erandlikke asjaolusid kõrvale jättes endast tõendit turgu valitseva seisundi kohta (Euroopa Kohtu 13. veebruari 1979. aasta otsus kohtuasjas 85/76: Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon, EKL 1979, lk 461, punkt 41, ja Üldkohtu 23. oktoobri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-65/98: Van den Bergh Foods *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-4653, punkt 154). Kuid hageja ei ole viidanud ühelegi faktile, mille puhul võiks tegemist olla niisuguste erandlike asjaoludega. Lõpuks, isegi kui eeldada, et niisugused faktid oleksid olemas olnud ja oleksid mainitud puuduvates „alamtoimikutes" sisalduvates dokumentides, ei saa need käesoleva juhtumi asjaolusid arvesse võttes olla hagejale teadmata, mistõttu ei ole tema kaitseõigusi selles suhtes kahjustatud.

217 Seejärel, mis puudutab hageja argumenti asendustoodete kohta, siis tuleb märkida, et komisjon ei ole kunagi vastu vaielnud sellele, et naatriumhüdroksiid ja klaasimurd on teatud määral naatriumkarbonaati asendavad, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 129–134. Sellegipoolest leidis ta, et piiratud asendatavus ei välistanud asjaomasel turul hageja turgu valitsevat seisundit. Pealegi oli hageja asjaolude toimumise ajal ainus naatriumkarbonaadi tootja Ühendkuningriigis, tal oli parim positsioon, et tunda olukorda asjaomasel turul ning esitada komisjonile hindamise tarvis vajalikud elemendid, mis puudutavad naatriumkarbonaadi asendatavuse küsimust naatriumhüdroksiidi ja klaasimurruga. Seega, vastupidi hageja poolt väidetule ei olnud viimasel üldse vaja mandriosa tootjate dokumente, mis puudutasid teisi turge, ega tema Ühendkuningriigi klientidelt pärit olevaid dokumente, et püüda tõendada, et tal ei olnud asjaomasel turul turgu valitsevat seisundit, kuna naatriumkarbonaat on osaliselt naatriumhüdroksiidi ja klaasimurruga asendatav. Naatriumkarbonaadi asendatavuse osas dolomiidiga tuleb märkida, et hageja tugineb konkurendilt pärinevale dokumendile, mis puudutab tema enda tehases toimunud külastust. Järelikult ei saanud hagejale olla teadmata selle dokumendi olemasolu või vähemalt teave, mis selles võis sisalduda. Igal juhul ei tõenda hageja, et dolomiidi asendatavusega seotud teave oleks võinud mõjutada komisjoni hinnangut tema turgu valitseva seisundi kohta asjaomasel turul.

218 Viimaseks, mis puudutab hageja argumenti, et tema Ühendkuningriigi klientidelt ja mandriosa tootjatelt pärit olevad dokumendid illustreerivad Ameerika tootjate konkurentsisurvet asjaomasel turul, siis tuleb märkida, et Ameerika konkurentide avaldatavat mõju on komisjon üksikasjalikult uurinud vaidlustatud otsuses, milles see import arvesse võetakse ja kus selgitatakse, et Ameerika konkurentsi ohjeldasid dumpinguvastased meetmed (põhjendused 51–54 ja 128). Igal juhul, arvestades seda, et hageja oli asjaolude toimumise ajal ainus soodatootja Ühendkuningriigis, oli tal tingimata teave asjaomase turu kohta ja Ühendriikidest pärit oleva impordi mõju kohta sellele turule, et end haldusmenetluses kaitsta.

219 Seega tuleb tõdeda, et oma 13. oktoobri 2005. aasta märkustes ei esita hageja ühtegi asjaolu, mis võimaldaks tuvastada, et nende dokumentide, millega ta tutvus, ja puuduvates „alamtoimikutes" sisalduvate dokumentide avaldamata jätmine haldusmenetluses võis mõjutada tema kahjuks selle menetluse käiku ja vaidlustatud otsuse sisu seoses tema turgu valitseva seisundi olemasoluga asjaomasel turul.

220 Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas väidab hageja, et kui tal oleks haldusmenetluse käigus olnud juurdepääs teatavatele dokumentidele, millest ta sai teada tänu toimikuga tutvumisele menetlust korraldava meetme raames, ning Ühendkuningriigi klientidelt ja konkurentidelt pärinevale sõltumatule teabele, mis väidetavalt sisaldus puuduvates „alamtoimikutes", oleks see tal võimaldanud tõendada, et need hinnaalandused ei olnud oma olemuselt mõeldud konkurentide välistamiseks ja nende puhul oli põhiosas tegemist õiguspärase konkurentsitegevusega. Tema sõnul näitasid erinevad dokumendid, et hinnaalanduste tegemine oli mandriosa tootjate puhul tavaline,

mis oleks olnud oluline element, et tõendada, et hinnaalandused olid täiel määral kooskõlas tööstusharus tunnustatud praktikaga. Lisaks väidab ta, et dokumendid, mis pärinesid eelkõige Akzolt ja milles viidati topelt tarneallika või teise tarnija poliitikale, oleks olnud talle kasulikud, et analüüsida küsimust, kas tema hinnaalandustel oli konkurentide välistamise mõju, nagu väitis komisjon.

221 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et hageja argument, mille kohaselt suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused kujutavad endast tavalist praktikat, ei tõenda, et niisugused hinnaalandused on juhul, kui neid teeb turgu valitsevas seisundis olev ettevõtja, kooskõlas EÜ artikliga 82. Seega ei oleks niisuguse praktika olemasolu illustreeriva dokumendiga tutvumisest hagejale mingit kasu olnud.

222 Seejärel tuleb rõhutada, et see, et hageja rakendatud hinnaalanduste süsteem oli püsikliente siduv, ilmneb otsestest dokumentaalsetest tõenditest. Vaidlustatud otsuse osas, mis on pühendatud „asjaoludele", viitab komisjon põhjendustes 61–82 arvukatele dokumentidele suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste kohta, millest tuleneb, et need ei peegelda tõhususkasu ja mastaabisäästu, ning et erinevalt üksnes ostumahuga seotud koguselisest hinnaalandusest oli nende hinnaalanduste eesmärk konkurendid turult välistada. Juhul kui komisjon – nagu käesolevas asjas – on vaidlustatud otsuses erinevate rikkumiste tõendamisel tuginenud ainult otsestele dokumentaalsetele tõenditele, peab hageja tõendama, millises ulatuses muud tõendid oleksid võinud kahtluse alla seada selle, et rakendatud hinnaalanduste süsteem oli püsikliente siduv, või vähemalt, millise teistsuguse tõlgenduse oleks saanud anda otsestele dokumentaalsetele tõenditele, mida ei ole vaidlustatud.

223 Lõpuks, mis puudutab argumenti teise tarnija poliitika kohta, siis tuleb märkida, et komisjonile oli see asjaolu teada ja et ta ei vaielnud sellele kunagi vastu, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 23. Seega, isegi kui hageja oleks tutvunud seda

poliitikat illustreerivate dokumentidega, ei oleks komisjoni järeldused turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta olnud sellegipoolest teistsugused.

224 Niisiis tuleb asuda seisukohale, et 13. oktoobri 2005. aasta märkustes ei esita hageja ühtegi asjaolu, mis võimaldaks tuvastada, et nende dokumentide, millega ta tutvus, ja puuduvates „alamtoimikutes" sisalduvate dokumentide avaldamata jätmine haldusmenetluses võis mõjutada hageja kahjuks selle menetluse käiku ja vaidlustatud otsuse sisu seoses turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega hageja poolt.

225 Liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise osas väidab hageja, et kui tal oleks haldusmenetluse käigus olnud juurdepääs teatavatele dokumentidele, millest ta sai teada tänu toimikuga tutvumisele menetlust korraldava meetme raames, ning Ühendkuningriigi klientidelt ja konkurentidelt pärinevale teabele, mis väidetavalt sisaldus puuduvates „alamtoimikutes", oleks see tal võimaldanud ümber lükata komisjoni analüüsi liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta. Ta leiab, et mitmesugused dokumendid oleksid toetanud tema teesi, mille kohaselt ei tinginud siseriiklike turgude eraldamist tema tegevus, vaid niisugused asjaolud, nagu transpordikulude suurus, vahetuskursside kõikumine ja tootjate ühepoolsed otsused teatavaid turge mitte varustada, et vältida karistusmüügi ohtu.

226 Sellega seoses tuleb märkida, et komisjoni analüüs liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta tugineb eelkõige hagejalt endalt pärit olevatele dokumentidele ja esmajoones vaidlustatud otsuse põhjenduses 70 viidatud hageja 28. juuni 1985. aasta strateegiadokumendile, millest nähtub, et selle eesmärk oli takistada kogu tiheda sooda importi Ühendkuningriiki või see välistada, välja arvatud General Chemicali import (vaidlustatud otsuse põhjendused 66–70). Juhul kui komisjon – nagu käesolevas asjas – on vaidlustatud otsuses erinevate rikkumiste tõendamisel tuginenud ainult

otsestele dokumentaalsetele tõenditele, peab hageja tõendama, millises ulatuses muud tõendid oleksid võinud kahtluse alla seada liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise või vähemalt, millise teistsuguse tõlgenduse oleks saanud anda otsestele dokumentaalsetele tõenditele, mida ei ole vaidlustatud.

227 Lisaks, mis puudutab siseriiklike turgude eraldamist, siis tuleb märkida, et hagejal oli haldusmenetluses võimalik esitada argumente transpordikulude suuruse, vahetuskursside kõikumise ja karistusmüügi kohta omaenda kogemuste põhjal turul, ilma et tal oleks vaja tugineda teistelt tootjatelt pärit olevatele dokumentidele.

228 Seega tuleb asuda seisukohale, et 13. oktoobri 2005. aasta märkustes ei esita hageja ühtegi asjaolu, mis võimaldaks tuvastada, et nende dokumentide, millega ta tutvus, ja puuduvates „alamtoimikutes" sisalduvate dokumentide avaldamata jätmine haldusmenetluses võis mõjutada hageja kahjuks selle menetluse käiku ja vaidlustatud otsuse sisu seoses hageja tegevuse mõjuga liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

229 Trahvi summa osas kinnitab hageja, et isegi kui tema märkustes esitatud asjaolud ei oleks saanud mõjutada komisjoni hinnangut EÜ artikli 82 rikkumisele, oleksid need asjaolud võinud mõjutada komisjoni hinnangut trahvi kohta. Ta väidab, et kui tal oleks haldusmenetluse käigus olnud juurdepääs teatavatele dokumentidele, millest ta sai teada tänu toimikuga tutvumisele menetlust korraldava meetme raames, ning Ühendkuningriigi klientidelt pärinevale teabele, mis väidetavalt sisaldus puuduvates „alamtoimikutes", oleks see tal eelkõige võimaldanud viidata asjaoludele, „mis

tõendaksid, et praktikas ei jäetud ühtegi konkurenti märkimisväärselt ilma müügivõimalustest ja et puudus negatiivne mõju riikidevahelisele kaubandusele".

230 Selles suhtes piisab, kui märkida, et hageja viitab dokumentidele, mis ta esitas seoses hinnangutega, mille komisjon andis vaidlustatud otsuses turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta hageja poolt ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta, mille osas eespool punktides 218–226 sai märgitud, et toimikule juurdepääs ei oleks hagejal võimaldanud viidata asjaoludele, mis võimaldaksid need hinnangud kahtluse alla seada.

231 Seega tuleb asuda seisukohale, et 13. oktoobri 2005. aasta märkustes ei esita hageja ühtegi asjaolu, mis võimaldaks tuvastada, et nende dokumentide, millega ta tutvus, ja puuduvates „alamtoimikutes" sisalduvate dokumentide avaldamata jätmine haldusmenetluses võis mõjutada hageja kahjuks selle menetluse käiku ja vaidlustatud otsuse sisu seoses trahvi summaga.

Viies osa, et rikutud on EÜ artiklit 253

– Poolte argumendid

232 Hageja väidab, et komisjon ei olnud kohustatud pärast otsuse 91/300 tühistamist vastu võtma uut otsust. Valitud menetlus on väga ebatavaline, kuna komisjon ei saatnud talle uut vastuväiteteatist ega korraldanud uut ärakuulmist ja uut konsultatsiooni

nõuandekomiteega. Neil asjaoludel kujutab see, et komisjon ei selgitanud, miks ta nii toimis, endast EÜ artikli 253 rikkumist.

233 Samuti rikkus komisjon oma töökorda (EÜT 2000, L 308, lk 26) ja hea halduse põhimõtet, kui ta jättis vaidlustatud otsuse põhjendamata ja „kui ta jättis uuesti vastu võtmata teised otsused, mis tühistati 1990. aasta juhtumile [sarnastel] põhjustel". Sellega seoses näeb komisjoni töökorrale lisatud hea haldustava eeskiri komisjoni töötajatele üldsusega ametialasel suhtlemisel ette, et sarnastel juhtudel erinev kohtlemine peab olema põhjendatud konkreetse juhtumi asjassepuutuvate objektiivsete asjaoludega ja et kõik selle põhimõtte erandid peavad olema asjakohaselt põhjendatud. Lisaks, otsuse põhjendamata jätmine olulistes küsimustes, eelkõige seoses õigusliku hinnangu ja trahviga, näitab, et komisjon on rikkunud EÜ artiklit 253.

234 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

235 Tuleb tõdeda, et hageja esitatud argumendil puudub faktiline alus. Nimelt põhjendas komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 162–172 oma valikut võtta pärast otsuse 91/300 tühistamist vastu uus otsus.

236 Asjaolu, et komisjon ei saatnud hagejale uut vastuväiteteatist, ei kuulanud teda uuesti ära ega konsulteerinud uuesti nõuandekomiteega, ei kujuta endast vaidlustatud otsuse põhjendamata jätmist. Nimelt on nende hageja argumentide eesmärk sisuliselt vaid neid erinevaid küsimusi käsitleva komisjoni hinnangu põhjendatuse vaidlustamine ning need tuleb seega tagasi lükata (vt selle kohta eespool punktis 25 viidatud Üldkohtu II PVC otsus, punkt 389).

237 Samuti, vastupidi sellele, mida väidab hageja, siis komisjon, otsustades pärast otsuse 91/300 tühistamist tuvastada uues otsuses komisjoni poolt etteheidetavad rikkumised, ei kaldunud kõrvale väljakujunenud otsustuspraktikast. Ta kinnitas pelgalt oma esialgset valikut nende rikkumiste eest karistada, mis ei olnud vastuolus EÜ artikliga 233, mis kohustas teda vaid võtma eespool punktis 19 viidatud kohtuotsuse komisjon *vs*. ICI täitmiseks vajalikke meetmeid, st kõrvaldada üksnes kohtuotsuses tuvastatud õigusvastasus (vt selle kohta eespool punktis 39 viidatud Euroopa Kohtu II PVC otsus, punkt 451). Pealegi ei viita hageja ühelegi muule asjale, mis on sarnane käesoleva asjaga ja mida komisjon käsitles teisiti.

238 Seetõttu tuleb teise väite viies osa tagasi lükata ja järelikult teine väide tervikuna tagasi lükata.

Kolmas väide, et asjaomast turgu on valesti hinnatud

Poolte argumendid

239 Viidates Üldkohtu 22. märtsi 2000. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-125/97 ja T-127/97: Coca-Cola *vs*. komisjon (EKL 2000, lk II-1733), märgib hageja, et ta ei

vaidlustanud otsuse 91/300 tühistamishagi raames komisjoni järeldust, mille kohaselt oli asjaomane „geograafiline turg" Ühendkuningriigi turg ning asjaomane „tooteturg" tiheda ja kerge naatriumkarbonaadi turg. Hageja arvates ei saanud komisjon siiski piirduda sellega, et ta kordas vaidlustatud otsuses järeldusi toodete ja asjaomaste geograafiliste turgude kohta 10 aastat tagasi tehtud analüüsi põhjal. Komisjon oleks pidanud kontrollima, kas need järeldused pidasid veel paika, arvestades kahe otsuse vahel möödunud ajavahemikul toimunud õiguse ja praktika arengut. Vaidlustatud otsuses on seega tehtud faktiviga ja seda ei ole põhjendatud. Lisaks ei viita vaidlustatud otsuses miski sellele, et komisjon viis 2000. aastal läbi ühe teatises asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsiõiguses (EÜT 1997, C 372, lk 5) mainitud uurimistest.

240 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

241 Esiteks ei vaidle hageja vastu sellele, et komisjon analüüsis otsuse 91/300 vastuvõtmisel turustruktuuri ja konkurentsi. Samuti ei väida ta, et nimetatud otsuse raames on komisjon teinud vea geograafilist turgu ja tooteturgu määratledes.

242 Hageja märgib üksnes, et komisjon oleks pidanud kontrollima, kas tema järeldused pidasid veel paika, arvestades otsuse 91/300 ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel möödunud ajavahemikul toimunud õiguse ja praktika arengut. Ta viitab eespool punktis 239 viidatud kohtuotsusele Coca-Cola *vs*. komisjon, milles Üldkohus otsustas muu hulgas, et turgu valitseva seisundi tuvastamine komisjoni poolt tuleneb asjaomase turu struktuuri ja seal sel hetkel, mil komisjon võtab vastu vastava otsuse, valitseva konkurentsi analüüsist (punkt 81).

243 Tuleb siiski meenutada, et kohtupraktika kohaselt on institutsioonil, kellelt tühistatud akt pärineb, kohustus vaid ulatuses, mis on vajalik tühistava kohtuotsuse täitmise tagamiseks, seega võib niisuguse akti asendamise menetlust jätkata täpselt sellest punktist, milles tekkis tuvastatud õigusvastasus (vt Euroopa Kohtu 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-417/06 P: Itaalia *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika). Kuid kõnesoleval juhul tühistas Üldkohus otsuse 91/300 põhjusel, et nimetatud otsus kinnitati pärast selle teatavakstegemist, mille puhul on tegemist olulise menetlusnormi rikkumisega EÜ artikli 230 tähenduses.

244 Komisjon võis niisiis jätkata oma analüüsi kinnitamise staadiumis, ilma et ta oleks pidanud kontrollima, kas otsuse 91/300 vastuvõtmisel tehtud järeldused asjaomase turu kohta pidasid veel paika vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal esinenud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvestades.

245 Hageja argument, mis tugineb eespool punktis 239 viidatud kohtuotsuse Coca-Cola *vs.* komisjon punktile 81, ei saa seda järeldust kahtluse alla seada. Nimelt kaalutlus, mille kohaselt tuleneb turgu valitseva seisundi olemasolu tuvastamine turu struktuuri ja selle konkurentsi analüüsist, mis seal valitseb hetkel, kui komisjon vastava otsuse vastu võtab, ei tähenda, et komisjon peab igal juhul vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel tegema uue asjaomase turu analüüsi. Käesolevas asjas tuleb asuda seisukohale, et komisjon ei olnud kohustatud niisugust analüüsi tegema, kuna see ei olnud eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse täitmise tagamiseks vajalik. Seega hageja argumendid, mis puudutavad faktiviga ja põhjendamise puudumist ja mis esitati eespool punktis 239, tuginevad ebaõigele eeldusele ja need tuleb samuti tagasi lükata.

246 Järelikult tuleb kolmas väide tagasi lükata.

Neljas väide, et puudub turgu valitsev seisund

Poolte argumendid

247 Hageja sõnul on lubatud, et ettevõtjat, kellele kuulub üle 90% tooteturust, peetakse üldjuhul turgu valitsevaks EÜ artikli 82 tähenduses. Siiski ei ole suur turuosa piisav, et tuvastada turgu valitsev seisund. Vaidlustatud otsuses ei hinnanud aga komisjon õigesti teatavaid tegureid, mis takistasid tal märkimisväärses ulatuses tegutseda sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ja lõpuks ka tarbijatest eespool punktis 216 viidatud kohtuotsuse Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon tähenduses. Niisiis oli paljude aastate jooksul tema klientidel võimalik kindlaks määrata naatriumkarbonaadi kogus, mida nad temalt ja importijatelt ostavad, ning asendustoodete kogus. Nimelt sõlmisid tema kliendid suhteid tarnijatega Ida-Euroopas ja Ühendriikides, et omada alternatiivseid allikaid ja tagada, et hageja jääb olulisele turuosale vaatamata hinna ja kvaliteedi osas konkurentsivõimeliseks. Selles suhtes oli tema klientidel, eelkõige klaasitootjatel märkimisväärne ostujõud, millest tulenevalt ei olnud tal turgu valitsev seisund. Hageja rõhutab, et oma 25. novembri 1998. aasta otsuses 1999/641/EÜ, millega koondumine tunnistatakse ühisturuga ja EMP lepinguga kokkusobivaks (juhtum IV/M.1225 – Enso/Stora) (EÜT 1999, L 254, lk 9), kohaldas komisjon klientide tasakaalustava ostujõu põhimõtet. Käesolevas asjas ei tunnistanud komisjon,

et ostjate tasakaalustav ostujõud piiras tema turujõudu. Lisaks ei võtnud komisjon arvesse asendustoodete kättesaadavust ja asjaolu, et need tingisid tema müügimahu languse alates 1979. aastast.

248 Samuti ei võtnud komisjon arvesse, et vähemalt üks Lääne-Euroopa mandriosa klaasitootja asendas naatriumkarbonaadi naatriumhüdroksiidiga. Veel väidab hageja, et komisjon ei ole hinnanud tema turujõudu piirava tegurina klaasimurru tähtsust ega teisi asendajaid nagu dolomiit, mida ta vaidlustatud otsuses isegi maininud ei ole.

249 Hageja möönab, et tema kliendid käsitasid General Chemicali ja Brenntagi kui teisejärgulisi tarnijaid. Siiski ei nõustu ta sellega, et niisugune käsitus võiks olla tema turujõudu näitav faktor. Tema sõnul oleks piisanud, kui üks suurklient teeb teisejärgulisest tarnijast põhitarnija või et mitu klienti ostavad rohkem teisejärguliselt tarnijalt, et igasugune kasumimarginaal kaoks.

250 Peale selle on väär komisjoni väide, mille kohaselt säilitas hageja muudes liikmesriikides olevast kõrgema hinnataseme, ning seda ei kinnita vähimgi tõend. See, et tema hinnad olid veidi kõrgemad, kajastab eelkõige niisuguse naatriumkarbonaadi nõudluse olulise languse mõju tema kuludele, mis muudel turgudel ei toimunud samal määral. See kajastab ka niisuguste tegurite mõju nagu vahetuskursid ja kütusehinnad.

251 Hageja möönab, et oma kahe naatriumkarbonaadi tootmisüksuse elujõulisuse säilitamiseks seisnes tema strateegia piisava müügimahu säilitamises, mis eeldas müügi suurendamist ja alternatiivsete tarnijate pakkumustele vastamist. Seevastu vaidleb ta

vastu sellele, et ta püüdis vähendada miinimumini General Chemicali ja Brenntagi kui konkurentide olemasolu või tõhusust.

252 Lõpetuseks, mitmesugustes dumpinguvastastes määrustes ja otsustes, mille komisjon kõnealusel perioodil vastu võttis, tuvastati dumping ja olulise kahju olemasolu, näiteks 31. juuli 1984. aasta määrus (EMÜ) nr 2253/84, millega kehtestatakse ajutine dumpinguvastane tollimaks teatava Ameerika Ühendriikidest pärit oleva teatud liiki naatriumkarbonaadi impordi suhtes ning kiidetakse heaks sama toote muud importi puudutavad kohustused (EÜT L 206, lk 15). Niisugune olukord on vastuolus turgu valitseva seisundiga. Hageja sõnul oli komisjon dumpinguvastaseid meetmeid kehtestades kahtlemata arvamusel, et nende meetmete tulemusel konkurents märkimisväärselt ei vähene või ei teki monopol, ning et need meetmed olid ühenduse huvides.

253 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

254 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale puudutab EÜ artiklis 82 käsitletud turgu valitsev seisund olukorda, kus ettevõtjal on majanduslikult tugev seisund, mis võimaldab tal takistada tõhusa konkurentsi säilimist asjaomasel turul sel teel, et ta saab tegutseda arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, klientidest ja lõpuks ka tarbijatest (Euroopa Kohtu 14. veebruari 1978. aasta otsus kohtuasjas 27/76: United Brands ja United Brands Continentaal *vs*. komisjon, EKL 1978, lk 207, punkt 65,

ja Üldkohtu 17. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas T-201/04: Microsoft *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-3601, punkt 229). Erinevalt monopoolsest või sisuliselt monopoolsest seisundist ei välista selline seisund teatud konkurentsi esinemist, kuid annab seda seisundit omavale ettevõtjale võimaluse kui mitte otsustada tingimuste üle, milles konkurents toimub, siis neid vähemalt märkimisväärselt mõjutada, ning igal juhul tegutseda enamjaolt konkurentsi arvesse võtmata, ilma et selline hoiak teda kahjustaks (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon, punkt 39).

255 Turgu valitsev seisund tuleneb üldjuhul mitme sellise teguri koosesinemisest, mis eraldi võetuna ei oleks tingimata määrava tähtsusega (eespool punktis 254 viidatud kohtuotsus United Brands ja United Brands Continentaal *vs.* komisjon, punkt 66). Asjaomasel turul esineva valitseva seisundi uurimine peab toimuma kõigepealt turu struktuuri ja seejärel kõnealuse turu konkurentsiolukorda analüüsides (vt selle kohta eespool punktis 254 viidatud kohtuotsus United Brands ja United Brands Continentaal *vs.* komisjon, punkt 67).

256 Äärmiselt suur turuosa kujutab erandlikke asjaolusid kõrvale jättes endast tõendit turgu valitseva seisundi kohta. Ettevõtja, kes omab teatava perioodi jooksul äärmiselt olulist turuosa, seatakse tema toodangu- ja pakkumismahu tõttu – ilma et ettevõtjad, kellele kuuluvad tunduvalt väiksemad turuosad, suudaksid kiiresti rahuldada nõudlust, mis sooviks loobuda kõige suurema turuosaga ettevõtja kauba ostmisest – jõupositsioonile, mis teeb temast kohustusliku partneri ja mis juba sellest faktist tulenevalt kindlustab talle vähemalt suhteliselt pikaks ajaks turgu valitsevale seisundile omase sõltumatu tegutsemise (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs.* komisjon, punkt 41, ja eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Van den Bergh Foods *vs.* komisjon, punkt 154). Seega kujutab 50% suurune turuosa Euroopa Kohtu praktika kohaselt iseenesest tõendit turgu valitseva seisundi kohta, kui just ei esine erandlikke asjaolusid (vt selle kohta Euroopa Kohtu 3. juuli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-62/86: AKZO *vs.* komisjon, EKL 1991, lk I-3359, punkt 60).

257 Samuti on 70–80% suurune turuosa iseenesest selge viide turgu valitsevale seisundile (Üldkohtu 12. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-30/89: Hilti *vs.* komisjon, EKL 1991, lk II-1439, punkt 92, ja 30. septembri 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-191/98, T-212/98–T-214/98: Atlantic Container Line jt *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-3275, punkt 907).

258 Käesolevas asjas märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 127, et hageja turuosa oli „traditsiooniliselt üle 90%" „kogu vaatlusaluse perioodi jooksul". Hageja ei vaielnud repliigis vastu, et tal oli väga oluline turuosa.

259 Niisuguste turuosade omamisest tuleneb, et konkreetsele juhtumile omaste erandlike asjaolude puudumisel oli hagejal asjaomasel turul valitsev seisund.

260 Komisjon viitab vaidlustatud otsuse põhjenduses 128 erinevatele asjaoludele, mis täiendavad tema analüüsi hageja turuosade kohta ja annavad tunnistust hageja turgu valitsevast seisundist.

261 Nende asjaoludega ei saa juba nende määratluse poolest kaasneda erandlikke asjaolusid, mis võimaldaksid järeldada, et hagejal ei ole turgu valitsevat seisundit.

262 Peale selle esitab hageja kuus argumenti, mida tuleb analüüsida selleks, et teha kindlaks, kas käesoleval juhul esines niisuguseid erandlikke asjaolusid Euroopa Kohtu praktika tähenduses.

263 Esiteks väidab hageja, et teised naatriumkarbonaadi tootjad avaldasid talle olulist konkurentsisurvet.

264 Selles suhtes tuleb kõigepealt meenutada, et teataval määral konkurentsi esinemine ei välista valitseva seisundi esinemist asjaomasel turul.

265 Lisaks tuleb märkida, et hageja ei ole esitanud ühtegi fakti või tõendit, mis seaks kahtluse alla „igasuguse Solvay ja teiste Lääne-Euroopa tootjate konkurentsi puudumise", mille komisjon tuvastas. Otse vastupidi, hageja tunnistab, et mandriosa tootjad ei ole Ühendkuningriigis naatriumkarbonaati märkimisväärsetes kogustes müünud. Samuti möönab ta, et „on ebatõenäoline, et „uus sünteetilise sooda tootja" tuleks turule ja looks ühenduses tootmisvõimsuse" (vaidlustatud otsuse põhjendus 128).

266 Peale selle märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 128, et „kliendid [pidasid] General Chemicali ja Brenntagi vaid teisejärgulisteks tarnijateks", mida hageja ka möönab. Viimati nimetatu leiab siiski, et oleks piisanud, kui üks suurklient teeb teisejärgulisest tarnijast põhitarnija või et mitu klienti ostavad rohkem teisejärguliselt tarnijalt, et igasugune kasumimarginaal kaoks. Niisugune väide on siiski puhtoletuslik, kuna hageja ei esita selle väite toetuseks ühtegi asjaolu. Igal juhul, isegi kui oletada, et see väide on põhjendatud, on hageja argument tulemusetu, kuna ainuüksi asjaolu, et kliendid kasutavad niisugust ähvardust, ei saa endast kujutada erandlikke asjaolusid, mis välistavad asjaomasel turul valitseva seisundi.

267 Kuigi hageja vaidlustab „[oma strateegia] kordamineku, mille eesmärk oli vähendada miinimumini General Chemicali ja Brenntagi kui konkurentide olemasolu ja tõhusus ning säilitada valitsev turuosa Ühendkuningriigis", ei esita ta oma argumentatsiooni põhjendamiseks vähimatki konkreetset tõendit.

268 Mis puudutab mandriosa allikatest pärit olevaid ja Ameerika konkurente puudutavaid dokumente, millest hageja sai teada tänu toimikuga tutvumisele menetlust korraldava meetme raames, siis need ei saa muuta komisjoni hinnangut, mille ta andis hageja turgu valitseva seisundi olemasolule asjaomasel turul. Hageja viitas Ameerika impordile haldusmenetluse jooksul ja komisjon võttis seda argumentatsiooni enne vaidlustatud otsuse tegemist arvesse.

269 Selles tuleneb, et muude naatriumkarbonaadi tootjate avaldatud konkurentsisurvet puudutav argument, mida ei ole põhjendatud, ei saa endast kujutada erandlikku asjaolu, mis välistab hageja turgu valitseva seisundi olemasolu asjaomasel turul.

270 Teiseks viitab hageja võimalusele asendada naatriumkarbonaat naatriumhüdroksiidi, klaasimurru ja dolomiidiga, mis tema sõnul kujutab endast konkurentsisurvet suhetes klientidega.

271 Sellega seoses tuleb tõdeda, et komisjon analüüsis vaidlustatud otsuse punktides 129–133 üksikasjalikult asendamist naatriumhüdroksiidiga ja tõdes, et praktikas oli see võimalus väga piiratud. Hageja ei esita repliigis ühtegi asjaolu, mis võiks selle analüüsi kahtluse alla seada.

272 Klaasimurru osas märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 134, et klaasimurru kasutamine võib vähendada klaasanumate tootmisel kliendil vajamineva sooda kogust vähemalt 15%. Hageja seda protsendimäära ei vaidlusta. Komisjon möönis samuti, et oli võimalik, et klaasimurru kasutamine vähendab klientide sõltuvust soodatarnijatest üldiselt, vähendamata siiski võimsa soodatootja võimet väiketootjaid välistada. Seega tuleb järeldada, et vastupidi hageja poolt väidetule on komisjon arvesse võtnud naatriumkarbonaadi asendamise võimalust klaasimurruga. Hageja argumendil ei ole seega faktilist alust.

273 Seoses dolomiidiga piirdub hageja selle olemasolu mainimisega ega esita ühtegi argumenti ega tõendit, mis võimaldaks hinnata selle kasutamist naatriumkarbonaadi asendajana.

274 Dokumendid, millele hageja viitas märkustes, mis esitati pärast toimikuga tutvumist menetlust korraldava meetme raames, võimaldasid vaid kindlaks teha, et naatriumkarbonaat on naatriumhüdroksiidi ja klaasimurruga vaid osaliselt asendatav ja et naatriumkarbonaat võib olla dolomiidiga asendatav. Siiski ei võimalda miski neis dokumentides kahtluse alla seada komisjoni järeldusi selle kohta, et naatriumkarbonaadi osaline asendamine muude toodetega ei välista hageja valitsevat seisundit asjaomasel turul. Lisaks, nagu märkis komisjon, ei väida hageja, et klaasitootjad, kes on peamised naatriumkarbonaadi ostjad, kasutaksid dolomiiti. Seega ei viita miski sellele, et dolomiidi kasutamine oleks võinud avaldada mõju hageja valitsevale seisundile asjaomasel turul.

275 Järelikult ei ole hageja tõendanud, et komisjon tegi ilmse hindamisvea, kui ta järeldas, et asendamisvõimalused ei kujuta endast hageja turujõu märkimisväärset piirangut.

276 Kolmandaks väidab hageja, et komisjon oleks pidanud arvesse võtma konkurentsisurvet, mida kliendid avaldasid.

277 Repliigis märkis hageja, et neljale tema suurimale kliendile langes umbes 50% tema müügist. Siiski ei esita ta ühtegi täpsustust nende nelja kliendi vastava osa kohta. Lisaks piirdub ta väitega, et tema klientidel, eelkõige klaasitootjatel on „märkimisväärne ostujõud", põhjendamata seda väidet. Seega, isegi kui oletada, et komisjon oleks pidanud võtma arvesse klientide tasakaalustava ostujõu kriteeriumi, ei ole hageja tõendanud, et tema kliendid olid suutelised tema turujõudu tasakaalustama.

278 Neljandaks vaidlustab hageja komisjoni väite, mille kohaselt säilitas ta muudes liikmesriikides olevast hinnatasemest kõrgema taseme. Sellega seoses tuleb märkida, et hageja möönab siiski, et tema „hinnad kippusid olema veidi kõrgemad muudes liikmesriikides [esinevatest] hindadest". On tõsi, et ta viitab karbonaadinõudluse langusele, mis ei toimunud muudel turgudel samal määral, ning vahetuskurssidele ja kütusehindadele. Hageja ei põhjenda oma argumente siiski mingite konkreetsete asjaoludega, mis võimaldaksid Üldkohtul kontrollida tema väidete põhjendatust.

279 Viiendaks väidab hageja, et oma kahe naatriumkarbonaadi tootmisüksuse elujõulisuse säilitamiseks seisnes tema strateegia piisava müügimahu säilitamises, mis eeldas müügi suurendamist ja alternatiivsete tarnijate pakkumustele vastamist. Siiski piisab, kui märkida, et selline argument ei saa seada kahtluse alla hageja valitseva seisundi olemasolu asjaomasel turul.

280 Kuuendaks viitab hageja komisjoni poolt vastu võetud dumpinguvastastele meetmetele. Sellega seoses tuleb märkida, et komisjon uuris vaidlustatud otsuses üksikasjalikult Ameerika tootjate suhtes kehtestatud dumpinguvastaseid meetmeid (põhjendused 51–54) ning järeldas selle põhjal hageja turujõu osas, et viimane sai kasu kaitsest Ameerika ja Ida-Euroopa tootjate vastu, mida pakkusid dumpinguvastased meetmed ja General Chemicalile dumpinguvastaste kohustustega kehtestatud hinnapiirangud (põhjendus 128).

281 Vastuseks neile järeldustele väidab hageja kõigepealt, et dumpingu tõendatud olemasolu 1984. aastani on vastuolus järeldusega, et tal oli sel ajal valitsev seisund. Siiski ei selgita hageja, miks tuli Ameerika tootjate dumpingu olemasolust järeldada, et tal ei olnud turgu valitsevat seisundit. Igal juhul ei viita määrus nr 2253/84, mis võeti vastu EÜ artiklist 82 täiesti erinevas õiguslikus raamistikus, et hagejal ei olnud Ühendkuningriigis valitsevat seisundit.

282 Seejärel väidab hageja, et dumpinguvastaste meetmete võtmine tähendab komisjoni arvates seda, et need ei mõjuta konkurentsiolukorda ühenduses. Hageja ei põhjenda siiski seda väidet, mis näib puhtoletuslik, kuna määrus nr 2253/84 ei viita kuidagi konkurentsiolukorrale ühenduses.

283 Kokku võttes ei võimalda hageja argumendid nõustuda sellega, et esinevad erandlikud asjaolud, mille alusel oleks põhjendatud seada kahtluse alla järeldus, mille kohaselt oli tal asjaomasel turul valitsev seisund.

284 Järelikult tuleb neljas väide tagasi lükata.

Viies väide, et turgu valitsevat seisundit ei ole kuritarvitatud

285 Viies väide jaguneb sisuliselt kolmeks osaks, mis puudutavad esiteks lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi, teiseks ainuõigusliku hankimise klausleid ja konkurentidelt ostmise piiranguid ning kolmandaks muid rahalisi stiimuleid.

Esimene osa, mis puudutab lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi

– Poolte argumendid

286 Hageja vaidlustab kaalutluse, mille kohaselt kujutavad tema hinnakujundustavad kõnealusel perioodil endast kuritarvitamist. Nende tavade puhul on igal konkreetsel juhul tegemist tavalise konkurentsitegevusega lähtuvalt majandus- ja kaubandusteguritest. Hageja sõlmitud hinnakujunduskokkulepped ei moonutanud mingil hetkel asjaomase turu konkurentsistruktuuri ega tekitanud tarbijatele kahju.

287 Hageja väidab, et tegemist ei ole kuritarvitamisega, kui turgu valitsev tarnija peab läbirääkimisi hinna alandamiseks juhul, kui tema klient on valmis tellima lisakoguseid. Lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste eesmärk või tagajärg ei olnud konkurentide turult kõrvaldamine. Need võeti kasutusele, et vastata klientide nõudmistele saada iga tellitud lisakoguse eest madalam hind. Hageja sõnul oli individuaalselt läbirääkitud hinnaalanduste eesmärk säilitada tegevus, mis on piisav tema tootmisvõimsuse jaoks, ning teatud rentaablus, et vältida täiendavate tehaste sulgemist. Niisugused hinnaalandused ajendavad kliente ostma naatriumkarbonaadi koguseid, mille ostmiseks nad ei arvanud end suutelised olevat. Selles suhtes oli väga oluline muuta naatriumkarbonaat võrreldes asendusainetega, nagu naatriumhüdroksiid, klaasimurd ja dolomiit, atraktiivseks.

288 Lisaks väidab hageja, et tema netohinnad ei kaldunud kunagi kõrvale tegelikust majanduslikust olukorrast ja et hinnaalandused olid täiesti läbipaistvad, kuna klienti teavitati kirjalikult kogusest, mis andis õiguse hinnaalandusele, ja selle täpsest arvutusest, vastupidi olukorrale, mida uuriti kohtuasjas 322/81, milles tehti Euroopa Kohtu 9. novembri 1983. aasta otsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs.* komisjon (EKL 1983, lk 3461). Kliendile ei avaldatud survet, et ta ostaks temalt rohkem, ja teda ei takistatud ostmast lisakogust kolmandatelt isikutelt kartuses kaotada hinnaalandust põhikoguselt. Pealegi puudutasid lisakoguselt tehtavad hinnaalandused vaid väikest osa naatriumkarbonaadi kogumüügist, s.o 8%.

289 Kui üks juhtum välja arvata, siis ei olnud hinnaalandused seotud sellega, et ostja ostab hagejalt kogu vajamineva koguse või konkreetse osa sellest. Niisuguseid hinnaalandusi tehti lisakoguselt võrreldes hinnangulise põhikogusega, mille ostmiseks tegi klient ettepaneku osta temalt või ühelt või mitmelt teisejärguliselt tarnijalt eelnevalt kindlaksmääratud proportsioonides. Kliendid said alati vabalt osta soovitud kogused teistelt tarnijatelt. Olukord erineb seega olukorrast, mille puhul tehti komisjoni

18. juuli 1988. aasta otsus 88/518/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/30.178 – Napier Brown – British Sugar) (EÜT L 284, lk 41).

290 Samuti märgib hageja, et käesolevas asjas ei olnud tema poolt lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste eesmärk teha klientide vahel vahet ning need ei mõjutanud nendevahelist konkurentsiolukorda. Arvestades klientide ja asendustoodete mitmekesisust, pidi ta iga kliendiga individuaalselt läbirääkimisi pidama. Igal juhul oli tema poolt lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste mõju tema klientide kulude erinevuse osas vaid väga väike.

291 Pealegi ei sõlmitud hinnaalandust puudutavaid kokkuleppeid määramata tähtajaks, vastupidi kokkulepetele, mida uuriti kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 216 viidatud otsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon. Tegelikult tehti need kokkulepped igaaastastel läbirääkimistel eraldi. Lisaks ei sõltunud hageja sõnul hinnaalanduse suurus või selle olemasolu asjaolust, et klient oli täitnud teatud eesmärgi või ostnud eelneva aasta jooksul lisakoguse.

292 Hageja lisab, et hinnaalandusi tehti naatriumkarbonaadi ostetud lisakoguselt, mitte osutades tootevaliku ostmisele kliendi poolt. Seetõttu leiab ta, et ta ei ole õigust kuritarvitanud, kui ta pakkus oma klientidele lisakogustelt vähendatud hinda.

293 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

294 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on kuritarvitamise mõiste objektiivne mõiste, mis viitab turgu valitseva seisundiga ettevõtja niisugusele tegevusele, mis võib mõjutada sellise turu struktuuri, kus just kõnealuse ettevõtja tegutsemise tulemusel on konkurents juba nõrgenenud, ning mis takistab veel turul olemas oleva konkurentsi säilimist või selle konkurentsi arengut vahenditega, mis erinevad nendest vahenditest, mida kasutatakse kaupade või teenuste tavapärases konkurentsis, mis rajaneb ettevõtjate sooritustel (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon, punkt 91, ja Üldkohtu 14. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-210/01: General Electric *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-5575, punkt 549).

295 Kuigi turgu valitseva seisundi tuvastamine ei tähenda iseenesest veel etteheidet asjaomasele ettevõtjale, on sellel ettevõtjal, olenemata kõnealuse seisundi tekkimise põhjustest, eriline vastutus selle eest, et tema tegevus ei kahjustaks tõhusat ja moonutamata konkurentsi ühisturul (eespool punktis 288 viidatud kohtuotsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs*. komisjon, punkt 57, ja eespool punktis 254 viidatud kohtuotsus Microsoft *vs*. komisjon, punkt 229). Samuti, kuigi turgu valitsev seisund ei võta sellise seisundiga ettevõtjalt õigust kaitsta oma ärihuve, kui need on ohus, ning kuigi sellel ettevõtjal on mõistlikkuse piires õigus teostada neid toiminguid, mida ta peab kohaseks oma huvide kaitsmisel, ei saa niisugust tegevust siiski lubada, kui selle eesmärk on tugevdada turgu valitsevat seisundit ja seda kuritarvitada (eespool punktis 254 viidatud kohtuotsus United Brands ja United Brands Continentaal *vs*. komisjon, punkt 189, ning Üldkohtu 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-203/01: Michelin *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-4071, punkt 55).

296 Mis puudutab täpsemalt hinnaalanduse tegemist turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja poolt, siis nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et EÜ artikliga 82 on

vastuolus püsikliendi hinnaalandus, mis tehakse vastutasuks kliendi võetud kohustuse eest hankida ainult või peaaegu ainult ettevõtjalt, kes on turgu valitsevas seisundis. Niisuguse hinnaalandusega püütakse ju rahaliste soodustuste tegemise teel takistada seda, et kliendid hangiksid konkureerivatelt tootjatelt (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 56; vt selle kohta ka Euroopa Kohtu 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt *vs*. komisjon, EKL 1975, lk 1663, punkt 518).

297 Hinnaalanduste süsteemi, mille tagajärjeks on turu suletus, peetakse EÜ artikliga 82 vastuolus olevaks, kui seda rakendab turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja. Sel põhjusel on Euroopa Kohus leidnud, et ostueesmärgi täitmisega seotud hinnaalandus rikub EÜ artiklit 82 (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 57).

298 Kvantitatiivsete hinnaalanduste süsteeme, mis on seotud ainult turgu valitsevat seisundit omavalt ettevõtjalt ostetud kogusega, ei peeta üldjuhul EÜ artikliga 82 vastuolus olevaks turu sulgemise põhjustajaks. Kui tarnitud koguse suurenemine tähendab tarnija jaoks väiksemaid kulusid, on viimasel õigus lasta oma kliendil kulu vähenemisest osa saada soodsama hinna kohaldamise teel. Koguselisi hinnaalandusi peetakse seega niisugusteks, mis peegeldavad turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja tõhususkasu ja mastaabisäästu (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 58).

299 Sellest tuleneb, et hinnaalanduste süsteem, mille soodustusmäär suureneb vastavalt ostetud kogusele, ei riku EÜ artiklit 82, välja arvatud juhul, kui hinnaalanduse tegemise kriteeriumidest ja korrast ilmneb, et süsteem ei põhine majanduslikult õigustatud vastutasul, vaid sellega püütakse sarnaselt püsikliendi- ja eesmärgihinnaalandusega takistada seda, et kliendid hangiksid konkureerivatelt tootjatelt (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon, punkt 90, ja eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 59).

300 Selleks et teha kindlaks kvantitatiivsete hinnaalanduste süsteemi võimalik kuritarvitav laad, tuleb seega hinnata kõiki asjaolusid, eelkõige hinnaalanduse tegemise kriteeriume ja korda, ning analüüsida, kas hinnaalanduse eesmärk on soodustuse abil, mis ei põhine mingil seda õigustaval majanduslikul sooritusel, võtta ostjalt võimalus valida oma tarneallikaid või seda võimalust piirata, tõkestada konkurentide turuletulekut, kohaldada äripartneritele võrdväärsete soorituste korral ebavõrdseid tingimusi või tugevdada turgu valitsevat seisundit moonutatud konkurentsi abil (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon, punkt 90, ja eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 60).

301 Käesolevas asjas märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 139–141 järgmist:

„(139) Kui võtta arvesse süsteemi enda laadi ja [hageja] sisedokumentide sõnastust, siis on ilmne, et lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste eesmärk oli tõhusa konkurentsi välistamine järgmiste vahenditega:

– kallutada tarbijaid ostma [hagejalt] lisakogus, mille nad oleksid võinud omandada teiselt tarnijalt,

– minimeerida või neutraliseerida General Chemicali konkurentsimõju, säilitades tema kohaloleku turul, hindade, koguse ja klientide osas ulatuses, mis tagas [hageja] tegeliku monopoli säilimise,

– kõrvaldada Brenntag turult või vähemalt vähendada miinimumini tema konkurentsimõju,

– vähendada miinimumini oht, et kliendid pöörduvad muude tarneallikate poole (muud tootjad, kaubandusettevõtjad või muud ühenduse tootjad),

– säilitada või tugevdada [hageja] virtuaalset monopoli [asjaomasel] turul.

(140) See, et „piirkogused", millest alates oli iga kliendi puhul hinnaalandus kohaldatav, erinesid oluliselt, näitab, et lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste süsteem ja hinnasoodustused, mida ta võimaldas, ei sõltunud mitte tarnitud kogustega seotud [hageja] kulude erinevusest, vaid lisakogusest, mille klient [hagejalt] ostis.

(141) Selleks et niisugusele tegevusele oleks kohaldatav [EÜ] artikkel 82, ei ole vaja, et klient oleks õiguslikult kohustatud või et ta oleks sõnaselgelt kohustunud hankima üksnes turgu valitsevalt ettevõtjalt. Piisab, kui pakutavate stiimulite eemärk või tagajärg on kliendi sidumine turgu valitseva tootjaga." [mitteametlik tõlge]

302 Pealegi viitas komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 61–82 arvukatele dokumentidele, mis puudutasid lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi ja mille kohaselt soovis hageja konkurente turult kõrvaldada.

303 Samuti tuleb märkida, et hageja ei vaidlusta nende dokumentide olemasolu või sisu, millele komisjon vaidlustatud otsuses viitas. Nendest dokumentidest aga tuleneb, et hageja tehtud hinnaalandused ei peegeldanud tõhususkasu ega mastaabisäästu.

Vastupidi koguselisele hinnaalandusele, mis on seotud ainult ostumahuga, oli nende hinnaalanduste eesmärk takistada klientidel hankida konkureerivatelt tootjatelt.

304 Lisaks ei sea komisjoni järeldusi kahtluse alla ükski hageja argument, millega soovitakse tõendada, et lisakoguselt tehtavad hinnaalandused ei olnud vastuolus EÜ artikliga 82.

305 Esiteks väidab hageja, et lisakoguselt tehtavad hinnaalandused võeti kasutusele tema klientide nõudel. Selline argument on siiski tulemusetu. Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et kui ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit ning seob ostjaid – isegi kui ta teeb seda viimaste nõudel – kohustuse või lubadusega katta kogu oma vajadus või märkimisväärne osa sellest ainult turgu valitsevat seisundit omavalt ettevõtjalt hangitava kogusega, kujutab see endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist EÜ artikli 82 tähenduses, sõltumata sellest, kas kõnealune kohustus kehtib ilma täiendavate tingimusteta või tehakse selle eest vastutasuks hinnaalandus (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-Laroche *vs.* komisjon, punkt 89).

306 Teiseks väidab hageja, et tema eesmärk oli tema tootmisvõimsuste piisav tegevuses hoidmine, et vältida tehaste sulgemist. Sellega seoses piisab, kui tõdeda, et tootmisvõimsuse säilitamise või suurendamise soov ei kujuta endast objektiivset õigustust, mis võimaldab ettevõtjal vältida EÜ artikli 82 kohaldamist.

307 Kolmandaks väidab hageja, et tema süsteem oli läbipaistev, erinevalt olukorrast, mida uuriti kohtuasjas, milles tehti eespool punktis 288 viidatud kohtuotsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs.* komisjon. Tuleb siiski märkida, et komisjon ei heida hagejale ette lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste läbipaistmatust. Igal juhul

on kohtupraktika kohaselt EÜ artikliga 82 vastuolus püsiklientidele tehtavate hinnaalanduste süsteem, olenemata sellest, kas see on läbipaistev või mitte (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 111).

308 Neljandaks väidab hageja, et lisakoguselt tehtavad hinnaalandused puudutasid vaid 8% naatriumkarbonaadi kogumüügist. Selles osas tuleb aga meenutada, et mis puudutab mõju, mida käsitleti eespool punktis 295 viidatud kohtupraktikas, siis ei puuduta see tingimata tuvastatud kuritarvituse tegelikku mõju. EÜ artikli 82 rikkumise tuvastamiseks piisab sellest, kui tõendatakse, et turgu valitseva seisundiga ettevõtja kuritarvitus piirab konkurentsi või teisisõnu, et tegevusel on või võib olla selline mõju (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 239). Olgu lisatud, et igal juhul ei saa 8% hageja naatriumkarbonaadi kogumüügist pidada nimetatud müügi tähtsusetuks koguseks.

309 Viiendaks väidab hageja, et lisakoguselt tehtavad hinnaalandused ei olnud diskrimineerivad. Selline argument tuleb samuti tagasi lükata. Esiteks ei heida komisjon ju hagejale ette lisakogustelt tehtavate hinnaalanduste diskrimineerivat laadi ning teiseks, isegi kui need hinnaalandused ei olnud diskrimineerivad, ei vaidlusta hageja siiski nende dokumentide olemasolu ja sisu, millele komisjon vaidlustatud otsuses viitas ja millest nähtub, et nende hinnaalanduste aluseks ei olnud majanduslikult põhjendatud vastutasu ja nendega sooviti takistada klientidel hankida konkureerivatelt tootjatelt. Kuid niisugused hinnaalandused, mille tagajärjeks on turu suletus, on vastuolus EÜ artikliga 82, kui neid rakendab turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja (vt eespool punkt 297).

310 Kuuendaks väidab hageja, et hinnaalandust puudutavad kokkulepped ei olnud sõlmitud määramata tähtajaks. Isegi kui oletada, et kokkulepped olid sõlmitud lühikeseks

ajaks, ei võimalda see tõendada, et nende kokkulepete tagajärg ei olnud konkurentsi välistamine.

311 Kokku võttes tuleb tõdeda, et hageja ei ole tõendanud, et komisjon tegi vea, kui ta järeldas, et hageja rakendatud hinnaalanduste süsteemi eesmärk oli välistada tõhus konkurents.

312 Kõigest eeltoodust tuleneb, et viienda väite esimene osa tuleb tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab ainuõigusliku hankimise klausleid ja konkurentidelt ostmise piiranguid

– Poolte argumendid

313 Hageja ei ole nõus, et hinnakokkulepped on võrdsustatavad ainuõiguslikkuse klausliga. Ta väidab, et komisjon kinnitab peaaegu, et asjaolu, et turgu valitsev tarnija püüab endale saada kõik kliendi tellimused või olulise osa nendest või varustada teda kogu vajamineva kogusega või osaga sellest, kujutab endast kuritarvitust. Kuid niisugune väide tähendaks seda, et arvestades tema turuosa, ei ole tal õigust turul tellimuste saamiseks konkurentsi pakkuda. Puudub igasugune kohtupraktika, mis sellele viitaks, ning see väide tähendab tõhusa konkurentsi välistamist, mis on vastuolus „konkurentsieeskirjade filosoofiaga".

314 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

315 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et kui ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit ning seob ostjaid – isegi kui ta teeb seda viimaste nõudel – kohustuse või lubadusega katta kogu oma vajadus või märkimisväärne osa sellest ainult turgu valitsevat seisundit omavalt ettevõtjalt hangitava kogusega, kujutab see endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist EÜ artikli 82 tähenduses, sõltumata sellest, kas kõnealune kohustus kehtib ilma täiendavate tingimusteta või tehakse selle eest vastutasuks hinnaalandus. Sama kehtib ka juhul, kui kõnealune ettevõtja kohaldab ostjatega sõlmitud kokkulepete alusel või ühepoolselt ilma nimetatud ostjaid ametliku kohustusega sidumata püsikliendi hinnaalanduste süsteemi, see tähendab hinnaalandusi, mis on seotud tingimusega, et klient – olenemata sellest, kas tema ostetud kogus on märkimisväärne või väike – katab kogu oma vajaduse või sellest olulise osa ainult turgu valitsevat seisundit omavalt ettevõtjalt hangitava kogusega (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon, punkt 89). Niisugused ainuõigusliku hankimise kohustused, olenemata sellest, kas nende eest antakse vastutasuks hinnaalandus või püsikliendisoodustus, selleks et kallutada ostjaid hankima ainult turgu valitseva seisundiga ettevõtjalt, ei ole kooskõlas eesmärgiga tagada ühisturul kahjustamata konkurents, kuna need ei põhine majanduslikul sooritusel, mis õigustaks seda kohustust või soodustust, vaid nende eesmärk on võtta ostjalt võimalus valida oma tarneallikaid või seda võimalust piirata ning tõkestada teiste tootjate turuletulekut (eespool punktis 216 viidatud kohtuotsus Hoffmann-La Roche *vs*. komisjon, punkt 90).

316 Käeolevas asjas märkis komisjon vaidlustatud otsuses ainuõigusliku hankimise klauslite kohta muu hulgas järgmist:

„(144) [Hageja] tarnelepingutes sisalduvate koguseid puudutavate klauslite võimalikku konkurentsivastast mõju tuleb hinnata lähtuvalt [hageja] heakskiidetud poliitikast General Chemicali ja Brenntagi suhtes. [Hageja] juurest kaasa võetud dokumentidest nähtub, et see äriühing jälgis hoolikalt, et ta kõiki konkurente ei kõrvaldataks. Tema huvides oli hoolitseda selle eest, et vähemalt General Chemical jääks [asjaomasele] turule „kohalolijana" – teda kontrolliti rangelt nii hindade kui ka koguse osas –, mis vastab enamiku suurklientide vajadustele omada teist tarnijat, kujutamata samas endast tegelikult tõelist konkurentsiohtu [hageja] sisuliselt monopoolsele seisundile.

(145) Määrates kindlaks kõikide suurklientide koguvajadused, võis [hageja] oma suuremalt koguselt tehtava hinnaalanduse süsteemi üles ehitada nii, et välistada või vähendada miinimumini konkurentide olemasolu. Mitmel juhul sai ta kliendilt kinnitust, et viimane vähendab konkurendilt ostetud kogust või piirab seda konkreetse kogusega. Beatson Clarke'i puhul oli sõnaselgelt ette nähtud, et klient hangib kogu vajamineva koguse [hagejalt].

(146) Niisugused kokkulepped piiravad oluliselt kliendi lepinguvabadust, takistavad konkurentide turuletulekut ja on võrdsustavad ainuõiguslikkuse klausliga.

(147) Lepingud, mille [hageja] oma suurklientidega sõlmis, tähendasid, et viimati nimetatud olid temaga seotud peaaegu kogu vajamineva koguse osas (ning ühel juhul vähemalt kogu vajamineva koguse osas), samas kui teiste tarnijate mõju konkurentsile oli vähendatud miinimumini."

317 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 83–114 viitas komisjon ka arvukatele dokumentidele, mis puudutasid äriühinguid Pilkington, Rockware, CWS, Redfearn ja Beatson Clarke.

318 Tuleb aga tõdeda, et need dokumendid tõendavad, et hageja soovis piirata seda, et kliendid konkurentidelt ostaksid.

319 Nimelt, mis puudutab Beatson Clarke'i, siis tugineb komisjon otsestele tõenditele, mis võimaldavad kindlaks teha, et see äriühing sõlmis hagejaga kokkuleppe välistada tõhus konkurents ja mille kohaselt oli ta kohustatud hankima kogu vajamineva koguse hagejalt.

320 Hageja ei vaidlusta hagiavalduses selle kokkuleppe olemasolu. Ta isegi möönab, et „selliselt nagu see oli tema kirjades väljendatud, võis niisugune säte olla kvalifitseeritav püsikliendi hinnaalandusena". Tema sõnul oli Beatson Clarke'iga sõlmitud kokkuleppe eesmärk toetada kahjumlikku eksporti. Kuid niisugune argument ei saa seada kahtluse alla komisjoni järeldust, et eksisteeris ainuõigusliku hankimise kohustus.

321 „Samuti, mis puudutab Redfearni, siis tõdes komisjon muu hulgas, et" kokkulepe 1987. aastaks nägi ette, et Redfearn ostab [hagejalt] vähemalt 45 000 tonni oma kogutarbimisest, mis on hinnanguliselt 47 500 tonni (ehk ligikaudu 95% tema vajadustest) „ja et [hageja] lisab sellele stiimuli temalt kogu lisakoguse ostmiseks 10 [Inglise naela

(GBP)] suuruse hinnaalanduse näol". Hageja aga ei vaidlusta selle Redfearni kohustuse olemasolu hankida märkimisväärne osa vajaminevast kogusest üksnes hagejalt.

322 Niisiis, ilma et oleks vaja uurida kõiki dokumente, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugines, tuleb järeldada, et komisjon asus õigesti seisukohale, et hageja sõlmis tarnelepinguid, mis on vastuolus EÜ artikliga 82.

323 Seetõttu tuleb viienda väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, mis puudutab muid rahalisi stiimuleid

– Poolte argumendid

324 Hageja väidab, et muid rahalisi stiimuleid pakuti üldiselt kliendi nõudel, et võimaldada viimasel areneda ekspordi kaudu, mis muidu ei oleks olnud kasumlik, või säilitada turuosa, mis talle kuulus, või siis seista vastu liiga kallile imporditud kaubale.

325 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

326 Komisjon märkis vaidlustatud otsuse põhjendustes 148–150 järgmist:

„(148) Suhetes Beatson Clarke'iga täpsustas [hageja], et ka suuremalt koguselt tehtavale hinnaalandusele lisanduvad „abimeetmed" sõltusid tema nõusolekust hankida 100% ulatuses [hagejalt] ning seda tingimust oli kirjalikult kinnitatud. Selle eristiimuli eesmärk ja tagajärg oli tugevdada (hageja) positsiooni klientide suhtes ja välistada konkurents.

(149) Kõikide põhjendustes 139–147 nimetatud meetmete eesmärk on kõrvaldada muude soodatootjate või -tarnijate võimalus [hagejale] konkurentsi pakkuda või seda võimalust piirata. Neid tuleb hinnata [hageja] selgelt väljendatud strateegia alusel säilitada [asjaomasel] turul sisuliselt monopoolne seisund (kuid mitte 100%). Need tugevdavad seega [hageja] turgu valitsevat seisundit [EÜ] artikli 82 omase konkurentsimõistega vastuolus oleval viisil.

(150) Hinnaalandused ei peegeldanud tarnitud kogusel põhinevate kulude võimalikke erinevusi. Need juhindusid soovist katta kliendi vajadused täielikult või

võimalikult suur protsent sellest. Niisiis erines suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste süsteem eri klientide puhul koguse osas, millest alates süsteemi kohaldati, märkimisväärselt. Lisaks erines ka hinnaalanduse enda suurus tonni kohta, kuna see varieerus 6 Inglise naelast 30 Inglise naelani, või rohkemgi."

327 Selles osas tuleb märkida, et hageja ei vaidlusta oma klientidele pakutud rahaliste stiimulite olemasolu.

328 Nagu sai märgitud eespool punktis 305, ei puutu nende meetmete kooskõla hindamisel EÜ artikli 82 alusel asjasse see, et rahalisi stiimuleid pakuti klientide nõudmisel, et nende meetmete eesmärk oli neid eksportimisel toetada, säilitada nendele kuuluv turuosa või seista vastu liiga kallile imporditud kaubale ning et meetmed olid läbipaistvad. Mis puudutab argumenti, mille kohaselt ei olnud kokkulepete eesmärk või tagajärg siduda kliente, siis ei saa sellega nõustuda, kuna eelkõige vaidlustatud otsuse eespool mainitud põhjendustest nähtub, et hageja täpsustas vähemalt ühe kliendi puhul, et abimeetmed, mis lisandusid hinnaalandusele suuremalt koguselt, sõltusid tema kohustusest hankida temalt 100% ulatuses. Samuti nagu lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste puhul, oli nende kokkulepete eesmärk seega vähemalt nendest mõne puhul takistada klientidel hankida konkureerivatelt tootjatelt.

329 Sellest tulenevalt tuleb viienda väite kolmas osa ja järelikult viies väide tervikuna tagasi lükata.

Kuues väide, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei mõjutatud

Poolte argumendid

330 Hageja märgib, et raskused, mis komisjonil olid liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise tõendamisel, ilmnevad tema selle küsimusega seotud lühikesest ja vastuolulisest analüüsist. Ta väidab, et Üldkohus juba kritiseeris seda analüüsi eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuse punktis 63. Lisaks ei korranud komisjon vaidlustatud otsuses olulist asjaolu, mis sisaldus vastuväiteteatises, st asjaolu, et hageja hinnakujunduspoliitika mõjutas ühendusesisest kaubandust.

331 Samuti ei selgita komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 152 esitatud „ühenduse piiresse jäävate siseriiklike turgude range eraldamise" nähtust ning ei seosta nimetatud eraldamist ja väidetavat kuritarvitamist. Olles otsuse 91/300 vastuvõtmise hetkel leidnud, et turgude eraldamine oli tingitud hageja ja Solvay kooskõlastatud tegevusest, ei korranud komisjon oma väidet „range eraldamise" kohta vaidlustatud otsuses. Peale selle märgib hageja, et komisjon ei lükka ümber hageja turgude eraldamise kohta esitatud selgitust, mis tugineb üksikasjalikul majandusanalüüsil, mida ei ole kummutatud. Tema sõnul kinnitavad esitatud selgitust komisjoni enda järeldused dumpinguvastastes menetlustes.

332 Lisaks on komisjoni väide, et hageja soovis, et General Chemical jääks asjaomasele turule, „ebaloogiline" ja „ei tugine" tõenditele. Komisjon ei esitanud nimelt väite

põhjenduseks majandusanalüüsi. Pealegi on see väide vastuolus komisjoni enda järeldustega komisjoni 19. detsembri 1990. aasta otsuses 91/301/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81 lõike 1] kohaldamise menetlust (IV/33.016 – ANSAC) (EÜT 1991, L 152, lk 54; edaspidi „otsus ANSAC"). Samuti ei püüa komisjon kinnitada oma väidet, mille kohaselt oleks see, et General Chemicali ei eksisteeri, võinud ajendada tarbijaid otsima muid, võib-olla odavamaid tarneallikaid Lääne-Euroopa mandriosas. Selles osas viitab hageja komisjoni 10. aprilli 1995. aasta määrusele (EÜ) nr 823/95, millega kehtestatakse ajutine dumpinguvastane tollimaks Ameerika Ühendriikidest pärit oleva naatriumkarbonaadi impordi suhtes (EÜT 1995 L 83, lk 8), mille kohaselt vähemalt kolme ja poole aasta jooksul pärast väidetava kuritarvitamise lõppemist ei toimunud praktiliselt mingit muutust Ühendkuningriigi ja Mandri-Euroopa vahelises kaubandusstruktuuris.

333 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

Üldkohtu hinnang

334 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et eelkõige tuleb liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamist puudutava ja EÜ artiklites 81 ja 82 sätestatud tingimuse tõlgendamisel ja kohaldamisel lähtuda selle tingimuse eesmärgist, mis seisneb selles, et konkurentsinormide raames soovitakse kindlaks määrata ühenduse õiguse kohaldamisala võrreldes liikmesriikide asjakohaste normidega. Seetõttu kohaldatakse ühenduse õigust igale kartellikokkuleppele ja tegevusele, mis võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust viisil, mis võib takistada liikmesriikidevahelise ühisturu loomise eesmärgi saavutamist, nimelt eraldades siseriiklikke turge või muutes

ühisturul konkurentsi struktuuri (Euroopa Kohtu 31. mai 1979. aasta otsus kohtuasjas 22/78: Hugin Kassaregister ja Hugin Cash Registers *vs.* komisjon, EKL 1979, lk 1869, punkt 17, ning 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: Dalmine *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-829, punkt 89.

335 Liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamiseks peab otsusest, kokkuleppest või tegevusest kõigi faktiliste või õiguslike asjaolude põhjal olema piisavalt suure tõenäosusega võimalik järeldada, et see otsus, kokkulepe või tegevus mõjutab või võib mõjutada otseselt või kaudselt liikmesriikidevahelist kaubandust ja seda viisil, mis annab alust arvata, et see võib takistada liikmesriikidevahelise ühisturu loomist. Lisaks ei tohi see mõju olla väike (28. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-306/96: Javico, EKL 1998, lk I-1983, punkt 16; 21. jaanuari 1999. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-215/96 ja C-216/96: Bagnasco jt, EKL 1999, lk I-135, punkt 47, ning eespool punktis 334 viidatud kohtuotsus Dalmine *vs.* komisjon, punkt 90). Sellega seoses, nagu sai märgitud eespool punktis 308, ei saa 8% hageja kogu naatriumkarbonaadi müügist pidada nimetatud müügi vähetähtsaks koguseks.

336 Käesolevas asjas tuleb märkida, et komisjon leidis õiguslikult piisavalt põhjendatult, et hagejale etteheidetud tegevus võis mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

337 Esiteks on lisakoguselt tehtavatel hinnaalandustel konkurentsi kõrvaldav toime, kuna püsikliendi hinnaalandusega, mis tehakse vastutasuks kliendi võetud kohustuse eest hankida ainult või peaaegu ainult ettevõtjalt, kes on turgu valitsevas seisundis, püütakse rahaliste soodustuste tegemise teel takistada seda, et kliendid hangiksid konkureerivatelt tootjatelt (eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs.* komisjon, punkt 56; vt selle kohta ka eespool punktis 296 viidatud kohtuotsus Suiker Unie jt *vs.* komisjon, punkt 518). Takistades konkurentide turuletulekut, võis hageja tegevusel olla mõju kaubavoogudele ja konkurentsile ühisturul (vt selle kohta eespool

punktis 288 viidatud kohtuotsus Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin *vs*. komisjon, punkt 103).

338 Teiseks viitab komisjon hageja 28. juuni 1985. aasta strateegiadokumendile, mille kohaselt soovib hageja takistada kogu tiheda sooda importi Ühendkuningriiki või see välistada, välja arvatud General Chemicali [varem Allied] import (vaidlustatud otsuse põhjendused 66–70). Vaidlustatud otsuse põhjenduses 70 viidatud hageja dokumendi kohaselt:

„Strateegia seisneb selles, et kõikidel juhtudel kehtestatakse konkurentsivõimelised hinnad, et saavutada [hageja] põhikogus ning pakkuda suurema koguse puhul tingimusi, mis ulatuvad kuni 15 Inglise naelani tonni eest, et saada endale Alliedi lisakogus. Eesmärk on säilitada Alliedi kogus alla 30 kilotonni aastas. Meie kavatsus ei ole sundida Alliedi turult lahkuma, kuna see sunniks klaasitööstust leidma tarneallikaid Lääne-Euroopa mandriosast või Ida-Euroopast."

339 Oma kirjalikes märkustes ei vaidlusta hageja selle strateegiadokumendi olemasolu ega sisu. Seega tunnistab hageja ise, et tema tegevus võis kaasa tuua erinevaid kaubavoogusid kui need, mis oleksid tulenenud konkurentsile avatud turust. Selles küsimuses tuleb täpsustada, et eespool punktis 335 nimetatud kriteerium, mille kohaselt ei tohi mõju liikmesriikidevahelisele kaubavahetusele olla väike, on käesolevas asjas kindlasti täidetud.

340 Ükski hageja argument ei sea kahtluse alla järeldust, et talle etteheidetav tegevus võis mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

341 Esiteks väidab hageja, et eespool punktis 16 viidatud II ICI kohtuotsuses kritiseeris Üldkohus komisjoni analüüsi liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kohta. Siiski nähtub kohtuotsuse punktist 63, et ebaselgus, millele Üldkohus viitas, puudutas vaid asjaolu, et komisjon järeldas, et hageja võetud meetmed mõjutavad riikidevahelist kaubandust, selle asemel et järeldada, et need võivad seda kaubandust mõjutada. Lisaks ei ole Üldkohus kahtluse alla seadnud seda, et käesolevas asjas võisid hageja rakendatud meetmed mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

342 Teiseks väidab hageja, et komisjon ei korranud vaidlustatud otsuses olulist asjaolu, mis oli toodud vastuväiteteatises, ehk seda, et tema hinnakujunduspoliitikal oli mõju ühendusesisesele kaubandusele. Sellega seoses tuleb siiski märkida, et Üldkohtu kontroll ei puuduta vastuväiteteatise osa, mida ei ole vaidlustatud otsuses korratud. Üldkohus peab ainult kontrollima, kas vaidlustatud otsuse osa, mis on pühendatud kaubanduse mõjutamisele, peab kinni EÜ artiklist 82, nagu kohtupraktikas on seda tõlgendatud.

343 Kolmandaks heidab hageja komisjonile ette, et ta ei ole selgitanud „ühenduse piiresse jäävate siseriiklike turgude range eraldamise" nähtust ja seost eraldamise ja väidetava kuritarvitamise vahel. Tema sõnul tugines otsus 91/300 komisjoni järeldusele, et turgude eraldamine oli tingitud hageja ja Solvay kooskõlastatud tegevusest, mida käsitleti otsuses 91/297, mille Üldkohus seejärel tühistas. Sõltumata küsimusest, kas komisjon oli vaidlustatud otsuses kohustatud esitama turgude eraldamise põhjused, tuleb siiski märkida, et esiteks ei vaidlusta hageja turgude eraldamise olemasolu ning teiseks lubavad vaidlustatud otsuses sisalduvad asjaolud asuda seisukohale, et hageja kohaldatud lisakoguselt tehtavad hinnaalandused võisid konkurentsi kõrvaldava toime tõttu mõjutada liikmesriikide kaubandust.

344 Neljandaks vaidlustab hageja komisjoni väite, mille kohaselt soovis hageja, et General Chemical jääks asjaomasele turule. Sellega seoses viitab ta otsusele ANSAC, mis võeti vastu otsusega 91/300 samal päeval. Siiski ei tõenda hageja, et otsus ANSAC oli vastuolus otsusega 91/300. Otsuse ANSAC osa, millele hageja hagiavalduses viitab, on osa ANSAC-i nõuetest ja ei kuulu komisjoni hindamispädevusse ning lisaks ei ole viimati nimetatu nende nõuetega nõustunud.

345 Viiendaks viitab hageja määrusele nr 823/95, mille põhjendus 45 kõlab järgmiselt:

„1990. aasta ja uurimisperioodi vahel kasvas ühenduses toodetud sooda ühendusesisene kaubavahetus vähe. Ühenduse ettevõtjate suhteline positsioon ei arenenud peaaegu üldse. Täpsemalt ei toimunud Ühendkuningriigi ja Mandri-Euroopa vahelise kaubavahetuse struktuuris praktiliselt mingeid muutusi."

346 Siiski ei saa asjaolu, et Ühendkuningriigi ja Mandri-Euroopa vaheline kaubandus ei muutunud pärast rikkumiste lõppemist, olla piisav, et asuda seisukohale, et hagejale etteheidetav tegevus ei võinud mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

347 Kõigest eelnevast järeldub, et kuues väide tuleb tagasi lükata ning sellest tulenevalt tuleb jätta rahuldamata nõuded, mille eesmärk on vaidlustatud otsus tühistada.

2. *Nõuded, mille eesmärk on trahvi tühistamine või vähendamine*

348 Kõigepealt rõhutab hageja, et tema nõudeid, mille eesmärk on trahvi tühistamine või vähendamine, ei tohi tõlgendada nii, et ta mingilgi moel tunnistab EÜ artikli 82 rikkumist, ning et need on esitatud teise võimalusena.

349 Hageja esitab sisuliselt neli väidet oma nõuete toetuseks, mille eesmärk on trahvi tühistamine või vähendamine. Need puudutavad esiteks aja möödumist, teiseks rikkumise raskuse väära hindamist, kolmandaks rikkumise kestuse väära hindamist ja neljandaks kergendavate asjaolude esinemist.

Esimene väide, mis puudutab aja möödumist

– Poolte argumendid

350 Hageja väidab, et kuigi komisjon on pädev talle trahvi määrama, peaks Üldkohus oma täieliku pädevuse teostamise raames trahvi käesolevas asjas tühistama.

351 Hageja viitab kõigepealt ajavahemikule, mis möödus otsuse 91/300 vastuvõtmisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni.

352 Seejärel rõhutab hageja, et komisjon ei ole trahvi osas põhjendusi nõuetekohaselt „kirjeldanud" ega ole võtnud arvesse asjakohaste asjaolude muutusi, mis leidsid aset pärast otsuse 91/300 vastuvõtmist. Tema arvates ei ole selge, et volinike kolleegium oli neist muutustest teadlik koosoleku ajal, mille käigus vaidlustatud otsus väidetavalt vastu võeti.

353 Komisjon vaidleb hageja argumentidele vastu.

– Üldkohtu hinnang

354 Nende argumentide analüüsist, mille hageja esitas esimese ja teise väite raames nõuete toetuseks, mille eesmärk oli vaidlustatud otsus tervikuna tühistada, tuleneb, et komisjon võttis vaidlustatud otsuse vastu määrust nr 2988/74 ning mõistliku aja põhimõtet järgides. Seega ei saa komisjonile ette heita, et ta viivitas vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega. Edasi nähtub kohtupraktikast, et konkurentsiõiguse rikkumise eest trahvisumma kindlaksmääramisel peab komisjon arvesse võtma mitte üksnes rikkumise raskust ja juhtumi eripäraseid asjaolusid, vaid ka rikkumise toimepanemise konteksti, ja tagama, et tema tegevus oleks hoiatav eelkõige sellist liiki rikkumiste puhul, mis eriti takistavad ühenduse eesmärkide saavutamist (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique diffusion française jt

vs. komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 106, ja Üldkohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-897, punkt 272).

355 Järelikult ei ole alust tühistada hagejale määratud trahvi ajavahemiku tõttu, mis möödus otsuse 91/300 vastuvõtmisest vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni.

356 Esimene väide tuleb seega tagasi lükata.

Teine väide, et rikkumise raskust on valesti hinnatud

– Poolte argumendid

357 Hageja väidab, et otsuses 91/300 määratud trahv oli ilmselgelt liiga suur. Lisaks ei ole komisjon ega ühenduste kohtud teinud varem tema hinnakujundussüsteemiga sarnase süsteemi kohta ühtegi „asjakohast otsust". Komisjon tegi seega põhimõttelise vea, kui ta 1990. aastal leidis, et väidetav rikkumine oli „eriti raske". Samuti väidab hageja, et trahvi suuruse kindlaksmääramisel oleks komisjon pidanud 1990. aastal arvesse võtma ka EÜ artikli 81 väidetava rikkumise eest määratud trahvi. Tema sõnul käsitles komisjon rikkumisi täiesti eraldiseisvatena, kuigi konkurentsile ja ühenduse kaubandusele avaldatav mõju oli ühtelangev, mis tõi kaasa kattuvuse ja liiga suured trahvid.

358 Peale selle ei viita komisjon vaidlustatud otsuses suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised trahvide arvutamise meetodi kohta"). Vaidlustatud otsuses on aga järeldusi, mis on vastuolus suunistega trahvi arvutamise meetodi kohta, eelkõige asjaolu osas, et üksnes sama liiki korduvaid rikkumisi saab pidada raskendavateks asjaoludeks.

359 Lisaks ei võtnud komisjon vaidlustatud otsuses arvesse seda, et otsuse 91/300 vastuvõtmisele eelneval ajavahemikul ei karistatud teda kordagi EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumise eest.

360 Viimaseks kinnitab hageja, et ta kulutas 171 729,93 Inglise naela, et anda tagatisi seoses otsuses 91/300 määratud trahviga, ja 120 200 Inglise naela seoses otsuses 91/297 määratud trahviga, kusjuures Üldkohus tühistas need kaks otsust. Tema arvates oleks komisjon pidanud neid summasid käesolevas asjas trahvi suuruse kindlaksmääramisel arvesse võtma. Lisaks väidab hageja, et toimingute tõttu, mis ta tegi selleks, et tõendada, et otsus 91/300 on õigusvastane, ning komisjoni poolt esitatud mittevajaliku ja esemeta apellatsioonkaebuse tõttu kandis ta hüvitamatuid sisekulusid. Igal juhul tuleb trahvi vähendada vastavalt eespool punktis 115 viidatud kohtuotsusele Baustahlgewebe *vs*. komisjon liiga pika ajavahemiku tõttu, mis kulus uurimise alguse – aprillis 1989 – ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel.

361 Komisjon väidab vastu, et viide otsusele 91/297 on „asjakohatu", kuna see otsus tühistati ja komisjon ei ole selle kohta uut otsust vastu võtnud. Lisaks, kuigi otsuses 91/300 määratud trahv vastab teatud protsendile hageja naatriumkarbonaadi käibest konkreetsel majandusaastal, ei oma see tähtsust, kuna trahv määrati karistusena rikkumise eest, mis pandi toime mitme aasta jooksul. Komisjon meenutab, et määruses

nr 17 nimetatud käive on kõikide toodete eest saadud ülemaailmne käive ja et kümme miljonit eküüd on äärmiselt väike protsent hageja kogukäibest.

362 Mis puudutab hageja argumenti, et komisjon ei järginud suuniseid trahvide arvutamise meetodi kohta, siis märgib komisjon, et hageja ei väida, et ta oleks pidanud neid suuniseid kohaldama. Sellega seoses täpsustab komisjon, et kui kohaldatud oleks suunistes trahvide arvutamise meetodi kohta ette nähtud suunistasemeid, oleksid need viinud suurema trahvini nii raske rikkumise eest, nagu oli hageja rikkumine. Igal juhul ei ole vaidlustatud otsuse ja suuniste vahel trahvide arvutamise meetodi kohta mingit vastuolu. Tegelikult on selge, et suuniste trahvi arvutamise meetodi kohta punktis 2 sisalduv nimekiri on „toodud vaid näitena".

363 Asjaolu, et pärast 1990. aastat ei heidetud hagejale ette ühtegi rikkumist, ei saa olla asjakohane juhul, kui määratakse kindlaks trahvi suurus enne seda kuupäeva toime pandud rikkumise eest. Samuti ei saa vaidlustatud otsuses trahvi suuruse kindlaksmääramisel arvesse võtta kulusid, mis tekkisid seoses tagatiste andmisega otsuse 91/300 vastuvõtmise tagajärjel.

– Üldkohtu hinnang

364 Esiteks kritiseerib hageja komisjoni hinnangut trahvi kohta, mis talle otsuses 91/300 määrati. Siiski, kuna Üldkohus nimetatud otsuse tühistas ja kuna käesolev vaidlus puudutab ainult vaidlustatud otsuse tühistamise nõuet ning teise võimalusena

vaidlustatud otsuses määratud trahvi tühistamise või vähendamise nõuet, siis ei ole vaja uurida hageja argumente, mis käsitlevad otsuses 91/300 määratud trahvi ja mida sai eelkõige mainitud eespool punktis 357.

365 Teiseks tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et kuigi komisjonil on iga trahvi suuruse määramisel kaalutlusõigus ja ta ei ole kohustatud kohaldama täpset matemaatilist valemit, on Üldkohtul määruse nr 17 artikli 17 alusel EÜ artikli 229 tähenduses täielik pädevus lahendada hagisid, mis on esitatud otsuste peale, millega komisjon on määranud trahvi, ning järelikult võib ta määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada (Üldkohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01–T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: Tokai Carbon jt *vs*. komisjon, EKL 2004, lk II-1181, punkt 165, ja 13. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-217/03 ja T-245/03: FNCBV jt *vs*. komisjon, punkt 358).

366 Mis puudutab suuniste trahvide arvutamise meetodi kohta kohaldamist, siis tuleb meenutada, et kuna otsus 91/300 tühistati menetlusnormi rikkumise tõttu, oli komisjonil õigus võtta vastu uus otsus uut haldusmenetlust alustamata.

367 Kuna vaidlustatud otsuse sisu on peaaegu identne otsuse 91/300 omaga ja kuna need kaks otsust rajanevad samadel põhjendustel, kehtivad vaidlustatud otsuses trahvi suuruse kindlaksmääramise suhtes normid, mis kehtisid otsuse 91/300 vastuvõtmise ajal.

368 Komisjon alustas menetlust uuesti staadiumist, milles menetlusnormi oli rikutud, ning ei hinnanud juhtumit uuesti normide alusel, mida esimese otsuse vastuvõtmise ajal veel olemas ei olnud. Kuid uue otsuse vastuvõtmine välistab igal juhul esimese otsuse vastuvõtmisest hilisemate suuniste trahvide arvutamise meetodi kohta kohaldamise.

369 Järelikult ei ole suunised trahvide arvutamise meetodi kohta käesolevas asjas kohaldatavad.

370 Kolmandaks tuleb märkida, et komisjon leidis, et hagejale süüks pandavad rikkumised olid „eriti rasked" (vaidlustatud otsuse põhjendus 156).

371 Selle kohta tuleb meenutada, et vastavalt kohtupraktikale peab trahvide suurus sõltuma rikkumise asjaoludest ja raskusest ning rikkumise raskuse hindamine trahvi suuruse kindlaksmääramisel peab toimuma eelkõige konkurentsipiirangute laadi arvesse võttes (vt Üldkohtu 23. veebruari 1994. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-39/92 ja T-40/92: CB ja Europay *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-49, punkt 143 ja seal viidatud kohtupraktika).

372 Selleks et hinnata ettevõtjale süükspandavate ühenduse konkurentsinormide rikkumiste raskust, määramaks kindlaks tema puhul proportsionaalne trahvisumma, võib komisjon arvesse võtta teatud rikkumiste eriti pikka kestust, nende rikkumiste arvu ja mitmekesisust, mis puudutasid asjaomase ettevõtja kõiki või peaaegu kõiki tooteid ja millest mõni mõjutas kõiki liikmesriike, niisuguste rikkumiste erilist raskust, mis on osa tahtlikust ja järjepidevast strateegiast, mille eesmärk on mitmesuguste konkurente kõrvaldavate tegevuste ja klientide püsiklientidena sidumise poliitika abil säilitada kunstlikult või tugevdada ettevõtja valitsevat seisundit turgudel, kus konkurents oli juba piiratud, kuritarvituse tagajärgi, mis on konkurentsi seisukohast eriti kahjulikud, ning eeliseid, mida ettevõtja tänu oma rikkumistele sai (vt selle kohta Üldkohtu

6. oktoobri 1994. aasta otsus kohtuasjas T-83/91: Tetra Pak *vs.* komisjon, EKL 1994, lk II-755, punktid 240 ja 241).

373 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et hagejale etteheidetav tegevus õigustas selle kvalifitseerimist nii, nagu komisjon seda tegi.

374 Tehes oma klientidele lisakoguselt hinnaalandusi ja sõlmides nendega püsikliendina sidumise kokkuleppeid, kahjustas hageja rängalt konkurentsi. Nagu komisjon õigesti märkis,

„[olid hageja toimepandud rikkumised] osa tahtlikust poliitikast, mille eesmärk oli tugevdada [hageja] kontrolli [asjaomasel] turul viisil, mis on täielikult vastuolus asutamislepingu põhieesmärkidega. Peale selle oli rikkumiste eesmärk eelkõige konkreetsete konkurentide tegevust piirata või mõjutada. Tehes pika aja vältel kõikidel konkurentidel müümise võimatuks, kahjustas [hageja] püsivalt [asjaomase] turu struktuuri tarbijate kahjuks".

375 Puhtalt informatsiooni mõttes tuleb märkida, et kuigi suunised trahvide arvutamise meetodi kohta ei ole käesolevas asjas kohaldatavad, on neis ette nähtud, et turgu valitsevate ettevõtjate tehtavad hinnaalandused püsiklientidele, mille eesmärk on konkurendid turult välja tõrjuda, kujutavad endast „rasket" rikkumist, mille puhul on trahvi arvutamise võimalik lähtesumma 1–20 miljonit eurot.

376 Neljandaks tuleb korduvuse kohta märkida, et vastuseks Üldkohtu kirjalikule küsimusele kinnitas komisjon, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 159 sisalduv etteheide, et hagejale on juba korduvalt määratud suuri trahve kokkumängu eest keemiatööstuses (peroksiidid, polüpropüleen, PVC), on arvestatav raskendava asjaoluna.

377 Selles suhtes on põhjust meenutada, et kohtupraktika kohaselt tuleb toime pandud rikkumise raskuse analüüsimisel arvesse võtta võimalikku korduvust (eespool punktis 128 viidatud kohtuotsus Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, punkt 91, ja Üldkohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 348).

378 Korduvuse mõiste – nii nagu seda mõistetakse teatavates siseriiklikes õiguskordades – tähendab, et isik on pannud toime uusi rikkumisi pärast seda, kui teda on sarnaste rikkumiste eest karistatud (Üldkohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-141/94: Thyssen Stahl *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-347, punkt 617).

379 Kuigi suunised trahvide arvutamise meetodi kohta ei ole käesolevas asjas kohaldatavad, lähtuvad need samast käsitlusest, viidates „sama liiki rikkumisele".

380 Tuleb aga tõdeda, et rikkumised, mille eest hagejale on seoses kokkumänguga keemiatööstuses korduvalt suuri trahve määratud, puudutavad kõik EÜ artiklit 81. Nagu komisjon täpsustas, on kõne all tema 24. juuli 1969. aasta otsus 69/243/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/26.267 – värvained) (EÜT L 195, lk 11), 23. aprilli 1986. aasta otsus 86/398/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust (IV/31.149 – polüpropüleen) (EÜT L 230, lk 1), ning 21. detsembri 1988. aasta otsus 89/190/EMÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [81] kohaldamise menetlust

(IV/31.865 – PVC) (EÜT 1989, L 74, lk 1). Pealegi on eespool nimetatud otsuste esemeks olnud teod väga erinevad nendest, mida käsitletakse käesolevas asjas.

381 Seega võttis komisjon hageja puhul valesti arvesse raskendavat asjaolu ning järelikult tuleb vaidlustatud otsust muuta, vähendades talle määratud trahvi suurust 5% võrra.

382 Viiendaks ei saa nõustuda hageja argumendiga, mille kohaselt ei karistatud teda kordagi pärast otsuse 91/300 vastuvõtmist EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumise eest, kuna vaidlustatud otsus käsitleb vaid enne 1990. aastat aset leidnud asjaolusid.

383 Kuuendaks tuleb tagasi lükata hageja argumendid, mille kohaselt oleks komisjon pidanud arvesse võtma esiteks kulusid, mis tekkisid seoses tagatiste andmisega otsuses 91/300 määratud trahvi ja otsuses 91/297 määratud trahvi osas, kui komisjon määras käesolevas asjas kindlaks trahvi suuruse, ning teiseks sisekulusid, mida ei ole võimalik tagasi saada ja mis tekkisid seoses toimingutega, mis tehti otsuse 91/300 õigusvastasuse tõendamiseks, ning komisjoni poolt esitatud mittevajaliku ja esemeta apellatsioonkaebuse tõttu. Kohtupraktikast tuleneb, et trahvisummade kindlaksmääramisel peab komisjon arvesse võtma rikkumise raskust ja juhtumi eripäraseid asjaolusid ning ka rikkumise toimepanemise konteksti, ja tagama, et tema tegevus oleks hoiatav eelkõige sellist liiki rikkumiste puhul, mis eriti takistavad ühenduse eesmärkide saavutamist (eespool punktis 354 viidatud kohtuotsus Musique diffusion française jt *vs*. komisjon, punkt 106, ja eespool punktis 354 viidatud kohtuotsus Degussa *vs*. komisjon, punkt 272). Kuid isegi kui oletada, et hagejal tekkisid kulud, et anda tagatisi trahvide maksmiseks, mis määrati otsustes, mis seejärel tühistati, ja et tõendada, et üks neist otsustest oli õigusvastane, ei saa käesolevas asjas komisjonile ette heita, et ta ei võtnud neid arvesse, kuna hagejal oli võimalik nõuda nende hüvitamist kahju hüvitamise hagi raames.

384 Seitsmendaks, hageja esimese väite uurimisel lükkas Üldkohus tagasi etteheite, et komisjon on rikkunud mõistliku aja põhimõtet. Seega ei saa käesolevas asjas osutada eespool punktis 115 viidatud kohtuotsusest Baustahlgewebe *vs.* komisjon tulenevale kohtupraktikale, mis eeldab mõistliku aja põhimõtte rikkumise tuvastamist.

385 Kokku võttes, kuna komisjon on hageja puhul õigustamatult võtnud arvesse raskendavat asjaolu, tuleb vaidlustatud otsust muuta, vähendades talle määratud trahvi 5% ehk 500 000 euro võrra.

Kolmas väide, et rikkumise kestust on valesti hinnatud

– Poolte argumendid

386 Rikkumise lõppemise osas väidab hageja, et komisjoni järeldused on vastuolulised ja neid ei kinnita tõendid.

387 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 2 on märgitud, et rikkumine jätkus „ligikaudu 1990. [aasta] lõpuni". Seevastu on vaidlustatud otsuse põhjendustes 160 ja 161 täpsustatud, et rikkumine jätkus „vähemalt 1989. [aasta] lõpuni" ja et hageja loobus suuremalt

koguselt tehtavatest hinnaalandustest alates „1. jaanuarist 1990". Vaidlustatud otsuse artiklis 1 viitab komisjon „vähemalt 1989. [aasta] lõpule" kui ajale, mil rikkumine lõppes. Hageja kinnitab ka seda, et komisjon ei esita ühtegi tõendit rikkuva tegevuse olemasolu kohta pärast 1989. aastat.

388 Hageja väidab seoses rikkumise algusega, et komisjonil ei ole ühtegi tõendit, et rikkumine algas 1983. aastal, või tõendit, mis teeks kindlaks klientide nimed, kellele suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused olid suunatud. Vastuväitetatises valis komisjon rikkumise algusajaks 1984. aasta. Igal juhul ei kanna ükski komisjoni viidatud dokumentidest 1985. aasta 1. jaanuarist varasemat kuupäeva.

389 Hageja on arvamusel, et kuna ilmneb, et trahvisumma määrati kindlaks kaheksa aasta alusel, s.o aastad 1983–1990, kuigi komisjon esitab tõendeid vaid viieaastase ajavahemiku kohta, s.o aastad 1985–1989, siis tuleb seda summat vähendada 35–40% võrra, ilma et see piiraks muid esitatud kaalutlusi.

390 Rikkumise lõpetamise osas märgib komisjon, et vastuolu, millele hageja viitab, puudutab vaid vaidlustatud otsuse põhjendust 2, milles on märgitud, et hageja tehtud hinnaalandused suuremalt koguselt lõpetati 1990. aasta lõpus, samas kui vaidlustatud otsuse muudest sätetest nähtub selgelt, et rikkumine lõppes 1989. aasta lõpus. Tema sõnul võttis volinike kolleegium vastu kogu vaidlustatud otsuse kui terviku ja selles ei saa olla ebaselgust.

391 Rikkumise alguskuupäeva osas tunnistab komisjon, et ta ei tea täpselt, mis kuupäeval kokkulepped suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste kohta 1983. või 1984. aastal sõlmiti, kuid tema sõnul on vaieldamatu, et see tegevus kestis üle viie aasta, et see

algas enne 1985. aastat ja sellest loobuti alles 1989. aasta lõpus. Seega ei ole hagejale nii pika rikkumise eest määratud trahv liiga suur.

– Üldkohtu hinnang

392 Sissejuhatuseks tuleb märkida, et kuigi formaalselt on selle väite eesmärk trahvi tühistamine või vähendamine, tuleb seda käsitada ka nõudena osaliselt tühistada vaidlustatud otsus osas, milles selle artiklis 1 märgitakse, et hageja on 1983. aastal rikkunud EÜ artikli 82 sätteid.

393 Vaidlustatud otsuses on rikkumise kestuse osas märgitud järgmist:

„(2) Ligikaudu 1983. aastast kuni 1990. aasta lõpuni kuritarvitas [hageja] turgu valitsevat seisundit, mis tal oli Ühendkuningriigi soodaturul, seeläbi, et ta kohaldas oma põhiklientidele püsikliendi hinnaalanduste ja lisakogustega seotud hinnaalanduste („*top-slice rebates*" või „suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused") süsteemi, lepingutingimusi, mille eesmärk oli tagada endale tegelik tarnimise ainuõigus, ning muid meetmeid, mille eesmärk või tagajärg oli neid kliente siduda kogu vajamineva koguse osas ja välistada konkurendid.

[…]

(160) Rikkumine sai alguse 1983. aasta paiku, väga vähe aega pärast läbirääkimisi komisjoniga ja komisjoni menetluse lõpetamist, ning vältas vähemalt 1989. [aasta] lõpuni.

(161) Komisjon võtab arvesse asjaolu, et [hageja] on alates 1. jaanuarist 1990 loobunud suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste süsteemist."

394 Seejärel on vaidlustatud otsuse artiklis 1 täpsustatud:

„[…] [hageja] rikkus [EÜ] artikli [82] sätteid alates ligikaudu 1983. aastast vähemalt 1989. aasta lõpuni tegevusega, mille eesmärk oli välistada konkurents või seda tunduvalt piirata."

395 Seega on rikkumise lõppemise kuupäeva osas vaidlustatud otsuse sätete vahel vastuolu, kuna üks mainib „ligikaudu 1990. aasta lõppu" ja teised viitavad 1989. aasta lõpule.

396 Sellega seoses tuleb asuda seisukohale, et kuna – nagu on märgitud vaidlustatud otsuse artiklis 1 – rikkumine ei lõppenud vähemalt enne „1989. aastat", mida on mainitud ka põhjenduses 160 seoses rikkumise kestusega, tundub viide „ligikaudu 1990. aasta lõpule", mis sisaldub vaidlustatud otsuse põhjenduses 2, mis on vaid hageja toimepandud rikkumise kokkuvõte, seega olevat üksnes kirjaviga.

397 Mis puudutab kuupäeva, mil rikkumine algas, siis väidab hageja, et komisjonil ei ole aastate 1983 ja 1984 kohta ühtegi tõendit, kuigi komisjon väidab, et hageja sõlmis kokkulepped suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste kohta enne 1985. aastat, mööndes siiski, et ta ei tea täpset kuupäeva, mil need kokkulepped 1983. või 1984. aastal sõlmiti.

398 Vastuseks Üldkohtu kirjalikule küsimusele viitas komisjon teatavatele toimikus sisalduvatele dokumentidele, mis tema sõnul näitavad, et hagejale etteheidetavat tegevust alustati 1983. ja 1984. aastal.

399 Sellega seoses olgu märgitud esiteks, et vastuses vastuväiteteatisele viitas hageja ise aastale 1984, ja et vaidlustatud otsuse põhjenduses 60 on märgitud, et hageja sõnul peeti alates 1984. aastast hinnaalanduste puhul enamjaolt individuaalseid läbirääkimisi.

400 Teiseks tuleb tõdeda, et komisjoni poolt vastuses Üldkohtu kirjalikule küsimusele viidatud dokumendid ei võimalda asuda seisukohale, et hagejale etteheidetav rikkumine leidis aset juba 1983. aastal. Pealegi tunnistab komisjon, et ta ei tea täpselt, mis kuupäeval kokkulepped suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste kohta sõlmiti (vt eespool punkt 391).

401 Seega tuleb vaidlustatud otsus tühistada osas, kus selles märgitakse, et hageja rikkus EÜ artikli 82 sätteid 1983. aastal.

402 Järelikult tuleb sellega seoses hagejale määratud trahvisummat vähendada 15% ehk 1 500 000 euro võrra.

Neljas väide, et esinevad kergendavad asjaolud

403 Hageja väidab, et komisjon oleks rikkumise raskuse hindamisel pidanud arvesse võtma üheksat kergendavat asjaolu.

– Esimene osa, et hageja tegi komisjoniga koostööd

404 Hageja väidab, et ta on teinud koostööd, abistades komisjoni täies ulatuses kõikides uurimisstaadiumides ja ilmudes ärakuulamisele tunnistajatega, kes olid kõige rohkem abiks asjaolude mõistmisel. Ta märgib, et 10. märtsi 1992. aasta otsuses kohtuasjas T-13/89: ICI *vs*. komisjon (EKL 1992, lk II-1021) vähendas Üldkohus sel põhjusel trahvisummat miljoni eküü võrra.

405 Määruse nr 17 artikkel 11 „Informatsiooni nõudmine" näeb ette:

„4. Soovitud informatsiooni esitavad ettevõtete omanikud või nende esindajad, juriidilistest isikutest äriühingute ning iseseisva õigusvõimeta ühenduste puhul isikud, kes on seaduse või põhikirja järgi volitatud neid esindama.

5. Kui ettevõtja või ettevõtjate ühendus ei esita soovitud informatsiooni komisjoni poolt määratud aja jooksul või annab ebatäielikku informatsiooni, nõuab komisjon otsusega informatsiooni esitamist. Otsuses on täpsustatud, millist informatsiooni soovitakse, määratud tähtaeg, mille jooksul see peab olema esitatud, ja märgitud artikli 15 lõike 1 punktis b ja artikli 16 lõike 1 punktis c ettenähtud trahvid ja õigus otsuse läbivaatamisele ühenduse kohtus."

406 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et uurimisel koostöö tegemine, mis ei ületa seda, mis tuleneb määruse nr 17 artikli 11 lõigete 4 ja 5 alusel ettevõtjatel lasuvatest kohustustest, ei õigusta trahvi vähendamist (Üldkohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus

kohtuasjas T-12/89: Solvay *vs*. komisjon, EKL 1992, lk II-907, punktid 341 ja 342, ning 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/01: Scandinavian Airlines System *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-2917, punkt 218). Seevastu on vähendamine põhjendatud, kui ettevõtja on esitanud andmeid, mis lähevad tunduvalt kaugemale nendest, mille esitamist komisjon võib määruse nr 17 artikli 11 alusel nõuda (Üldkohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-230/00: Daesang ja Sewon Europe *vs*. komisjon, EKL 2003, lk II-2733, punkt 137).

407 Eespool punktis 404 viidatud 10. märtsi 1992. aasta kohtuotsuses ICI *vs*. komisjon (punkt 393) tõi Üldkohus välja selle vastuse suure üksikasjalikkuse, mille hageja esitas infonõudele ja mis puudutas peale tema enda tegevuse ka kõikide asjassepuutuvate ettevõtjate tegevust ning ilma milleta oleks komisjonil olnud palju raskem tuvastada ja lõpetada rikkumist, mida käsitleti otsuses 91/300.

408 Siiski, käesolevas asjas piirdub hageja sellega, et ta väidab ilma tõendeid esitamata, et ta tegi komisjoniga täies ulatuses koostööd kõikides uurimisstaadiumides ning et ta ilmus ärakuulamisele tunnistajatega, kes olid kõige rohkem abiks asjaolude mõistmisel.

409 Igal juhul ei saa hageja käitumist kvalifitseerida uurimisel koostöö tegemiseks, mis ületab seda, mis tuleneb määruse nr 17 artikli 11 lõigete 4 ja 5 alusel ettevõtjatel lasuvatest kohustustest. Lisaks ei saa ka asuda seisukohale, et hageja on esitanud andmeid, mis lähevad tunduvalt kaugemale nendest, mille esitamist komisjon võib sama artikli alusel nõuda.

410 Kuna hageja käitumist ei saa pidada kergendavaks asjaoluks, tuleb neljanda väite esimene osa tagasi lükata.

– Teine väide, et hinnakujunduskokkulepped ei olnud tahtlikud

411 Hageja sõnul ei kujutanud hinnakujunduskokkulepped naatriumkarbonaadi sektoris endast asjaomaste poolte tahtlikku poliitikat, mille eesmärk on konkurentsieeskirjade rikkumine. Sellega seoses viitab ta 29. novembri 1988. aasta sisedokumendile, mille koostas naatriumkarbonaadi osakonna müügidirektor ja mis edastati komisjonile haldusmenetluses ja mille kohaselt „arvestades naatriumkarbonaadi tootjate ja [konkurentsi peadirektoraadi] kohtumisi mõned aastad tagasi, [arvab ta], et [neil] ei ole olulist probleemi [nende] lepingute olemuse osas". Nimetatud dokumendis on samuti märgitud, et sageli on näiteks turupositsiooni optimeerimise ja sellel turul valitseva seisundi kuritarvitamise vahel väga habras piir. Igal juhul väidab hageja, et tema käitumist ei kvalifitseeritud varasemas Euroopa Kohtu või Üldkohtu otsuses kuritarvituseks. Seega, kui tegemist oli rikkumisega, tuleb seda käsitleda „tehnilise rikkumisena".

412 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole selleks, et asutamislepingu konkurentsieeskirjade rikkumist saaks pidada tahtlikuks, vaja, et ettevõtja oleks olnud teadlik nendes eeskirjades sätestatud keelu rikkumisest, vaid piisab sellest, kui talle ei saanud olla teadmata, et etteheidetava käitumise eesmärk või tagajärg oli piirata konkurentsi ühisturul (Üldkohtu 1. aprilli 1993. aasta otsus kohtuasjas T-65/89: Industries ja British Gypsum *vs*. komisjon, EKL 1993, lk II-389, punkt 165, ja 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02–T-51/02: Brasserie nationale jt *vs*. komisjon, EKL 2005, lk II-3033, punkt 155).

413 Kuid nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 137 õigesti märgib, on Euroopa Kohus teinud juba mitu kohtuotsust, milles karistatakse tegevuse eest, mille eesmärk on takistada konkurentide juurdepääsu klientidele, sidudes viimased turgu valitseva tarnijaga. Sellega seoses leiti eespool punktis 216 viidatud kohtuotsuses Hoffmann-Laroche *vs*. komisjon, et kui ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit ning seob

ostjaid – isegi kui ta teeb seda viimaste nõudel – kohustuse või lubadusega katta kogu oma vajadus või märkimisväärne osa sellest ainult turgu valitsevat seisundit omavalt ettevõtjalt hangitava kogusega, kujutab see endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist EÜ artikli 82 tähenduses, sõltumata sellest, kas kõnealune kohustus kehtib ilma täiendavate tingimusteta või tehakse selle eest vastutasuks hinnaalandus.

414 Lisaks nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 108, et hageja koostas „dokumendi pealkirjaga „Probleemid ja eesmärgid 1989. aastaks: Analüüsida suurema koguse süsteemi õiguspärasust ja muid lahendusi"".

415 Lisaks, nagu märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 158:

„[Hageja] teadis tänu põhjalikele läbirääkimistele, mida ta pidas komisjoniga aastatel 1980–1982, millised olid [EÜ] artikli 82 nõuded. Lisakoguselt tehtavate hinnaalanduste kehtestamine 1983. aasta paiku ei vastanud just paljus sellele, mida hageja komisjonile konkreetselt kinnitas ja mille kohaselt ei paku ta klientidele eristiimuleid selleks, et nad hangiksid temalt kogu või peaaegu kogu vajamineva naatriumkarbonaadi."

416 Seega ei saanud hagejale olla teadmata, et vaidlustatud otsuses nimetatud tegevusel oli ühisturul konkurentsi piirav eesmärk või tagajärg.

417 Hageja naatriumkarbonaadi osakonna müügidirektori 29. novembri 1988. aasta sisedokument ei saa seda järeldust kahtluse alla seada, kuna kohtupraktikas oli komisjoni

poolt hagejale etteheidetud tegevusega sarnase tegevuse õigusvastasus juba kinnitust leidnud.

418 Sellest tulenevalt tuleb neljanda väite teine osa tagasi lükata.

– Kolmas osa, mis puudutab ennetusmeetmete olemasolu

419 Hageja väidab, et ta võttis põhjalikke meetmeid, et tagada konkurentsieeskirjadest kinnipidamine. Meetmed hõlmasid üldist ja pidevat koolitusprogrammi, mille viisid läbi ettevõtte advokaadid ja ettevõttevälised advokaadid. Kasutati videokassetti, mis oli tehtud professionaalsel tasemel ja mida müüdi rohkem kui 170 muule ettevõtjale, ja selgitavat brošüüri. Hageja sõnul olid need meetmed tõhusad, nagu annab tunnistust mis tahes konkurentsiõiguse rikkumisi puudutava kaebuse puudumine kümne aasta jooksul, mis on möödunud otsuse 91/300 vastuvõtmisest.

420 Sellega seoses, kuigi on tõesti oluline, et ettevõtja on võtnud meetmeid, tagamaks, et töötajad ei paneks tulevikus toime uusi konkurentsiõiguse rikkumisi, ei saa see asjaolu mõjutada tuvastatud rikkumise olemasolu. Ainuüksi tõik, et komisjon on teatavates olukordades oma varasemas otsustuspraktikas võtnud konkurentsieeskirjade täitmisprogrammi kehtestamist kergendava asjaoluna arvesse, ei too kaasa komisjoni kohustust toimida samal viisil mingi konkreetse juhtumi korral (vt Üldkohtu

15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-15/02: BASF *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-497, punkt 266 ja seal viidatud kohtupraktika).

421 Sellest tuleneb, et käesolevas kohtuasjas ei saa komisjonile ette heita, et ta ei ole kergendavate asjaolude analüüsimisel arvesse võtnud ennetusmeetmeid, mille hageja väidetavalt võttis.

422 Järelikult tuleb neljanda väite kolmas osa tagasi lükata.

– Neljas osa, et loobuti suuremalt koguselt tehtavatest hinnaalandustest

423 Hageja väidab, et ammu enne vastuväiteteatise edastamist räägiti naatriumkarbonaadi hinnakujunduskokkulepped vabatahtlikult uuesti läbi, et vältida lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi, ning kehtestati üksainus läbirääkitud hind ilma igasuguse hinnaalanduse ja hinnavähenduseta. Ta viitab komisjoni teatisele trahvide määramatajätmise või vähendamise kohta kartellide puhul (EÜT 1996, C 207, lk 4). Tema sõnul näeb teatis ette, et varases staadiumis tegevusest vabatahtlik loobumine on tegur, mille alusel vähendatakse trahvi suurust oluliselt. Samuti on vastavalt suuniste trahvide arvutamise meetodi kohta punktile 3 tegemist teguriga, mis õigustab trahvi väga olulist vähendamist.

424 Sellega seoses olgu märgitud, et vastavalt suuniste trahvide arvutamise meetodi kohta punktile 3 on kergendav asjaolu „rikkumise lõpetamine kohe, kui komisjon sekkub (eriti kui ta teostab kontrolli)".

425 Siiski, nagu nähtub eespool punktidest 366–369, ei ole suunised trahvide arvutamise meetodi kohta käesolevas asjas kohaldatavad.

426 Igal juhul, isegi kui oletada, et suunised on käesoleva juhtumi puhul kohaldatavad, tuleb tõdeda, et suuniste artiklis 3 ette nähtud tingimused ei ole käesolevas asjas täidetud. Nimelt ei saa asuda seisukohale, et hageja ei ole kohe pärast seda, kui komisjon sekkus, enam rikkumisi toime pannud, nagu nõuavad suunised, selleks et rikkumise lõpetamine kujutaks endast kergendavat asjaolu. Selles osas nähtub eespool punktist 3, et komisjon viis esimesed kontrollid läbi 1989. aasta aprillis, samas kui hageja loobus lisakoguselt tehtavatest hinnaalandustest alates 1. jaanuarist 1990, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 161.

427 Pealegi tuleb märkida, et suuniste punkti 3 ei saa tõlgendada nii, et pelk asjaolu, et rikkuja lõpetab rikkumise kohe, kui komisjon sekkub, kujutab endast üldist ja reservatsioonideta kergendavat asjaolu. Suuniste artikli 3 niisugune tõlgendamine vähendaks tõhusa konkurentsi säilitamist võimaldavate sätete kasulikku mõju, kuna see nõrgendaks nii võimalikku karistust EÜ artikli 82 rikkumise eest kui ka sellise karistuse hoiatavat mõju. Seega tuleb seda sätet tõlgendada nii, et üksnes konkreetse juhtumi asjaolud, milles toimub rikkumise lõpetamine kohe, kui komisjon sekkub, võivad õigustada selle viimati nimetatud asjaolu arvestamist kergendava asjaoluna (Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-59/02: Archer Daniels Midland *vs*. komisjon, EKL 2006, lk II-3627, punktis 335 ja 338).

428 Käesolevas asjas tuleb meenutada, et komisjon heitis hagejale ette seda, et ta kuritarvitas turgu valitsevat seisundit, mis tal oli Ühendkuningriigi soodaturul, kohaldades oma põhiklientidele püsikliendi hinnaalanduste ja lisakogusega seotud hinnaalanduste süsteemi, lepingutingimusi, mille eesmärk oli tagada endale tegelik tarnimise ainuõigus, ning muid meetmeid, mille eesmärk või tagajärg oli neid kliente siduda kogu või peaaegu kogu vajamineva koguse osas ja välistada konkurendid. Sellega seoses tuleb eelkõige märkida, et hageja ei vaidlusta nende dokumentide olemasolu ega sisu, millele komisjon vaidlustatud otsuses viitas ja millest nähtub, et nende hinnaalanduste aluseks ei olnud majanduslikult põhjendatud vastutasu ja nendega sooviti takistada klientidel konkureerivatelt tootjatelt hankimist. Samuti tuleb märkida, nagu sai nenditud eespool punktides 370, 373 ja 374, et hagejale etteheidetavad rikkumised on eriti rasked.

429 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et isegi kui oletada, et suunised olid kohaldatavad ja et hageja lõpetas klientidele suuremalt koguselt hinnaalanduste tegemise kohe, kui komisjon sekkus, ei saa niisugust lõpetamist käesolevas asjas pidada kergendavaks asjaoluks.

430 Neljanda väite neljas osa tuleb seetõttu tagasi lükata.

– Viies osa, mis puudutab hinnaalanduste piiratud ulatust

431 Hageja sõnul moodustasid kogused, mida suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused puudutasid, vaid 8% naatriumkarbonaadi kogumüügist.

432 Sellega seoses tuleb meenutada, et komisjon peab rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtma mitmeid tegureid, mille iseloom ja tähtsus erinevad vastavalt asjassepuutuva rikkumise liigile ja asjaomase rikkumise eripärastele asjaoludele. Nende tegurite hulka võivad kuuluda rikkumise esemeks oleva kauba maht ja väärtus ning ka ettevõtja suurus ja majanduslik võimsus ning seega mõju, mida ettevõtja võis turul avaldada (eespool punktis 354 viidatud kohtuotsus Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 120).

433 Kõnealuses asjas märgib komisjon rikkumise raskuse kohta järgmist:

„(156) Käesolevas asjas leiab komisjon, et [EÜ] artikli 82 rikkumised olid eriti rasked. Need olid osa tahtlikust poliitikast, mille eesmärk oli tugevdada [hageja] kontrolli [asjaomasel] turul viisil, mis on täielikult vastuolus asutamislepingu põhieesmärkidega. Lisaks oli nende eesmärk eriti piirata või mõjutada teatud konkurentide tegevust.

(157) Tehes pika aja vältel kõikidel konkurentidel müümise võimatuks, kahjustas [hageja] püsivalt [asjaomase] turu struktuuri tarbijate kahjuks."

434 Järelikult tuleb tõdeda, et komisjon võttis tegelikult arvesse mõju, mida võis turule avaldada rikkumine, mis käesoleva juhtumi asjaoludel ei saa piirduda vaid nende naatriumkarbonaadi kogustega, mida lisakogustelt tehtavad hinnaalandused puudutasid.

435 Igal juhul nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et käitumise eesmärgiga seonduvad asjaolud võivad trahvisumma kindlaksmääramisel omada suuremat tähtsust kui käitumise tagajärgedega seonduvad asjaolud (eespool punktis 378 viidatud kohtuotsus Thyssen Stahl *vs*. komisjon, punkt 636, ja eespool punktis 295 viidatud kohtuotsus Michelin *vs*. komisjon, punkt 259).

436 Seega tuleb neljanda väite viies osa tagasi lükata.

– Kuues osa, et müügilepingute muid elemente ei kritiseeritud

437 Hageja väidab, et komisjon ei esita mingit kriitikat osas, mis puudutab naatriumkarbonaadi müügilepingute kestust, konkurentsitingimusi, klientide kogu vajaminevat kogust puudutavaid lepinguid või hinnaalandusi põhikoguselt või mis tahes muud hinnaalandust, mis puudutab ülejäänud 92% tema toodangust.

438 Sellega seoses piisab, kui märkida, et niisugust tegevust ei ole vaidlustatud otsuses silmas peetud.

439 Asjaolu, et komisjon ei kritiseeri muid müügilepingu elemente, ei saa endast kujutada kergendavat asjaolu sellise rikkumise puhul, mida käsitleti vaidlustatud otsuses.

440 Järelikult tuleb neljanda väite kuues osa tagasi lükata.

– Seitsmes osa, et rikkumisest ei saadud tulu

441 Hageja sõnul ei esitanud komisjon ühtegi tõendit selle kohta, et ta oleks talle mis tahes etteheidetavast tegevusest tulu saanud. Ta kinnitab, et tema müük langes 1980. aastate alguses ja ta pidi oma tootmisvõimsust ratsionaliseerima, sulgedes tootmisüksuse Wallerscote'is (Ühendkuningriik). Seejärel olukord küll paranes, kuid tema kogutulu oli 1980. aastate vältel tagasihoidlik.

442 Siiski ei esita hageja ühtegi faktilist asjaolu või tõendit, et toetada oma väidet tulu saamata jäämise kohta.

443 Lisaks, isegi kui oletada, et hageja ei saanud talle etteheitetavast tegevusest tulu, tuleb meenutada, et kuigi määratud trahvisumma peab olema proportsionaalne rikkumise kestuse ja rikkumise raskusastme hindamisel arvesse tulevate teiste asjaoludega, sh asjaomase ettevõtja tegevusest tekkida võinud tuluga, siis ei ole asjaolu, et ettevõtja ei saanud rikkumisest mingit tulu, takistuseks sellele, et talle määrataks trahv, sest vastasel juhul kaotaks trahv oma hoiatava iseloomu. Sellest tulenevalt ei ole komisjon kohustatud trahvisummade kindlaksmääramisel arvesse võtma seda, et asjaomasest rikkumisest ei saadud kasu. Lisaks ei saa rikkumisega seotud rahalise eelise puudumist pidada kergendavaks asjaoluks (vt selle kohta Üldkohtu 29. novembri 2005. aasta

otsus kohtuasjas T-64/02: Heubach *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-5137, punktid 184–186 ja seal viidatud kohtupraktika).

444 Järelikult tuleb neljanda väite seitsmes osa tagasi lükata.

– Kaheksas osa, et rikkumine ei olnud salajane

445 Hageja väidab, et käesolevas asjas ei esine suuremalt koguselt tehtavate hinnaalanduste puhul salajasuse raskendavat tunnust. Komisjoni võetud dumpinguvastastest meetmetest nähtub, et naatriumkarbonaadi turg oli läbipaistev ja hinnatundlik ning et tarbijad sõlmisid oma aastaseid lepinguid ühenduse tasandil või maailmatasandil.

446 Sellega seoses olgu märgitud, et komisjon võib salajast iseloomu rikkumise raskuse hindamisel raskendava asjaoluna arvesse võtta (vt selle kohta kartellikokkuleppe osas Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-347/94: Mayr-Melnhof *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1751, punkt 213).

447 Sellegipoolest ei saa väita, et salajase iseloomu puudumine kujutab endast kergendavat asjaolu.

448 Neil asjaoludel tuleb neljanda väite kaheksas osa tagasi lükata.

– Üheksas osa, mis puudutab konkurentide olemust

449 Hageja sõnul mõjutasid suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused vaid väljaspool ühendust asuvaid konkurente, kes ise viljelesid 1980. aastate vältel ebaõiglast hinnakujunduspoliitikat.

450 Selles suhtes piisab, kui märkida, et isegi kui oletada, et suuremalt koguselt tehtavad hinnaalandused mõjutasid vaid väljaspool ühendust asuvaid konkurente, ei selgita hageja, kuidas saaks asjaolu, et konkurendid on väljaspool ühendust asutatud ettevõtjad, kujutada endast käesolevas asjas kergendavat asjaolu.

451 Seetõttu tuleb neljanda väite üheksas osa tagasi lükata.

452 Kokku võttes tuleb vaidlustatud otsus tühistada osas, kus selles on märgitud, et rikkumised leidsid aset ligikaudu 1983. aastast kuni 1989. aasta lõpuni, mitte 1984. aastast 1989. aasta lõpuni, ning seda tuleb muuta osas, kus võetakse raskendava asjaoluna valesti arvesse hageja teo korduvust.

453 Seetõttu kinnitatakse hagejale määratud trahvi summaks 8 miljonit eurot.

Kohtukulud

454 Vastavalt kodukorra artikli 87 lõikele 3 võib Üldkohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

455 Käesolevas asjas tunnistati hageja nõuded osaliselt põhjendatuks. Üldkohus leiab, et käesoleval juhul on asjaoludest tulenevalt õige otsustada, et neli viiendikku hageja kohtukuludest kannab hageja ise ja neli viiendikku komisjoni kohtukuludest mõistetakse välja hagejalt ning ühe viiendiku komisjoni kohtukuludest kannab komisjon ise ja üks viiendik hageja kohtukuludest mõistetakse välja komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kuues koda)

otsustab:

1. Tühistada komisjoni 13. detsembri 2000. aasta otsuse 2003/7/EÜ, mis käsitleb [EÜ] artikli [82] kohaldamise menetlust (juhtum COMP/33.133 – D: naatriumkarbonaat – ICI), artikkel 1 osas, milles on leitud, et Imperial Chemical Industries Ltd rikkus 1983. aastal EÜ artikli 82 sätteid.

2. Kinnitada Imperial Chemical Industries'ile otsuse 2003/7 artiklis 2 määratud trahvi summaks 8 miljonit eurot.

3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.

4. Jätta neli viiendikku Imperial Chemical Industries'i kohtukuludest tema enda kanda ja mõista temalt välja neli viiendikku Euroopa Komisjoni kohtukuludest.

5. Jätta üks viiendik komisjoni kohtukuludest tema enda kanda ja mõista temalt välja üks viiendik Imperial Chemical Industries'i kohtukuludest.

Meij Vadapalas Dittrich

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. juunil 2010 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse aluseks olevad asjaolud ..... II - 2647

Menetlus ..... II - 2657

Poolte nõuded ..... II - 2662

Õiguslik käsitlus ..... II - 2663

1. Nõuded, mille eesmärk on vaidlustatud otsuse tühistamine ..... II - 2663

Esimene väide, et komisjonil puudus vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseks pädevus ..... II - 2664

Esimene osa, mis puudutab aegumisnormide ebaõiget kohaldamist ..... II - 2664

– Poolte argumendid ..... II - 2664

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2667

Teine osa, mis puudutab mõistliku aja põhimõtte rikkumist ..... II - 2672

– Poolte argumendid ..... II - 2672

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2674

Teine väide, et rikutud on olulisi menetlusnorme ..... II - 2679

Esimene osa, mis puudutab otsuse 91/300 ettevalmistavate etappide õigusvastasust ..... II - 2679

– Poolte argumendid ..... II - 2679

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2680

Teine osa, mis puudutab ülemäärast ajavahemikku haldusmenetluse ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel ..... II - 2682

– Poolte argumendid ..... II - 2682

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2682

Kolmas osa, et rikuti kohustust viia läbi uusi menetlustoiminguid ..... II - 2683

– Poolte argumendid ..... II - 2683

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2687

Neljas osa, et on rikutud õigust tutvuda toimikuga ..... II - 2695

– Poolte argumendid ..... II - 2695

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2699

Viies osa, et rikutud on EÜ artiklit 253..... II - 2710

– Poolte argumendid ..... II - 2710

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2711

Kolmas väide, et asjaomast turgu on valesti hinnatud..... II - 2712

Poolte argumendid ..... II - 2712

Üldkohtu hinnang ..... II - 2713

Neljas väide, et puudub turgu valitsev seisund..... II - 2715

Poolte argumendid ..... II - 2715

Üldkohtu hinnang ..... II - 2717

Viies väide, et turgu valitsevat seisundit ei ole kuritarvitatud ..... II - 2725

Esimene osa, mis puudutab lisakoguselt tehtavaid hinnaalandusi..... II - 2725

– Poolte argumendid ..... II - 2725

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2728

Teine osa, mis puudutab ainuõigusliku hankimise klausleid ja konkurentidelt ostmise piiranguid ..... II - 2734

– Poolte argumendid ..... II - 2734

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2735

Kolmas osa, mis puudutab muid rahalisi stiimuleid ..... II - 2738

– Poolte argumendid ..... II - 2738

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2739

Kuues väide, et liikmesriikidevahelist kaubandust ei mõjutatud ..... II - 2741

Poolte argumendid ..... II - 2741

Üldkohtu hinnang ..... II - 2742

2. Nõuded, mille eesmärk on trahvi tühistamine või vähendamine ..... II - 2747

Esimene väide, mis puudutab aja möödumist ..... II - 2747

– Poolte argumendid ..... II - 2747

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2748

Teine väide, et rikkumise raskust on valesti hinnatud ..... II - 2749

– Poolte argumendid ..... II - 2749

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2751

Kolmas väide, et rikkumise kestust on valesti hinnatud ..... II - 2757

– Poolte argumendid ..... II - 2757

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2759

Neljas väide, et esinevad kergendavad asjaolud ..... II - 2761

– Esimene osa, et hageja tegi komisjoniga koostööd..... II - 2762

– Teine väide, et hinnakujunduskokkulepped ei olnud tahtlikud ..... II - 2764

– Kolmas osa, mis puudutab ennetusmeetmete olemasolu..... II - 2766

– Neljas osa, et loobuti suuremalt koguselt tehtavatest hinnaalandustest.. II - 2767

– Viies osa, mis puudutab hinnaalanduste piiratud ulatust ..... II - 2769

– Kuues osa, et müügilepingute muid elemente ei kritiseeritud ..... II - 2771

– Seitsmes osa, et rikkumisest ei saadud tulu..... II - 2772

– Kaheksas osa, et rikkumine ei olnud salajane..... II - 2773

– Üheksas osa, mis puudutab konkurentide olemust ..... II - 2774

Kohtukulud ..... II - 2775